

ΙΛΙΣΟΣ

Έτος 8ον - Καλοκαίρι 1963 - Τεύχος 30όν

ΑΣΤΗΡ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ &
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ ΑΡ. 38
ΑΡ. ΤΗΛ. 233 - 607

ΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ

τῆς Ἑταιρείας «ΑΣΤΗΡ» στὴν

ΓΛΥΦΑΔΑ

ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗ

ΡΟΔΟ

ΚΡΗΤΗ

ΚΕΡΚΥΡΑ

ἄριστα ὀργανωμένα καὶ μὲ κάθε εἶδους ἄνεσι
προσφέρουν σ' ἓνα ξεχωριστὸ περιβάλλον μιά
εὐχάριστη διαμονή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
Ἡ Ἐπικαιρότης: Ἀφοπλισμός καὶ διακοπὴ τῶν πυρηνικῶν δοκιμῶν	N. Σρι Ράμ 82
Ὁ Τεκτονισμός: Ἀπόκρουσις τῶν ἀπόψεων τοῦ καθ' ἡγήτοῦ τῆς Θεολογίας κ. Τρεμπέλα	Ἄλ. Τζαζοπούλου 85
Ἡ Διαορία τοῦ Νέρωνος ποίημα	Κ. Καθάφη 96
«Ὁ Τοποτηρητής» ἓνα συγχρονιστικὸ δε-ατρικὸ ἔργον	97
Πότε πρωτοφάνηκαν φυτὰ καὶ ζῶα πάλω στὴ Γῆ;	Π. Ζέρβα 102
Ἡ ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους ποίημα	Ἄρη Χατζιδάκη 106
Τὰ ἐρωτηματικὰ περὶ τῆς ἐξελέξεως τῶν κόσμων	Καθ. Μαθ. Γεωργ. Στεργίου 107
Περὶ ψυχῆς Ἀπὸ τὰ «Φιλοσοφικά» Βολταίριου	115
Ὁ Ἄγγελος ποίημα	Γ. Τσουκαλά 120
Κρισναμούρτσι: Ὅπου ΕἶΝΑΙ ὁ ἐαυτός, ΔΕΝ εἶναι ἡ Ἀγάπη...	121
Ὁ Ἀποκρυφισμός: Ὑπάρχει; Ποιὲς δυνατό-τητες ἔχει;	Κ. Μελισσαροπούλου 126
Ἡ παλινόρθωσις τοῦ Μεταφυσικοῦ Γεωργ. Φτέρη	138
Οἱ λιανθάνουσες δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου Ροχίτ Μισρά	142
Μήτις (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) κριτικὴ	Γ. Μ. Πολιτάρχη 148
Κ ρ ο ν ι κ á	149
Μεταξύ μας κ.λ.π.	159

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡΑΧΜΑΙ 50. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΑ 2

Ἔ μ β á σ μ α τ α Μόνον δι' ταχυκῆς ἐπιταγῆς:

Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, ΑΘΗΝΑΣ—122

Υπεύθυνος συμφώνως τῷ ἄρθ. 6 § 1 Α. Ν. 1092)38: Κ. Ν. Μελισσαρόπουλος, Δραγατσανίου 6, Ἀθήναι. 122

Ν. ΣΠΙΡΟΣ ΠΑΜ

Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

‘Αφοπλισμός και διακοπή τῶν πυρηνικῶν δοκιμῶν

ΑΤΕΡΜΟΝΕΣ διαπραγματεύσεις γίνονται για τὸν ἀφοπλισμὸ καὶ τὴν διακοπὴ τῶν πυρηνικῶν δοκιμῶν, χωρὶς κανένα θετικὸ ἐπίτευγμα. Κρίνοντας κανεὶς ἀπὸ τὶς σχεδὸν ἀναρίθμητες φορὲς πού αἱ σχετικαὶ διαπραγματεύσεις διακόπτονται καὶ ἐπαναλαμβάνονται καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν ἴδια θύρα, θαρρεῖ ὅτι οἱ ὑπεύθυνοι πολιτικοὶ δὲν ἔχουν καμμία βιασύνη ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Καὶ σχεδὸν ἀπηλπισμένος, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν Οὐ Θάντ ἐδήλωσε τὶς προάλλες:

« Ἡ ἀνθρώπινη φυλὴ εἶναι τόσο φτωγὴ σὲ μυαλό, τόσο ἀνίκανη σὲ ἀνοχὴ, ἀλλὰ καὶ τόσο τυφλὴ στὸ στοιχειῶδες ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως, ὥστε νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι ὀλόκληρη ἡ ζωὴ στὸν πλανήτη ἀπειλεῖται μὲ ἀφανισμό: Ὀλόκληρη ἡ ἀν-

θρώπινη, Ἀμερικανοί, Ρῶσοι, Βιρμανοί, οἱ πάντες, εἶναι ἐν κινδύνῳ. Ἀλλὰ αἱ συνομιλίας τῆς Γενεύης δὲν μᾶς ὀδηγοῦν σὲ αἰσιοδοξία...».

Τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου κατανοεῖται καλύτερα στὶς δύο χώρες, πού εὐθύνονται ἰδιαιτέρως, τὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καὶ τὴν Ρωσσία. Κατὰ τὸν Πρόεδρο Κέννεντυ, ἐρωτηθέντα διὰ τὶς συνέπειες ἑνὸς πολέμου μεταξύ Μεγάλων Δυνάμεων, τὰ θύματα θ’ ἀνέλθουν σὲ 150 ἑκατομμύρια τὶς πρώτες 18 ὧρες. Μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ πιο πολλὰ, πρᾶγμα πού ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς στόχους πού θὰ χτυπηθοῦν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πρώτων πληγμάτων. « Ἡ πυρηνικὴ ἐποχὴ εἶναι πάρα πολὺ ἐπικίνδυνη», εἶπε, πρᾶγμα πού θὰ μπορούσε νὰ τὸ πῆ καὶ ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς, ἀλλὰ χωρὶς τὴν ἐπίγνωσι πού ἐλάχιστοι ἄν-

Θρώποι έχουν — ὁ Κέννεντυ ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρά, ὁ Κροῦσ-τσεφ ἀπὸ τὴν ἄλλη, μὲ λίγους ἀνώτατους ἀξιωματούχους— γιὰ τὸ πόσο ἐπισηφαλῆς εἶναι ἡ ἰσορροπία τοῦ κόσμου.

Σ' ἓνα βιβλίον ποῦ ἐξεδόθη τελευταῖα στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, μὲ τὸν περιεργὸ τίτλόν «Χάμενοι — Σῶσι», οἱ συγγραφεῖς Εὐγένιος Μπάρντικ καὶ Χάρβεϋ Γουήλερ προσπαθοῦν νὰ δώσουν ὑπὸ μορφὴν μυθιστορήματος τὴν εἰκόνα «ἀνθρώπων καὶ μηχανῶν» ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐξαρτᾶται ἡ τύχη τοῦ κόσμου. Οἱ συγγραφεῖς δὲν ἐβασίσθησαν σὲ «ταξινομημένες» (μυστικές) πληροφορίες, ἀλλὰ σὲ δεδομένα τεχνικῶν περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων γιὰ τὰ ὄπλα καὶ συστήματα ἐλέγχου, ποῦ ὑπάρχουν ἤδη, προσθέτοντες μιὰ δόσι φαντασίας γιὰ τὴν ἐξέλιξίν τους. Οἱ ἥρωες τοῦ βιβλίου τοποθετοῦνται σὲ «σύγχρονη ἐποχή», ἀλλὰ δύσκολα κρύβονται στὰ ψευδῶνυμα τῶν πρωταγωνιστῶν οἱ σημερινοὶ ἀρχηγοὶ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ρωσίας. Θέμα τοῦ βιβλίου εἶναι ὁ κίνδυνος ἑνὸς ἀτυχήματος ποῦ μποροῦσε νὰ ὀδηγήσῃ σὲ πόλεμον καὶ ἡ πορεία τῶν γεγονότων ἀπὸ λεπτὸ σὲ λεπτό. Περιλαμβάνει δὲ μιὰ συνομιλία τῶν δύο ἀρχηγῶν — ἀπὸ εἰδικὴ τηλεφωνικὴ κατ' εὐθεῖαν σύνδεσι, τὴν ὁποῖαν βλέπομε νὰ συζητοῦν πραγματικὰ ὁ Κέννεντυ μὲ τὸν Κροῦσ-τσεφ γιὰ νὰ τὴν ἐγκαταστή-

σουν — πρὸς ἀποφυγὴν ἀκριβῶς τοῦ κινδύνου ἐκρήξεως πολέμου ἀπὸ τυχαῖο γεγονός, ἀπὸ παρεξήγησι. Ἡ ἱστορία εἶναι φανταστικὴ, ἀλλὰ ὄχι καὶ ξένη ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Κατὰ τοὺς συγγραφεῖς, «οἱ ἐμπειρογνώμονες συμφωνοῦν ἐπὶ τῆς δυνατότητος τυχαίου πολέμου καὶ σχεδὸν κάθε ἐβδομάδα ἀπευθύνουν προειδοποιήσεις περὶ τοῦ κινδύνου αὐτοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς αὐξοῦσης περιπλοκῆς τῶν μηχανικῶν μέσων ἐλέγχου τῆς ἀμύνης. Πόσο εἶναι πραγματικὸς ἓνας τέτοιος κίνδυνος ἐφάνη ἀπὸ πρόσφατη συνέντευξι τοῦ Προέδρου Κέννεντυ, ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι σειρά φυσικῶν φαινομένων, ὅπως τὸ «γέμισμα τοῦ φεγγαριοῦ», μπορεῖ νὰ δώσουν στὸ ραντάρ τὴν εἰκόνα ἐπιδρομῆς σωροῦ κατευθυνόμενων βλημάτων. Καὶ προσέθεσε: «Ἐνα λάθος εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνατινάξῃ τὸ πᾶν».

Ἐνώπιον τέτοιων γεγονότων εἶναι μᾶλλον ἀποκαρδιωτικὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς ἀνθρώπους ὑπεύθυνους σὲ χώρες ἡγετικές — σὲ τέτοια θέματα ἡγετικές — νὰ συζητοῦνε στὰ σοβαρὰ τέτοια θέματα, ὅπως τὴν τακτικὴ διεξαγωγῆς καὶ ἀναχαιτίσεως τοῦ πυρηνικοῦ πολέμου, τὴν ἀπονομῆ τῆς ὀνομασίας «ὑπερ—φόνου» σὲ ἀριθμὸ 150 ἑκατομμυρίων θυμάτων ἢ σὲ ἄλλον κλπ. Μὲ τέτοιες συζητήσεις προκαλεῖται ἠθικὴ ἀσυναρτησία καὶ ἐπιδιώκεται ἡ ἔξοι-

κειώσεις τῆς κοινῆς γνώμης σέ καθολικὴ καταστροφή μέσα σέ πολὺ λίγα λεπτά τῆς ὥρας.

Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ μιλοῦν γιὰ «προληπτικὸ πλῆγμα», «ἀμοιβαία ἀναχαίτισι», «μαζικὴ ἀνταπόδοσι» κλπ. εἶναι ὄλοιοι τοὺς εὐφυεῖς, ἀλλὰ ἡ συστηματικὴ σκέψις σέ τέτοιες γραμμὲς ἀποβαίνει παράλογη.

Προτοῦ ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τὸ ἀξίωμά του ὁ Πρόεδρος Ἰ. Ἀϊζενχάουερ ἀνεφέρθη στὸν κίνδυνο ποὺ ἀντιπροσωπεύει γιὰ τὶς Ἰνωμένες Πολιτεῖες ἡ αὔξεις τῆς ἐπιρροῆς τοῦ «στρατιωτικο—βιομηχανικοῦ συγκροτήματος» ἐπὶ τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς. Μιά τέτοια νοοτροπία συγκεντρωτισμοῦ ἐξουσίας δὲν περιορίζεται μόνο στὶς Ἰνωμένες Πολιτεῖες, ἀλλὰ ἐπέκτείνεται παντοῦ καὶ τείνει νὰ μετατρέψῃ τὴν δημοκρατία, σέ πολλοὺς ζωτικὸς τομεῖς, περισσότερο σέ θέαμα, παρά πραγματικότητα. Τέτοια κατὰστασις παρατηρεῖται σέ πολλὰς χώρες, ὅπως ἀναφέρει ὁ κ. Ἄλντους Χάξλεϋ σ' ἓνα φυλλάδιό του, δημοσιευμένο ἀπὸ τὸ Κέντρον Μελέτης τῶν Δημοκρατικῶν Θεσμῶν στὴν Οὐάσιγκτων. Παρατηρεῖ ὅτι «ἐάν οἱ στρατιωτικοὶ σχεδιασθῶν εἶχαν τὴν δύναμι, ἡ δημοκρατία, ὅπου ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται, θὰ ἀντικαθίστατο ἀπὸ ἓνα σύστημα στρατωνοκρατίας βασιμμένο στὸ καταφύγιο τῆς

βόμβας». Αὐτὴ αὐτὴ ἡ πρόοδος τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τεχνολογίας δημιουργεῖ συνθήκες γιὰ «νέες ποικιλίες ὀλοκληρωτισμοῦ καὶ δικτατορίας». Ἡ πρόοδος δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ σταματήσῃ. Ὡστε ὁ μόνος τρόπος κυριαρχήσεως ἐπὶ τοιούτων ἐξελίξεων εἶναι, καθὼς εἶπε ὁ Οὐ Θάντ, νὰ ἀσκήσῃ ὁ λαὸς τὶς τιμημένες ἀπὸ τὸν χρόνον ιδιότητες, ὅπως ἡ σοφία, ἡ ἀνοχὴ καὶ τὸ πνεῦμα—ὄχι τῆς ἀπλῆς αὐτο—συντηρήσεως εἰς βάρος τῶν ἄλλων, ἀλλὰ τῆς συντηρήσεως τῶν ἄλλων ὁμοίως.

Δὲν θὰ μπορούσε αὐτὴ ἡ σχεδὸν ἀβάσταχτη ἔντασις, ὑπὸ τὴν ὅποιαν εἶναι καταδικασμένοι οἱ ἄνθρωποι νὰ ζοῦνε διαρκῶς, μὲ τὴν ἀξανομένη ἀπειλὴ κατὰ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ εὐημερίας, νὰ παραμερισθῇ ἔντελῶς καὶ ν' ἀνοιχθῇ ὁ δρόμος πρὸς ἓνα διαφορετικὸ κόσμον, εἰρηνικόν, χωρὶς ἀπειλὴ ἢ κίνδυνον, μὲ συνεργασία ὄλων τῶν λαῶν, μὲ τὴν προσφορὰ τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς σοφίας ποὺ κατέχουν; Ἐάν οἱ ἀπανταχοῦ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀντιληφθοῦν ἀληθινὰ τὴν ἀπειλὴν καὶ ἀξιώσουν αὐτὴ τὴν συνεργασία, ἀντὶ νὰ ὑποστηρίξουν παθητικὰ τὴν παρούσα πολιτικὴ τῶν Κρατῶν, τὴν ὀδηγοῦσα πρὸς τὸν πόλεμον, ἀσφαλῶς ἓνας τέτοιος κόσμος δὲν θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀνατείλῃ.

N. ΣΠΙ ΡΑΜ

Ο ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ

Ἀπόκρουσις τῶν ἀπόψεων τοῦ Καθηγητοῦ
Θεολογίας Πανεπ. Ἀθηνῶν κ. Παν. Τρεμπέλα

Ὑπὸ ΑΛΕΞ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΙΣ τὸ ἄρθρον μου «Τί εἶναι ὁ Τεκτονισμός» (ΙΑΙΣΟΣ, τεύχος 28ον) ἀπήντησεν, ὡς ἐπληροφορήθην, με ἀρκετὴν καθυστέρησιν, ἀμότιμος καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὑπὸ μορφὴν συνεντεύξεως ζητηθείσης ὑπὸ τῆς ἐδουμαδικῆς ἐφημερίδος «Ἰτύπος».

Ἐπειδὴ, ὡς γράφει ἡ ἐφημερίς, ἐξετέθησαν εἰς τὸν ΙΑΙΣΟΝ τὰ γεγονότα «μεροληπτικῶς ὑπερ τοῦ Τεκτονισμοῦ», νομίζω ὅτι διὰ ἤτο παράλειψις ἐὰν δὲν μετέφερα τὰ ὅσα ὁ κ. καθηγητὴς λέγει, πρὸς πληρυστέραν ἐνημέρωσιν τῶν ἀνεγνωστῶν τοῦ ΙΑΙΣΟΥ ἐπὶ τοῦ θέματος, τοσοῦτ' μᾶλλον καθ' ἕσασιν ὁ κ. καθηγητὴς, συμφωνῶν πρὸς τὴν ἄποψιν ταύτην τῆς ἐφημερίδος, τοποθετεῖ τὴν πρόδηλον, ὡς λέγει, «μεροληψίαν» μου εἰς τὸ ὅτι «ἐνῶ ἐπιμένω νὰ ἀναφέρω τὰς γνώμας τῆς πλειοψηφείας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀποφεύγω νὰ θίξω τὰ ἐπιχειρήματα ἅτινα ἀντέταξε τὸ ἐν διαφωνήσασιν μέλος».

Ἀποκρούων τὴν ἀποδιοδομένην μομφήν, διὰ μοὶ ἐπιτραπῆ νὰ τονίσω, ὅτι ὁ κ. καθηγητὴς «παρέτριξεν ἐξ ὑποκειμενικῶν προκαταλήψεων» τὸ γεγονός ὅτι ἐν τῷ ἄρθρῳ μου ἐπακαλέσθην τὴν γνωμάτευσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς

καὶ οὐχὶ τὴν γνώμην ἑνὸς μέλους αὐτῆς, ἥτις δὲν ἀναγράφεται καὶ ἐν τῇ γνωματεύσει, πολὺ ὀρθῶς δέ, διότι αὕτη δὲν ἀποτελεῖ γνωμάτευσιν καὶ δὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ὑπάρχει δέ, νομίζω, κάποια διαφορά μετὰξὺ γνωματεύσεως μιᾶς Σχολῆς καὶ τῆς γνώμης ἑνὸς μέλους αὐτῆς. Πρὸς κατατοπισμὸν δὲ τῶν ἀναγνωστῶν ἐπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ περὶ τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ γνωμάτευσιν αὕτη τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, δὲν νομίζω ἄσκοπον νὰ παραθέσω τὸ προοίμιον αὐτῆς, ἐν τῷ ᾧ ὁποῖον ἀναφέρεται καὶ τὸ πρὸς αὐτὴν αἴτημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Οὕτω: «Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὸ ὑπ' ἀριθμ. 2530) 1923 ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δι' οὗ παρακαλεῖται αὕτη ὅπως ἀνακοινώσῃ τὴν «ἐπιστημονικὴν» γνώμην τῆς περὶ τοῦ Μασονισμοῦ καὶ ἰδίως περὶ τοῦ κατὰ πόσον αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ ἀντίκεινται εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ τοῦτα ὅπως καθορισθῆ ἢ στασίς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτελείας τῆς ὀργανώσεως ταύτης, κατέληξεν εἰς τὰ ἐξῆς πορίσματα, ἅτινα εὐσεβάστως ὑποβάλλει τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ».

Ἄλλ' ἀνευρίσκει καὶ ἄλλο σημῆ-

ον «μεροληψίας» μου ὁ κ. καθηγητής, εἰς τὸ ὅτι σκοπῆτως ἀπεσιώπησα ἐπακολουθήσαντα γεγονότα πολὺ σοβαρά, ὅτι δηλαδή «πάντες οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπεδοκίμασαν τὴν γνωμάτευσιν τῆς πλειοψηφίας».

Θὰ μοι ἐπιτραπῆ πρωτίστως νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ αὐτοκείμενη γνωμάτευσις συλλογικοῦ ὄργανου δὲν εἶναι νοητὸν νὰ διακριθῆ εἰς γνωμάτευσιν πλειοψηφίας καὶ μειοψηφίας. Πάντως, εὐρίσχομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναγνωρίσω ὅτι ὁ κ. καθηγητῆς, δικπιστώνων εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο μεροληψίαν, δὲν πλανάται. Ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἤθελα νὰ φέρω εἰς τὴν δημοσιότητά, τὰ ὅσα ὁ κ. καθηγητῆς θεολογῆ, ἐγνώριζον δὲ καὶ ἐγὼ ἐκ τούτων τοῦτο τοῦλάχιστον, ὅτι ὅλοι —ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως— οἱ ἱεράρχαι, ἀνερχόμενοι εἰς ἀρχετὰς δεκάδας, δὲν ἔλαβον ποσῶς ὑπ' ὄφιν, ἢ ἄλλως πως —κατὰ τὸν κ. καθηγητὴν— ἀπεδοκίμασαν τὴν γνωμάτευσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, τὴν ὁποῖαν ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐζήτησεν ἵνα ἐπὶ τῇ θέσει αὐτῆς (καθροισθῆ ἡ στάσις τῆ Ἐκκλησίας).

Ἐπερὶ αὐτὸ διότι ἡ ἀποδοκίμασις γνωματεύσεως ὄργανου, ὅπερ ἐκοίθη παρ' αὐτοῦ τούτου τοῦ αἰτοῦντος τὴν γνωμάτευσιν, ὡς μόνου ἀρμοδίου καὶ ἀπροφέντος κατόπιν αἰτήσεως αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐγένετο δι' ἀποδεδειγμένον δόλιον τοῦ γνωματεύσαντος, εἶναι ἀπροάδεκτος. Καὶ τοῦτο, διότι καταφανεὶς εἶναι ἐν τῇ προσιπτάσει ταύτῃ, ὅτι ἡ ἀποδοκίμασις γίνεται διότι τὸ γνωματεύσαν ὄργανον, σεβόμενον ἑαυτό, ἐγνωμάτευσεν κατὰ συνείδησιν, ὥπως ἡ ἐπιστημονικὴ του κρίσις καὶ εὐθύτης τοῦ ἐπέδρασαν καὶ οὐχὶ ὅπως ἡ ἐπιθυμία ἢ ἡ ἐντολὴ τοῦ

αἰτοῦντος ὤριζε.

Ἐξ ἄλλοιου, ἡ ἀποδοκίμασις ἐν προκειμένῳ παρουσίαζε καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ ἀσύντηδες γεγονός, ὅτι ὅλοι ἀνευ ἐξαιρέσεως, καὶ ἀρχεταὶ δεκάδας τῶν ἱεραρχῶν, ὁμοφώνως ἀπεδοκίμασαν τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ἀντικειμενικὴν γνώμην ὄργανου κοινέντου καὶ ἐκλεγέντου παρ' αὐτῶν τούτων, ὡς μόνου ἀρμοδίου καὶ τὸ ὅποισι ἀπληροῦτο, μάλιστα, ἐξ αὐτῶν τούτων πᾶν καθηγητῶν, οἱ ὅποιοι εἰσήσαν τοὺς ἀποδοκίμασαντας τὴν γνωμάτευσιν των εἰς τὴν ἐπιστημὴν τῆς Θεολογίας.

Ὅπως δὲ θεολογοὶ ὁ κ. καθηγητῆς, προερχομένη δὲ ἡ θεολογία αὕτη ἐξ αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ τεθῆ ἐν ἀμφιβάλλῳ, δὲν ἠρκέσθησαν οἱ ἅγιοι Ἱεράρχαι εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἐξέφρασαν τὴν εὐκράσειάν των πρὸς τὸ μειοψηφῆσαν ἐν μέλος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ, κατ' ἀντιδιαστολήν θεότατα, τὴν δυσασέσειάν των, δεδηλωμένην ἢ μὴ, πρὸς τοὺς λοιποὺς καθηγητάς, τοὺς μὴ ἀνακίμασαντας τὴν ἀντικειμενικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν των γνώμην, συμφώνως πρὸς τὰς ἐκ τῶν προτέρων ἐσχηματισμένας ἀντιλήψεις ἢ πρὸς ὀλιγαρχτικὰς προθέσεις.

Ἐμερολήπτως λοιπὸν ἀποσιωπίσεις τὰ γενόμενα αὐτά, διότι, κατὰ τὴν γνώμην μου, ταῦτα διὰ ἥσα δυνατὸν νὰ ὠδήσουν οὐκ ὀλίγους εἰς συμπειρασμὰ εἰς ἄσος οὐχὶ θεοβίως τοῦ Μαρτυρισμοῦ, καὶ αὐτὸ εἶρηαι καθήκον νὰ ἀποπροέψω καὶ δι' αὐτὸ «τὰ προελάθον εἰς μίαν καὶ μόνην φράσιν»!

Δὲν πιστεύω ἐν προκειμένῳ ν' ἀγνωθῆ ὁ κ. καθηγητῆς, ἐνδεχόμενα ὅμως πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, ὅτι ἐνεφανίσθησαν κατὰ καιροὺς καρδιάλιοι, οἱ ὅποιοι ἐξέθῆλωσαν ποικιλοτρόπως τὴν

ἐνπίθεσίν των πρὸς τὰς θούλλας τὰς ἐξαγγελιομένους ἐκάστοτε κατὰ τοῦ Τεκτονισμοῦ ὑπὸ τῶν Πατρῶν, ἐλθόντες οὕτω ἀντιμέτωποι πρὸς τὸ ΕΧ. CATHEDRA ἀλλάθηρον τοῦ Πάπα καὶ μάλιστα κατ' ἀποκάλυψιν πρὸς αὐτὸν τοῦτον πὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ δὲν εἶχον οὗτοι συνἐπίκουρόν των καμμίαν γνωμάτευσιν καὶ μάλιστα Θεολογικῆς Σχολῆς, ὅπως οἱ ἡμέτεροι Ἱεροῶχαί.

Δὲν δύνωμαι νὰ θεωρήσω ἐμυτὸν μεμυτημένον εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ θὰ ἦτο ἀσέβεια πρὸς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν εἰς βέβηλος τῆς Θεολογίας νὰ προσέλθῃ ὑποστηρικτῆς τῆς γνώμης αὐτῆς.

«Ναοί» - «μυήσεις» καὶ «ἀδελφοί»

⊖ Α θέσω ὅμως μερικὰς ἀπορίας, πὸν προκαλοῦν αἱ ἀπαντήσεις τοῦ κ. καθηγγητοῦ καὶ ἡ θέσις τὴν ἰσοίαν λαμβάνει εἰς τὸ θέμα αὐτό.

Ὁ κ. καθηγγητῆς προφανῶς δὲν φαίνεται συμμερίζομενος τὴν ἀπορίαν τοῦ συναδέλφου του καὶ κατὰ κοινὴν ἀναγνώρισιν ἐνὸς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων θεολόγων τοῦ τόπου μας, τοῦ ἀειμνήστου Μπαλάνου, ὁ ὅποιος διηρωτᾶται: «Δὲν ἐννοῶ διατί, ἐφ' ὅσον ἡ ἰδέα ἡ Μασονία διακηρύττει ἐπισήμως ὅτι δὲν εἶναι θρησκεία, ἡμεῖς θελωμεν «μετὸ σπαινὸ» νὰ τὴν κάμωμεν τοιαύτην». Ἀλλάχου δ' ἐπ' αὐτοῦ γράφει: «Νομίζω ἴατι καὶ ἂν ἡ Μασονία ἡξίου ὅτι εἶναι θρησκεία, καθῆκον τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς θὰ ἦτο νὰ ἀπέχρουε τοιαύτην ὅλως ἀστήρικτον καὶ παράλογον

ἀξίωσιν, ἐφ' ὅσον ἡ Μασονία οὐδένα τῶν βωσικῶν ὄρων περιέχει, ἐξ ὧν ἀποπειλεῖται ἡ ἐννοία τῆς θρησκείας».

Κατὰ τὸν κ. καθηγγητὴν, ὡς φαίνεται, δὲν ἔχει σημεῖον τὸ τὲ δικητηρῦται ὁ Τεκτονισμός. Σημειώσαν ἔχει, ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰ λεχθέντα του, ὅτι ὁ Τεκτονισμός:

1) Ἔχει μύτην, ὅπου δὲ μύτης ἐκεί καὶ θρησκεία καὶ τοῦτο διότι καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει μύτην.

2) Ἔχει νόον, ὅπου δὲ χρησιμοποιοῖται ἡ λέξις νόος ἐκεί καὶ θρησκεία — Νόος τῆς Θεμέδος. Κατὰ τὸν αὐτὸν συλλογισμὸν, ἐπεδὴ ἀποκαλεῖται συνθεώτερον ὁ τόπος τῶν Τεκτονικῶν συνεδρίων Ἐργαστήριον καὶ οὐχὶ νόος, θὰ πείσει ὁ Τεκτονισμὸς νὰ χαρακτηρισθῇ ἐπαγγελματικὸν σωματεῖον ἢ θιοτεχνικὴ ἐπιχείρησις, τοσοῦτον μᾶλλον διότι χρησιμοποιοεῖ ὀνόματα ἐοχλεῖων καὶ φράσεις ὅπως κατεργασία τοῦ λίθου κ.λ.π.

3) Διότι ἔχει ὠρισμένους τελετάς, υιοθεσίαν, ἀναγνώρισιν γάμου, μνημόσυνον, (ὄχι ὅμως πρὸς Θεοῦ καὶ βάπτισμα), ἄρα θρησκεία. Τοῦτο δὲ διατί, αὐτὸ δὲν τὸ λέγει ὁ κ. καθηγγητῆς, ἀλλ' ἀφῆνει εἰς ἕκαστον ἐλευθέραν τὴν κρίσιν, οὐχὶ βεβαίως διότι ταύτας δύναται νὰ παραχολουθήσῃ ὁ οἰσιτῆροτε, εἶναι δὲ καὶ τοῦτο εἰς τῶν κερῶν διὰ τὸν ὅποιον ἐθεσπίσθησαν, ἀλλ' ἀ διότι κατ' αὐτάς ἐξαιροῦνται καὶ ἐξαγγέλλονται ὑπὸ μορφήν διδασμάτων, συμβουλῶν καὶ παρεκινήσεων ἀρχαί καὶ παραγγέλματα, τὰ ὅποια διδάσκει καὶ ἡ Χριστιανικὴ ἠθική, ἄρα εἶναι θρησκεία. Μάλιστα ἐπ' αὐτοῦ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προσεδῆ ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς οἰκειοποιεῖται τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ νὰ τὸν ὑποκαταστήσῃ εἰς τὰς συ-

νειδήσεις τῶν πιστῶν σου, ἄρα εἶναι ἀντιχριστιανικός. Συμβαίνει δὲ καὶ τοῦτο τὸ παράδοξον ἐν προκειμένῳ ὅτι αἱ τελευταῖαι αὐταὶ εἶναι ἐν τῷ Τεκτονισμῷ προαιρετικαὶ καὶ προϋποθέτου λ. χ. ἐπὶ γάμου τὴν ὑπαρξίν τοιούτου κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς θρησκείας ἐνὸς ἐκάστου τῶν Τεκτόνων ὀριζόμενα.

Ἄλλ' ὁ κ. καθηγητῆς ἔθεσεν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν σου καὶ ἓνα ἄλλο γεγονός, ὅτι δηλαδή ὁ Τεκτονισμὸς ἔχει «πάτρωμα», τὸν ὁποῖον ὀνομάζει Χιράμ, ἔστις μάλιστα, κατὰ τὸν κ. καθηγητὴν πάντοτε, θνήσκει καὶ ἀνίσταται, ἄρα ὁ Τεκτονισμὸς εἶναι θρησκεία. Δὲν γνωρίζω τί ἐννοεῖ ὁ κ. καθηγητῆς μὲ τὴν λέξιν «πάτρωμα». Παισιγνωστον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς καὶ ἰδίᾳ ὁ Ἄγγλοσάξωνικός, προστάτην τοῦ θεωρεῖ τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν. Ἀληθὲς ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς ἔχει σύμβολα ἀλληγορίας καὶ ἀλληγορικούς μύθους, τοὺς ὁποῖους χρησιμοποιεῖ πρὸς ἓνα καὶ μόνον τελικὸν σκοπὸν, τὴν θεοσκαλίαν καὶ ἀσκήσιν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ καθῆκον, τῶν θητεούντων εἰς αὐτόν, ὅπως περὶ σου συμβαίνει μὲ τοὺς ἐν χρήσει ἀλληγορικούς μύθους εἰς τὴν λογοτεχνίαν, τὴν φιλοσοφίαν τὴν παιδαγωγικὴν, λ.χ. ὁ μῦθος τοῦ Ἡρακλέους, τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς Κακίας, τῆς Πανδώρας κ.λ.π.

Τέλος, ὁ κ. καθηγητῆς καταγγέλλει καὶ ἓνα ἄλλο γεγονός εἰς βάρος τοῦ Τεκτονισμοῦ, τὸ ὁποῖον μάλιστα προκαλεῖ καὶ τὴν ἀγανάκτησίν σου. Οὕτω, λέγει, ὁ φέρων τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ Τέκτων ἀποκαλεῖ τοὺς Τέκτονας Μωσαϊκανοὺς ἀδελφούς, ἐνῶ τὸν Χριστιανὸν Πατριάρχην δὲν τὸν ἀποκαλεῖ ἀδελφόν, ἐὰν δὲν εἶναι Τέκτων. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ

κ. καθηγητῆς ἀναγκασθῆναι, κατ' ὄνομα φαίνεται μόνον, τὴν ιδιότητα τοῦ Χριστιανοῦ εἰς τὸν Τέκτονα, ἀλλὰ δὲν ἀνέχεται νὰ ἀποκαλῆ ὁ Τέκτων ἀδελφός μόνον τὰ μέλη τὰ ἀπῆκοντα εἰς τὴν ἀργάνωσίν του, ὅπως θὰ ἐπικρίνη ἐνδεσχεμένως καὶ τὸ ὅτι τὰς νοσηκόμοις ἀποκαλοῦν ἀδελφάς.

Ἡ μόνη διάκρισις: Ἐνάρετοι καὶ μὴ

Δ ΕΝ βλέπω ἄλλον λόγον τῆς δυσφορίας σου, εἰ μὴ, μόνον, διότι οἱ Τέκτονες ἐν προκειμένῳ παρουσιάζονται ὡς μιμηθέντες τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Μοναχοὺς, οἵτινες μεπαξῆ των μόνον ἀποκαλοῦνται ἀδελφοί. Δὲν ὑποθέτω νὰ ὑπάρχη τις, ὁ ὅποιος νὰ νομίζη ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Μοναχοὶ μάλιστα οἱ πρῶτοι ἐνταπεινοῦν ἐκ τοῦ λόγου τοῦτου τὴν ἀγάπην των μόνον μεπαξῆ των. Δύναται μάλιστα νὰ λεχθῆ, ἐξ ὅσων πληροφορεῖται τις ἐκ τῶν εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀναγεγραφομένων ἐκάστοτε, ὅτι συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς μίαν διάκρισιν κάνει, τὴν μεπαξῆ ἐναρέτων καὶ μὴ, οὐδαμῶς ἄλλην διάκρισιν δέχεσθαι μεπαξῆ των ἀνθρώπων.

Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. πλῆσιον δὲ θεωρεῖ πᾶν πλάσμα τοῦ Θεοῦ, (κατ' Ἀλμυζῆτον «καὶ ὁ μὴ Χριστιανὸς εἶναι τέκνον τοῦ Θεοῦ») διδάσκει διὰ πάντος μέσου, διὰ συμβάλων καὶ ἀλληγοριῶν, μεπαξῆ των ὁποίων καὶ οἱ ἀλληγορικοὶ θεοαίως μῦθοι. Ἡ ἀγάπη, διακηρῦττει, πρέπει νὰ πρωτοστατῆ παντὸς λόγου καὶ παντὸς ἔργου. Ἐλπίζει δὲ εἰς ἓν μέλλον, ὅπου οἱ ἄνθρωποι θὰ ἀποκα-

λνδννται μεραξύ των άδελφοί, άλλά και θά είναι. Ό κ. καθηγγητής άνευρίσκει έν τούτω, προφανώς, λόγον έπιχορίσεως. Ούδεις νομίζω θύναται ν' άρνηθῆ τὸ δικαίωμα τούτου εις τὸν κ. καθηγγητήν, τοσοῦτω μάλλον καιθ' ὅσον στηρίζεται επί άλληθούς βάσεως.

Τέλος, ὁ κ. καθηγγητής θεοαοί, ὅτι ἔχει ὁ Τεκτονισμὸς «δικαιορφωνιῆ ἐπί τοῦ πλαισίου τῶν παλαιῶν ένδικαῶν μυστηρίων, τὰ ὁποῖα καταρριθμούμενα εις τὸν λεγόμενον «συγκρητισμόν», ἐδέχοντο εις τοὺς κόλπους των, έν περισπῆ άνεξιδρησκειά, τοὺς λάτραις τῶν πλέον άντιτιθεμένων πρὸς άλληλα θρησκευτικῶν δογημάτων, ὅπως τὸ εφραμόζει και ὁ Τεκτονισμὸς και προσηκαλεῖ ἕκαστον νά σχηματίση μόνος τὴν κρίσιν του, περι τοῦ άν ὁ Τεκτονισμὸς δέν είναι άντιχριστιανικός κ.λ.π.»

Τὰ Ἄρχαῖα Μυστήρια

Π PIN ἄμως «ἕκαστος, σχηματίση τὴν κρίσιν του», θά μοῦ ἐπιτραπῆ νά θέσω ὑπ' ὄψιν του και τὰ ὅσα ὁ μέγας ιστορικός Κ. Παπαρηγόπουλος γράφει έν τῷ Α' τόμῳ τῆς ιστορίας του, ὅτι δηλαδή «ζητήματα οἷα τὸ τί είναι θρησκεία, τί είναι Μυστήρια (Ἑλνισαίνα, Ὀρφικά, Αἰγυπτιακά, κ.λ.π.), τί είναι συμβολισμὸς κλπ. ἀποτελοῦν θέματα εὐρυτάτων ἐπιστημονικῶν μαλετῶν και συζητήσεων και ἀπασχολοῦν διαφόρων ἐπιστημῶν έρευνητάς (θρησκείολόγος, κοινωνιολόγος, ψυχολόγος, ιστορικός κλπ.)». Ἐκ τούτων θά άντιληφθῆ πᾶς τις ὅτι τὰ περι μυστηρίων κλπ. δέν δύνανται ν' ἀποσπληνισθῶσι δι' ὀλίγων λέξεων, πολύ δέ περισσό-

τεριον διὰ προκαταλήψων.

Πάντως, νομίζω ὅτι ἔχει ποιάν τινα σημασίαν έν προκειμένῳ ἡ γνώμη ὄλων τῶν αρχαίων συγγραφέων, αλλά και εκ τῶν νεωτέρων τῶν δυναμένων νά ἔχουν ἔγκυρον γνώμην, ἡ ὑποστηρίζουσα ὅτι εις τὰς μυστηριακάς ὀργανώσεις ἐδήτευσαν άνθρωποι, διακριθέντες εις ὄλους τοὺς τομείς και ὅτι εις αὐτάς ἐξεκολάφθησαν και άνεπτύχθησαν αρχαί και θεωρηταί, ὑπὸ τὴν σκέπην και ὠθησιν τῶν ὁποίων τὸ άνδρώπιον γένος ἐξῆλθεν εκ τῆς ὀρισυρότητος και ἐβῶδισε πρὸς τὴν ἐπί τὰ πρόσω ἐξελίξιν του.

Ἐξ άλλου, νομίζω, ὅτι δέν πρέπει νά λησμονοῦν οἱ ἀρροσκόμενοι νά τᾶσσουν τὸν Τεκτονισμὸν εις τὰ ένδικά μυστήρια, ὅτι ταῦτα ἐλειτούργουν μεταξὺ ὀλίγων και ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς κρατούσης ἐκάπτεσε πολιτείας, ὡς μὴ άντιτιθέμενα προφανώς εις τὴν κρατούσαν θρησκείαν και μὴ θεωρούμενα ὡς θρησκεία, ἡ άντίθετα πρὸς τὴν θρησκείαν. Ἄλλως, άν ταῦτα ἐθεωροῦντο ὡς θρησκεία, ὡς ἔτερα «καινά δαμόνια εισάγοντα και οὖς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζοντα», τὸ τίμημα θά ἦτο θάνατος. Τοιαύτη, ὡς γνωστόν, ἦτο ἡ καιτὰ τοῦ Σωκράτους καταγγελία, δι' ἣν τοῦ ἐπεβλήθη ἡ ποινή τοῦ θανάτου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει θά μᾶς ἐπιτραπῆ νά πιστεύωμεν ὅτι τὸ γεγονός ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς δέχεται εις τοὺς κόλπους του, έν περισπῆ άνεξιδρησκειά, τοὺς λάτραις τῶν πλέον άντιτιθεμένων πρὸς άλληλα θρησκευτικῶν δογημάτων (ἐφ' ὅσον έννοεῖται πιστεύουν εις τὸν Θεὸν και τηροῦν τὸν ἡθικὸν νόμον), δέν τὸν καιριστᾶ άντιχριστιανικόν, τούναντίον ἀποδεικνύει ὅτι ἡ συνεργασία ὄλων τούτων δέν

γίνεται διὰ φρησκευτικούς ἢ δογματικούς λόγους, ἀλλὰ δι' ἀνθρωπιστικούς καὶ διὰ νὰ ἀποδειχθῆ ὅτι οἱ ἄνθρωποι δύνανται, ὅταν ἀφήσουν, κατὰ τὸ εὖ ἐν Ἑλλάδι, οὐδὲ εὐρύς οὐδ' ἐλεύθερος κλπ., τὰς διαφορὰς φρησκείας, ἐθνικότητας, γλώσσης, φυλῆς κλπ., πού τοὺς χωρίζουν, διὰ τὰς ὁποίας ἐχύθησαν ποταμοὶ αἱμάτων καὶ μάλιστα διὰ τὰς φρησκευτικὰς διαφορὰς καὶ ὅπου χεῖριστον διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ διαφορὰς, νὰ συνεργασθοῦν διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς εὐήμερουσας κοινωνίας, ζωῆς καὶ προαγεμένης ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγάπῃ.

Διάσημοι ἄνδρες εἰς τὸν Τεκτονισμὸν

ΑΙ ἄποικοι ὅμως τῶν κοινῶν ἀνθρώπων δὲν περιορίζονται μόνον εἰς ταῦτα. Οὕτω διερωτᾶται τις, τί εἶδους φρησκεία εἶναι αὐτὸς ὁ Μασονισμὸς, ὅταν δὲν βέβαιον εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πάντα ζητοῦντα νὰ γίνῃ δεκτός, ἀλλὰ μόνον κατόπιν αὐστηρᾶς ἐπιλογῆς. Ἐξ ἄλλου, εἶναι νοητὴ φρησκεία, ἢ ὁποῖα ἀπαιτεῖ τῶν κόλπων τῆς τὰς μητέρας, τὰς συζύγους, τὰς θυγατέρας, τοὺς ἀγγέλους υἱοὺς καὶ ἐκ τῶν ἐγγέλων τῶν μὴ ἔχοντα τὰ ἀναγκαῖα προσόντα, τῶν πιστῶν αὐτῆς; Νὰ δεχθῶμεν λοιπὸν ὅτι οἱ Τέκτονες τὴν ἀπολύτως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῆς ἀμαρτίας, διὰ τῆς φρησκείας τῶν τῆς Μασονικῆς, τὴν φυλάσσουν μόνον ἰδιὰ τὸν ἑαυτὸν τῶν, ἀποκλείουν δ' αὐτῆς τὰ πλεόν προσφιλῆ τῶν πρόσωπα;

Ἄλλ' αἱ ἀπορίαι συνεχίζονται.

Νομίζω ὅτι ὁ κ. καθηγητὴς διὰ ἀναγνωρίζῃ ὅτι δὲν εἶναι νοητὸν

νὰ ἔχη τις δύο φρησκείας. Τοῦτου δεδομένου, τί πρέπει νὰ σκεφθῆ κανεὶς διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ μεγαλοφυεῖς ἐκείνους ἀνθρώπους, τοὺς γνωστούς, ἄλλως τε, ὡς ὑποθέτω, εἰς τὸν κ. καθηγητὴν, πρὸ τῶν ὁποίων ἀποκαλύπτεται ἡ ἀνθρωπότης, οἱ ὅποιοι ἐμυθίσαν εἰς τὸν Τεκτονισμὸν, ὅπως λ. χ. οἱ Γκαίτε, Φίχτε, Λέσιγκ, Μοντεσκιέ, Αὐλάντ, Σίλλερ, Προυντῶν, Βενιαμίν Φρανκλίνος, Οὐάσεγκτων, Λαφαγιέτ, Οὐγκώ, Σλήμαν κ.ἄ.κ.ἄ.

Πρέπει νὰ δεχθῶμεν λοιπὸν ὅτι οὗτοι ἀπρηνήθησαν τὴν φρησκείαν τῶν πατέρων τῶν καὶ προσεχώρησαν εἰς ἄλλην φρησκείαν, χωρὶς μάλιστα νὰ ἀποκηρύξουν τὴν πρώτην, καθ' ὅτι δὲν ἐγνώσθη μέχρι σήμερον περὶ τῶν Τέκτονος ἀποκηρύσσοντες τὴν φρησκείαν τοῦ ἢ τὴν ἐκκλησίαν εἰς ἣν ἀνήκει, ἢ νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἦσαν ἀκαταλόγιστοι;

Πῶς νὰ συμβιβάζωμεν τὴν ἰδιότητα τοῦ Μασόνου, ὡς δῆθεν ξένου πρὸς τὴν Χριστιανικὴν φρησκείαν (ὅπως τὸν θάλουσι οἱ ζηλωταί), τὴν ὁποῖαν μεθ' ὑπερηφανείας ἔφερον ὁ πλεόν ἀντιπροσωπευτικὸς ὕμνωδὸς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ὁ μεγαλοφυὴς Μόζουτ, δεδομένου ὅτι καὶ τὸν πατέρα τοῦ αὐτοῦ ὠδήγησεν εἰς τὸν Τεκτονισμὸν μετὰ θείας ἐμπνεύσεως χριστιανικῆς δημιουργηματῆ τοῦ, ὅπως τὰ: «Κύριε», «Σάντα Μαρίν», «Ἄβι Βέρουμ», τὰ «Μιζερικόντσα», «Νταμίν» καὶ τὸ περίφημον «Ρεχθιέμ», τὰ ὁποῖα ἡ πίστις τοῦ ἐνέπνευσε καὶ πρὸ τῶν ὁποίων ἐπὶ δύο ἡδὴ αἰῶνας οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες καὶ νοούντες τὴν θεῖαν γλῶσσαν τῆς μουσικῆς ἀποκαλύπτονται;

Ἐξ ἄλλου ἡ βαρυτάτη χριστιανικὴ τοῦ πίστεως δὲν ἠμποδίσαι τὴν

μεγαλοφυΐαν του να δημιουργήσῃ τὸ πολυάριθμα Τεκτονικῆς ἐμπνεύσεως καὶ ἀφιερωμένα εἰς τὸν Τεκτονισμὸν ἔργα του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ «Τεκτονικὸς ὕμνος» καὶ ὁ «Μαγευμένος Αὐλὸς». Ὅταν διὰ πρώτην φοράν ἐπαίχθη εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ πινῶν ἐτῶν ὁ «Μαγευμένος Αὐλὸς» ὑπὸ κλιμακίου τῆς Ὀπερας τῆς Βιέννης, ὁ Ἑλληρικὸς Τεκτονισμὸς τιμῶν τὴν μνήμην τοῦ Τέκτονος Μόζαρτ, παρέδωκεν εἰς τὸν Δευδυντὴν τῆς Ὀρχήστρας πιξίδα, με κλάδον ἐλκείας ἐξ Ἐλευσίως, ἵνα κατατεθῇ εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ὀπερας τῆς Βιέννης.

Πῶς νὰ ἐξηγήσωμεν —καὶ αἱ περιπτώσεις εἶναι ἀτελεύτητοι— τὴν εἰς τὸν Τεκτονισμὸν προσέλευσιν τῆς ἄλλης ἐκείνης μουσικῆς μεγαλοφυΐας, τοῦ Χάυδν, τοῦ ἔξαιρέτου αὐτοῦ καθολικοῦ, ὁ ὁποῖος παρεδῶκεν εἰς τὴν φρασευομένην ἀνθρωπότητα δεκάδας Λειτουργιῶν καὶ Ὁρασιῶν,

Τί νὰ διερωτώμεν διὰ τοὺς Τέκτονας Βασιλεῖς καὶ Ποίγηρας τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ ὅλων σχεδὸν τῶν Ἑυρωπαϊκῶν Κοιτῶν, μηδὲ τῆς Ἑλλάδος θεβαίως ἐξαιρουμένης; Τί διὰ τοῦ ἀρχηγοῦς Κοιτῶν καὶ τοῦς περισσότεροῦς Προέδρου τῶν Η.Π.Α. με ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Οὐάσιγκτων, τοὺς Προϋπουργοὺς Κοιτῶν, ἐξ ὧν 12 Ἕλληνες; (Ἀναφερόμεθα, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, εἰς ἀποδιώσιν τας).

Ἄλλ' αἱ κατηγορίαι εἶναι ἀνεξάντητοι.

Νὰ διερωτώμεν λοιπὸν ὅτι ἦσαν κουρτομασόνιοι καὶ πρὸς τὸ θεοδῆναι Χριστιανοί; Ἥ ἐκ τοῦ ἔμφανους ἀντιχριστιανοί; Πῶς ὁμως ἐξηγεῖται τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ

περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἐμφανίζονται εἰς εἰκόνας εὐρυτάτης κυκλοφορίας μετὰ τὰ Τεκτονικὰ διάσημα, εἰς ἴδιαις ἰδέ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς ὡς αἱ εὐσεβέστεραι τῶν Χριστιανῶν;

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς ὅλιαις αὐτὰς τὰς ἀπορίας ὁ κ. καθηγητῆς παρέχει μίαν ἐξήγησιν, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τὴν ὁποῖαν δίδει εἰς τὸ ἀκόλουθον ἐρώτημα τοῦ συντάκτου τῆς ἐφημερίδος «Τύπος»: «Τί φρονεῖτε περὶ διαφόρων προσωπικότητων, διὰ τὰς ὁποίας ὑπαστρίζετε (ὁ ἀρθρογράφος) ὅτι εἶχον μνηθῆ εἰς τὸν Τεκτονισμόν;». Ἐδῶ μίαν περίκλιθαις διὰ τὸν συντάκτην, ἀμφιβάλλοντα ὡς φέρεται, ἀνπαύματα αἱ ἀναφερόμεναι προσωπικότητες ἦσαν Τέκτονας. Ὑπάρχει πλήθος λεξικῶν εἰς ξένα γλώσσας, ὡς καὶ διδλίων καὶ φωτογραφίαι μετὰ τὰ Τεκτονικὰ διάσημα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα καὶ ὁ τόπος καὶ χρόνος τῆς μνησεῶς των, ἄλλως τε καὶ ἐργασίαι τεκτονικῆς φύσεως αὐτῶν τούτων ὑπάρχουν οὐκ ὀλίγαι.

Μακρὰν τῆς πολιτικῆς

ΕΙΣ τὸ ἐρώτημα, λοιπὸν, αὐτὸ ὁ κ. καθηγητῆς δίδει τὴν ἐξῆς ἀδίσταχτον ἀπάντησιν: «Εἰς τὸν Τεκτονισμὸν εἰσχωρήσα καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ εἰς παλαιότερους μάστιχα χρόνους ἡ κατὰ τόπον Στοκί ἦσαν ὄργανα τῆς Ἀγγλικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς». Τίποτε, ἐπάγεται, τὸ ἐκπληκτικὸν ἂν προσεχώρησαν εἰς Τεκτονικὴν μύτησιν, διεθλέπωντες ἐν τῷ Τεκτονισμῷ πολιτικὴν δύναμιν. Τὸ ἐκπληκτικὸν ὅμως, ἐν προκειμέν-

νω, είναι ἡ προχειρότης μεθ' ἧς ὁ κ. καθηγητῆς δίδει τὴν ἐξήγησιν εἰς τὸ ὀχληρὸν διὰ τοὺς ζηλωτὰς ἀποφαινόμενον γεγονός. Ἡ πολιτικὴ λοιπὸν καὶ μάλιστα ἡ Γαλλικὴ καὶ Ἀγγλικὴ ὥθησε, κατὰ τὸν κ. καθηγητήν, τὰ μεγὰλα πνεύματα τὰς κερσεφὰς αὐτὰς τῆς σοφίας καὶ τῆς ἡθικῆς, τοὺς θεῖαυς ἐμπνεύσεως καλλιτέχναι: Μόζαρτ, Μένταλσον, Λίντερ, Χάυδν κ. ἄ.—ἅς περιλάβωμεν δὲ καὶ τὸν ταυεταίως ἀποθιώσαντα σωτήρα τῆς ἀνθρωπότητος Φλέμιγκ—νὰ μωηθοῦν εἰς τὸν Τεκτονισμὸν;

Πρὶν ἢ συνεχίσωμεν τὰς ἀπορίας, τὰς ὁποίας προκαλεῖ ἡ ἀπάντησις αὐτῆ τοῦ κ. καθηγητοῦ, ἐπιβάλλεται νὰ ἀναφέρωμεν διὰ τοὺς ἀναγνώστια τοῦ ΙΛΙΣΟΥ τὸ γεγονός, γνωστὸν ἄλλως τε εἰς τοὺς πολλοὺς, ἀναρχρόμενον δὲ καὶ εἰς τὴν γνωμάντευσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὅτι μεταξὺ τῶν βασικῶν καὶ θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ Τεκτονισμοῦ, αἱ ὁποῖαι ἀνεγρόφησαν εἰς τοὺς πρὸ δύο καὶ ἡμισυ αἰῶνων διατυπωθέντας κληρονομητικοὺς αὐτοῦ λόγους, ἐπαναλαμβάνονται δ' ἐκποσε εἰς πᾶσαν εὐχαιρίαν, εἶναι ἡ ἀπαγόρευσις πάσης ἀναμίξεως εἰς θέματα θρησκευτικὰ ἢ πολιτικὰ καὶ πάσης συζητήσεως ἐπ' αὐτῶν. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ διέπει τὸν γνήσιον Τεκτονισμὸν καὶ τὸν Ἑλληνικὸν θεοταίως. Τίποτε ποσφάνως δὲν ἐμποδίζει τοὺς ὑπερσωπιστάς τῆς Ἐκκλησίας κατ' ἀνυπάρχτου ἔγθρου, νὰ εἰποῦν, ὅτι τὰ ἀναρχρόμενα καὶ διακηρυσσόμενα εἶναι ψευδῆ, ἀνεγρόφησαν δὲ ἵνα παραπλανήσουσιν τοὺς ἀφελεῖς καὶ περαιτέρω διὰ νὰ εἶναι συνεπεῖς πρὸς τοὺς ἑαυτοῦς των νὰ προσθέσουσιν ὅτι συνεργοὶ εἰς τὴν ἀπάτην αὐτὴν, διὰ τινος μηχανικῆς θεοταίως ἐπι-

δράσεως, καθίστανται καὶ ὅλοι ὅσοι, πλανώμενοι θεοταίως, εἰσπληθῶν ἢ εἰσερχοῦνται εἰς τὸν Τεκτονισμὸν.

Ἐθνικοὶ ἀγῶνες

ΚΑΙ ἤδη, συμπληροῦντες τὴν ἀνωτέρω ἀπάντησιν εἰς τὸν κ. καθηγητήν, πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ ὅσα περὶ τῆς συμβολῆς τῶν Τεκτόνων καὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν λέγει: «Ἐὰν δὲ γνήσιοι πατριῶται τοῦ δούλου Ἑθνους, ἐπιζητοῦντες βοήθειαν ὀποριενδήποτε πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, παρεσώθησαν καὶ εἰς τὴν Τεκτονικὴν μύησιν, διαθλώσαντες ἐν τῷ Τεκτονισμῷ καὶ πολιτικὴν δύναμιν, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήττην». Διὰ τοῦ ἐκπληκτικοῦ τούτου τρόπου καὶ τὴν κατηγορίαν αὐτὴν τῶν Τεκτόνων ἐκμηθεύει ὁ κ. καθηγητῆς. Ἄπορον μόνον παραμένει πῶς δὲν ἠρνήθη τὴν Τεκτονικὴν ἰδιότητα τῶν πατριωτῶν αὐτῶν.

Ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς τοῦ κ. καθηγητοῦ δὲν νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἐνδεκαρήψω καὶ τοῦτο οὐχὶ μόνον διότι διὰ εὐδιδετο εἰς τὸ παρὸν ἔκτασις μὴ ἐπιθυμητῆ. Οἱ Ἑλληνες Τεκτονες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὴν σοβαρὰν συμβολὴν τοῦ Τεκτονισμοῦ εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Ἑθνους των πρὸς ὀλοκληρωτικὴν του ἀποκατάστασιν. Δὲν εἶναι δὲ μόνον οἱ ἀγῶνες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ καὶ οἱ Μακεδονικοὶ καὶ οἱ Κρητικοὶ ἀγῶνες.

Θὰ μοὶ ἐπιτραπῆ, ἐν τῷ σημεῖῳ τούτῳ, νὰ πληροφορήσω τοὺς ἀναγνώστια τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, ὅτι τοὺς Ἱταλοὺς, καθολικοὺς τὸ θρησκευ-

μας ἐν τῇ ὁλότῃ τῶν σχεδόν, δὲν τοὺς ἠμπούδισαν αἱ βουλλαι, καίτοι αὐταὶ ἐκπορεύονται ὡς γνωστὸν ἐκ τῶν ἐκάστοτε ἀντιπροσώπων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, νὰ ἀναγνωρίσουν καὶ τιμῆσουν τὴν Τεκτονικὴν ιδιότητα τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑθνους τῶν Παριβάλλη, Κινδύρ, Μιστίνι κλπ., ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ὑπῆρξε καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Ἰταλικοῦ Τεκτονισμοῦ. Οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Ρώμην καὶ τὸ μεγαλειῶδες ἄγαλμα τοῦ Γαριβάλλη λαμβάνουν ἰδέαν τῶν ἀνωτέρω.

Σκέψεις τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ Μπαλάνου

ΑΛΛΑ ὁ κ. καθηγητῆς τὸ μόνον κατὰ τῶν Τεκτόνων δὲν τὸ περιορίζει μόνον εἰς τοὺς πατριώτας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑθνους, παραλαμβάνει καὶ τὰ μέλη τῆς ἀρχούσης ἐν Βρεταννίᾳ τάξεως. Οὕτω, λέγει περὶ αὐτῶν ἄπως δὲν πρέπει νὰ ἀπορῶμεν πῶς παρεσῆρθησαν οἱ παῖδοι εἰς τὸν Τεκτονισμόν, οὕτω δὲν πρέπει νὰ ἀπορῶμεν καὶ διὰ τὸ πῶς μέλη τῆς ἀρχούσης ἐν Βρεταννίᾳ τάξεως συγκαταριθμοῦνται μετὰ τῶν Τεκτόνων».

Νὰ ὑπάρχουν ἀνδρωπαὶ μὴ ἀπορῶντες δι' ὅσα ὁ κ. καθηγητῆς λέγει, περὶ τοῦ ὅτι παρεσῆρθησαν οἱ Ἕλληνας πατριῶται εἰς τὸν Τεκτονισμόν χάριν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑθνους τῶν, δὲν εἶναι κατὰ τὸ ἀδύνατον. Νὰ ὑπάρχουν ὅμοι οἱ μὴ ἀπορῶντες δι' ὅσα ὁ κ. καθηγητῆς λέγει περὶ τῶν ἐπιλέκτων μελῶν τῆς ἀρχούσης ἐν Βρεταννίᾳ τάξεως, ὅτι δηλ. παρεσῆρθησαν καὶ αὐτὰ εἰς τὸν Τεκτονισμόν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν,

εἶναι τι τὸ ἀκατανόητον.

Δὲν νομίζω ἄσκοπον εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο νὰ παραδέσω ὅσα ὁ Μπαλάνος ἔγραψε εἰς τὴν «Ἀνάπλασιν» εἰς ἀπάντησιν ἀρθροῦ τοῦ Γ. Οὔτος, ἐπιζητῶν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Τέκτονες ἔχουν μυστικά, ἐπὶ σκοπῶν ἐπικρίσεως θεοθίας, ἐπιχειρήσθη εἰς αὐτὸ λόγους τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου τοῦ Ζ', εἰπόντος, ἐπὶ παρουσίᾳ πλείστων Ἀγγλων ἐπιστῆμων, «ἡμεῖς οἱ Τέκτονες ἔχομεν μετὰ ξὺ μας μυστικά, τὰ ὅποια δὲν δύνανται νὰ ἀποκαλυφθῶσιν». Ἦ ἀπάντησις τοῦ Μπαλάνου ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ἀλλὰ δὲν νομίζει ὁ κ. Γ. ὅτι αὐτοὶ ἀκριβῶς οἱ λόγοι τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας συνεπικουροῦν εἰς τὴν ἀντίληψίν μας, καθ' ἣν ὑπὸ τὸ λεγόμενον «μυστικόν» τοῦ Μασονισμοῦ οὐδὲν ὑποκρύπτεται τὸ ὁπωσδήποτε δίγον τὴν δρασκευτικότητα ἢ τὸν Χριστιανισμόν; Διότι, θὰ ἦσαι ἀληθῶς δυνατὸν νὰ ἀσβεθῶμεν ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, τὸ σύμβολον τῆς συντηρητικότητος, ὁ ὑπερασπιστῆς τῆς πίστεως, DEFENSOR FIDEI, θὰ ἀμίλλει ἀναφανδὸν περὶ «μυστικοῦ», δίγοντος ὁπωσδήποτε τὴν καθοστηκίαν τάξιν καὶ θεοσκείαν, ἀφοῦ, ὡς εἶναι μάλιστα γνωστὸν, μέλη Μασονίας εἶναι καὶ τόσοι Ἀγγλοὶ ἐπίσκοποι, ὅχι βέβαια ἐν κρυπῶ καὶ παραβύσει, ὅπως θὰ ἀντέκειτο εἰς τὴν ἐγνωσμένην εὐσυνειδησίαν τῶν, ἀλλὰ φανερώς καὶ δημοσίᾳ;». Ἐὰ συμφωνήσουν οἱ ἀναγνώσται τοῦ ΙΑΙΣΟΥ ὅτι ἡ ἀπάντησις αὕτη θὰ εἰδίεται παρὰ οἰουδήποτε ἔχροντος καινὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ καλῆς πίστεως ἀνθρώπου.

Ἄλλὰ, διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν, μήπως ἄσχετα θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπαχθῶν ὅλα τὰ μέλη τῆς ἀρχούσης

ἐν Βρεταννία πάξωσ εἰς τὴν ἄλ-
λῃν ἐκείνην κατηγορίαν, τὴν ὀ-
ποῖαν ἀναφέρει ὁ κ. κληγγητῆς,
τῶν ὁργάνων δηλαδὴ τῆς Ἀγγλι-
κῆς ἢ Γαλλικῆς πολιτικῆς; Ἀλ-
λιὰ διατί ὀμιλεῖ περὶ ὁργάνων μόν-
ον τῆς Ἀγγλικῆς ἢ τῆς Γαλλι-
κῆς πολιτικῆς; Νὰ θεωρῆ ἄραγε
καὶ τοὺς Τέκτονας Βασιλεῖς καὶ
Ποίγκιπας ἄλλων Κοιτῶν καὶ ἐξ
ἐκείνων ποὺ εἶχαν ἄλλοτε βασι-
λεῖς καὶ αὐτοκράτορας, ποὺς Τέ-
κτονας Προσόδους τῶν Η. Π. Α.
(ἦσαν δὲ οἱ περισσότεροι), τοὺς
12 Προϋποπουργοὺς τῆς Ἑλλάδος
(ἀποδιώσαντας ἅπαντας) κ.λ.π.,
κ.λ.π. ὅλους αὐτοὺς ὡς ὄργανα
τῶν ὡς ἄνω πολιτικῶν; Ἡ θεωρεῖ
ἐκιστοὺν τούτων ὄργανον τῆς Σου-
ηδικῆς, Νορβηγικῆς, Ἀμερικανι-
κῆς, Ἑλληνικῆς κ.λ.π. πολιτι-
κῆς;

Καὶ μία ἄλλη ἀπορία, ἡ ὁποία
ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον μέρος μι-
ᾶς ἐκάστης τῶν ἀνωτέρω ἀπορι-
ῶν. Πῶς ἐξηγεῖ ἄραγε ὁ κ. κλη-
γγητῆς τὸ γεγονός τῆς εἰς τὸν
Τεκτονισμὸν μύησης σχεδὸν τῆς
ὁλόκληρης τῶν Ἀγγλων ἐπισκό-
πων; Μήπως παρεσυζητήσαν εἰς
τὴν Τεκτονικὴν μύησιν πρὸς ἀ-
πελαθδέντων τῆς πατρίδος; τῶν ἢ
μήπως ὡς ὄργανα τῆς Ἀγγλικῆς
πολιτικῆς; Περὶ αὐτῶν καὶ πρὸς
διασώψισιν τῶν ἀνεκρωστῶν τοῦ
ΙΑΙΣΟΥ, παραθέτω τὰ ὅσα ὁ
Μπαλάνος ἐγραψεν εἰς ἀπάντησιν
ἀρθροῦ τοῦ Γ.

«Ἐργαζόμενον πόσον ἡ ἐκκλη-
σία μας τιμᾷ τὴν Ἀγγλικὴν ἐκ-
κλησίαν, μεθ' ἧς καὶ ἐνωτικαί
προσπάθειαι διεξήγοντο καὶ διε-
ξάγονται. Καὶ ἐσχέφθημεν, θά ἦτο
δυνατὸν ἡ ἐκκλησία μας νὰ εὐρί-
σκεται εἰς τόσον φιλικούς δε-
σμούς καὶ νὰ συζητῆ ἕνωσιν μετ'
ἐκκλησίας, οἱ πλείστοι ἰερόσχοι
τῆς ὁποίας εἶναι ἀναφανδὸν Μα-

σόνιοι, ἂν ἐφρόνει ὅτι ἡ Μασονία
εἶναι ἀντιχριστιανικὸν σωματεῖον;
Ὅτι δὲ οἱ πλείστοι τῶν Ἀγγλων
ἐπισκόπων εἶναι Μασόνιοι, ἰερουρ-
γοῦντες μάλιστα εἰς τινὰς περι-
στάσεις καὶ μετὰ μασωνικὰ σύμβο-
λα, εἶναι ἀναντίρρητον.

Ὅποῖον δὲ ἰδέαν ἔχει ἡ Ἀγγλι-
κὴ ἰεραρχία περὶ Μασονίας μαρ-
τυροῖ ἡ ἀκόλουθος ἐπιστολή, ἣν
ἀπηθύδυνέ μοι ὁ Λόρδος Ἐπίσκο-
πος τοῦ Γουόρστερ (WORCE-
STER), ὑπὸ ἡμερομηνίαν 10ης
Ἀπριλίου 1934, ἀπαντῶν εἰς ἐπι-
στολὴν μου, δε' ἧς τὸν ἠρώτων
περὶ τῆς στάσεως τῆς Ἀγγλικανι-
κῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῆς Μα-
σονίας.

«Ἀγαπητὲ Κύριε... Ἡμεῖς ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας δὲν υἱ-
οθετήσαμεν, εὐτυχῶς, τὸν ἀκαμ-
πτὸν κανόνα τῆς παπικῆς ἐκκλη-
σίας, ὅστις ἀφορίζει ὅλας τὰς μυ-
στικὰς ἐταιρεῖας. Ἐἴμαι πεπεισμέ-
νος ὅτι ἡ ἐκκλησία μας ἔχει δί-
κην τηρήσασα αὐτὴν τὴν στά-
σιν Ἡ Μασονία δὲν ἔχει τι ἐν ἐ-
κκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν χρι-
στιανικὴν θρησκείαν καὶ βασί-
τας ἰσχύος τῆς ἐπὶ τῆς Βίβλου κα-
τινες τῶν βαθμῶν τῆς εἶναι γρι-
στιανικοί. Ἡ Μασονία οὔτε εἶναι,
οὔτε ἠξίωσε ποτὲ ὅτι εἶναι θρη-
σκευα, ἀδιάφορον ἂν ὀλίγοι Μασό-
νοι προσπαθοῦν γὰ τὴν παραστή-
σιν τοιαύτην. Οἱ ἄριστοι τῶν
Μασόνων, κληρικοί καὶ λαϊκοί,
πάντοτε ἀπέχουσαν τὴν τοιαύτην
ἀντίληψιν. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ Μασονία
εἶναι τωραστία ἀδελφότης καὶ ἀ-
ποτελεῖ μεγάλην εὐκαιρίαν διὰ
τὸν κληρὸν, ὥστε οὗτος νὰ ἀνα-
στοφῆται μετὰ τὸν λαὸν ἐν εὐτυχῇ
ἐπικοινωνίᾳ. Ἡ εἰς τὰς συνλεύ-
σεις τῆς Σπᾶς καὶ εἰς τὰ γεύμα-
τα παρουσία τῶν κληρικῶν συντε-
λεῖ εἰς τὸ νὰ κοιτῆται ὑψηλὰ ἡ
χριστιανικὴ ἰδεολογία. Ἐγὼ ὁ ἱ-

θρας ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἀδελφότητα, ἀφοῦ ἐγενόμην ἐπίσκοπος καὶ οὐδὲ πρὸς στιγμὴν μεταμελήθην διὰ τοῦτο».

Παρομῶς διαβεβαιώσεις περὶ τῶν φιλικῶν σχέσεων τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν Μεσσονίαν παρῆσθε μοι καὶ ὁ πρὸ ὀλίγου ἐν Ἀθήναις ἐλθὼν ἐπίσκοπος τοῦ Ρύπον, ἐν φιλικῇ συναναστροφῇ, παρουσία τοῦ Σ. Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος κ. Χρυσάνθου. «Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ὁ φιλόχριστος καὶ εὐσεβὴς ἀγγλικὸς κληρὸς ἀνήκει εἰς σωματεῖον ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν ἰδικαίμενον καὶ ἐξυπηρετοῦν ἰουδαϊκοὺς ἢ ἀθεϊστικοὺς σκοποὺς;».

Καὶ ἔμως τὸ ὀδυνηρὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι, ὅτι ἐγράφη καὶ ὑπεγράφη εἰς ἔγγραφον σοδοιωτάτης προσελύσεως, ὡς πρόσθετον κατὰ τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐπιχείρημα ὅτι: «Οὕτω, προδήλου οὔσης τῆς μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ Μεσσονίας ἀσυμβιβάστου ἀντιθέσεως καὶ ἠχθησάν κί ἀπανταχοῦ μὲν ἀλλόδοξοι Ἐκκλησία: εἰς τὸ νὰ ταχθῶσιν ἀντιμέτωποι τῆς Μεσσονίας, καὶ οὐ μόνον ἡ Λυτικὴ Ἐκκλησία, ἡ καὶ δι' ἰδίους λόγους δι' ἀλλειπαλλήλων παπικῶν ἐγκυκλιῶν καυτηρίασα τὴν Τεκτονικὴν κίνησιν, ἀλλὰ καὶ αἱ Λουθηρανικαὶ καὶ Μεθοδιστικαὶ καὶ Ποσειθεϊατικαὶ Κοινότητες ἐκήρυξαν αὐτὴν ἀσυμβιβάστον πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν».

Κρίνατε μόνοι σας...

ΚΑΙ τώρα μία ἄλλη ἀπορία, ἡ τελευταία, οὐχὶ θεθαίως διότι δὲν ὑπάρχουν ἄλλαι. Νὰ δεχθῶμεν, κατὰ διατύπωσιν τῆς γνωματεύσεως τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, διὰ

τοὺς εὐσεβεσπάτους καὶ συντηρητικωτάτων ἀρχῶν ἄνδρας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, οἱ ὅποιοι καταλέγονται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Τεκτονισμοῦ καὶ τῶν ὁμοίων πολλοὶ οὐ μόνον κατέσχον καὶ κατέχουσιν ἀνώτατα ἀξιώματα, ἀλλὰ καὶ προσέφερον καὶ προσφέρουσι πολυτιμοσάτας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἣν τινες καὶ πιστότατα ὑπηρετοῦν, ὅτι εἶναι ἀντιθρησκευτικοὶ καὶ ἀντιχριστιανικοὶ; Νὰ παροῦσιν τὸ γεγονός ὅτι οὐδεὶς μέχρι τῆς σήμερον Τέκτων ἠρνήθη τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως τῆς Ὁρθοδόξιας, οὐδὲ τὴν Ἐκκλησίαν του. οὐδ' ἔπραξέ τι κατ' αὐτῆς, πουμεντικόν μάλιστα, ἐν τῷ συνόλω των δεικνύουν ὅπως ἐξαιρετὸν σεβασμὸν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὴν καὶ ἀκαδυάτην εὐλάβειαν πρὸς τὰ θέματα, μετέχοντες αὐτοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαι των τῶν ἱερῶν μυστηρίων τῆς θείας εὐχρηστίας, γάμου κ.λ.π. καὶ τῶν ἱερῶν τελετῶν τῆς κηδεύσεως, τοῦ μνημοσύνου, κ.λ.π.;

ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός τοῦτο καὶ τὸ ὅτι ἡ ἐκκλησία προορισμὸν ἔχει νὰ καλῆ πρὸς ἑαυτὴν καὶ τοὺς ἔκτος αὐτῆς εὐρισκομένους, διευσωτώμεθα ἐὰν συμβιβάζεται μὲ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἀπόδησις ἐκ τῶν κόλπων αὐτῆς ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι θεωροῦν καὶ διακηρύσσουν, ἔργῳ καὶ λόγῳ, ἑαυτοὺς πιστὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας καὶ μάλιστα εἰς ἐποχῶν καθ' ἣν ἔχει αὕτη ν' ἀντιμετωπίσῃ δεδηλωμένους ἐχθροὺς τῆς; Πῶς δὲ νὰ χαρακτηρίσῃ τις τὸν ἱεράρχην ἐκεῖνον καὶ τὴν προᾶξιν του, ὁ ὁποῖος ἐτιμώρησεν ἰερεῖα τελέσαντα τὸ μυστήριον τῆς βαπτίσεως διότι ὁ ἀνάδοχος ἦτο Τέκτων καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν

ἀπηγόρευσε τὴν κοινωνίαν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας, διότι ὁ ζητήσας νὰ μετᾶσχη εἰς αὐτὸ ἦτο Τέκτων;

Τελευτῶν τὸ ἄρθρον μου, ἀναφέρωμαι εἰς ὅσα τελευτῶν τὸν λόγον ὁ κ. καθηγητῆς εἶπε: «Τὸ ἀξιοπαρατήρητον εἶναι, ὅτι οὐ μόνον ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀνέκαθεν εὐρέθη ἀντιμέτωπος πρὸς τὸν Τεκτονισμόν, ἀλλ' ἐσχάτως καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀγγλικανῶν ἐπισκόπων ἀκούονται φωναὶ κατ' αὐτοῦ». Καὶ τοῦτο διὰ νὰ κάμω, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀληθείας, μίαν διόρθωσιν τῆς ὡς ἄνω φράσεως κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρό-

πον: «Τὸ ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι, καίτοι ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀνέκαθεν εὐρέθη ἀντιμέτωπος πρὸς τὸν Τεκτονισμόν, ἀλλ' ἐσχάτως καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν κύκλων τοῦ Βατικανοῦ ἀκούονται φωναὶ ἄρσεως τῆς πρὸς τὸν Τεκτονισμόν ἀντιθέσεως». Τὸ γεγονός καὶ τὸ ἀνεγόαφ κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὸν Γαλλικὸν τύπον, ἐσχάτως δὲ καὶ εἰς τὰ NOUVELLES LIT-TERAIRES.

Τέλος, ἀναφέρωμαι καὶ πάλιν εἰς τὸ τοῦ κ. καθηγητοῦ: «Κατόπιν ὅλων αὐτῶν, σχηματίσασθε μόνος σας κρίσιν».

ΑΔΕΞ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

Κ. ΚΑΒΑΦΗ

Ἡ Διορία τοῦ Νέρωνος

Δὲν ἀνησύχησεν ὁ Νέρων ὅταν ἄκουσε τοῦ Δελφικοῦ Μαντείου τὸν χρησμό.
«Τὰ ἑβδομήντα τρία χρόνια νὰ φοβάταις.
Εἶχε καιρὸν ἀκόμη νὰ χαρεῖ.
Τριάντα χρονῶ εἶναι. Πολὺ ἀρκετὴ
εἶν' ἡ διορία πού ὁ Θεὸς τὸν δίδει
γιὰ νὰ φροντίσει γιὰ τοὺς μέλλοντας κινδύνους.

Τώρα στὴν Ρώμη θὰ ἐπιστρέψει κουρασμένος λίγο,
ἀλλὰ ἐξάισια κουρασμένος ἀπὸ τὸ ταξεῖδι αὐτό,
πού ἦταν ὅλο μέρες ἀπολαύσεως —
στὰ θεάτρα, στοὺς κήπους, στὰ γυμνάσια...
Τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας ἐσπέρες...
Ἄ, τῶν γυμνῶν σωμάτων ἢ ἡδονῇ πρὸ πάντων...

Αὐτὰ ὁ Νέρων.. Καὶ στὴν Ἰσπανία ὁ Γάλβας
κρυφὰ τὸ στράτευμά του συναθροίζει καὶ τὸ ἀσκεῖ,
ὁ γέροντας ὁ ἑβδομήντα τριῶν χρονῶν.

ΕΝΑ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ

«Ο ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ»

Τὸ «κατηγορῶ» γιὰ τὸν Πάπα Πίο 12^ο
 ποὺ συγκλονίζει τὴν Δυτικὴ Γερμανία

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΥ
 ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΦΑΙΓΗ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

ΤΙΠΟΤΕ δὲν ἐτάραξε πιά θα-
 θειά τις γερμανικὲς συνειδήσεις,
 ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς δίκης τοῦ "Λ-
 ἰχμαν, ὅσο ἓνα θεατρικὸ ἔργον
 σχετικὸ μὲ τὸν ρόλο τοῦ Πάπα
 Πίου 12ου κατὰ τὸν πόλεμο. Λι-
 συζητήσεις ξεπέρασαν τὰ ὄρια
 τῆς λογοτεχνικῆς κοιτικῆς καὶ ἀ-
 πησχόλησαν τὸν Τύπο, τὸν ἄμβω-
 να καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ Κοινοβού-
 λιον. Ἐπίσκοποι ἐξεσπάθωσαν καὶ
 ὀργανώσεις λαϊκῶν προσέθεσαν τὰ
 ἀναδέματά των εἰς ἐκεῖνα τῶν κλη-
 ρικῶν. Ἐσηκνοδητήθησαν δημόσι-
 αι ἐκδηλώσεις ἀποδοκιμασίας. Ὁ
 παπικὸς Νούντσιοις μάλιστα ἐνε-
 γαὲ ἐσέυνας γιὰ νὰ ἐξακοιδώσῃ
 εἰς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποβληθῇ
 κατὰ τοῦ ὑπευθύνου μήνυσις ἐπι-
 δυσφημήσει νεκρῶν.

Ὁ ὑπεύθυνος εἶναι ἓνας «ἀωρι-
 σμένος» νεαρὸς συγγραφεὺς 32 ἐ-
 τῶν ἀπὸ τὴν Βετσφαλίαν, ὁ γέρο
 Ρόλφ Χόχουτ, ὁ ὁποῖος ἀπέκτιησε

λογοτεχνικὴ φήμη μὲ ἓνα πρῶτο
 θεατρικὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον χαα-
 κτηρίζει ὄχι ὡς τραγωδία, ἀλλ'
 ὡς «Χριστιανικὸ δράμα». Τὸ ἔρ-
 γον ἔχει τὸν τίτλον «Ὁ Τοποτη-
 ρητής» (τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς).
 Ὅταν ἐπαίχθη στὸ Βερολίνο, εἰς
 τὸ μικρὸν «Τεάτρο ἀμ Κοουφού-
 στενταμ» εἶχαν τοιχοκολληθῆ εἰ-
 δοποιήσεις παακαλοῦσαι τὸ κοινὸν
 ν' ἀποφύγῃ νὰ προβῇ εἰς αὐδοσιμή-
 τους ἐκδηλώσεις καὶ δύο ἀστυναμι-
 λοὶ ἐφρούρουν τὸ «φουαγιέ». Ἐκ-
 δηλώσεις δὲν ἔγιναν — ἐκτὸς ἀπὸ
 μερικά «γιούχα» καὶ φροσίγματα
 ποὺ ἐπνίγησαν μέσα εἰς μίαν ὕ-
 ἑλλαν χειροκροτημάτων ὅταν ἡ κύ-
 λαία ἔπασε καὶ τὸ κοινὸν σηκώθη-
 κε. πλήρεις δέους.

Τὸ ἔργον —ἐπικτῆς μορφῆς δια-
 μα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐγχευιάζετο επτά
 ὥρες γιὰ νὰ παιχθῇ ὀλόκληρο —
 θέτει μὲ ἓνα εἶδος ψυχῶς ὀργῆς
 καὶ δικαιοτήτος τὰς ἐρωτήσεις ἐ-
 κείνας εἰς τὰς ὁποίας οἱ πλείστοι

Γερμανοί Καθολικοί και άλλοι θὰ προσκομῶσαν ν' ἀπαντήσουν μὲ ἕνα πεπλο σιωπῆς. Γιατί ὁ Πάπας Πίος ὁ IB' δὲν ὕψωσε τὴ φωνή του κατὰ τὸν πόλεμο, γιὰ νὰ καταδικάσῃ τὴ σφαγὴ ἐξ ἑκατομμυρίων Ἑβραίων; Γιατί δὲν κατήγγειλε τὸ Κογκροδάτον τοῦ 1933 καὶ δὲν ἐκάλεσε τοὺς ἀπανταχοῦ Καθολικούς καὶ δὴ τοὺς ἐν Γερμανίᾳ ν' ἀντισταθοῦν στὰ αἰσχητὰ τοῦ Ναζιστικοῦ καθεστώτος;

Αὐτὰ εἶναι αἱ ἐρωτήσεις ποὺ προκαλοῦν τὰ ἴδια αἰσθήματα ἀνησυχίας στὶς συνειδήσεις ἑκατομμυρίων μεσηλίτων Γερμανῶν, ὅταν τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια των ἐπιστρέψουν ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ ἐρωτοῦν πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐφέρθησαν κατ' ὄν τρόπον ἐφέρθησαν.

Ὁ γέρον Χόχουτ, δὲν δέει ἀπλῶς τὰ ἐρωτήματα: Προχωρεῖ καὶ δίνει ἀπάντησι, δίχως νὰ φοιῖται τῆς εὐαισθησίας οὐδενός. «Τὸ ἔργον μου δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο τραγωδία», γράφει σ' ἕνα εἶδος προλογικοῦ σημειώματος στὸ πρόγραμμα «ὁδοὶ ἢ πνοὴ τοῦ πραγματικοῦ μεγαλείου δὲν ὑπάρχει σ' ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα καὶ τὰ περιστατικά. Δὲν εἶναι τραγικά. Εἶναι ἀπλῶς ἐπαίσχυντα καὶ πρέπει νὰ καταδικασθοῦν. Τὸ ἔργον μου εἶναι λοιπὸν ὁράμα».

Ὁ Πάπας του εἶναι σχεδὸν μίαν κεντρικότητα — ἕνας ψυχρός, ὑπολογιστικός, ἀριστοκρατικός καὶ ἀγέρωχος διπλωμάτης, τόσο ἀπομεμακρυσμένος ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα (καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἀκόμη τὸν διωγμὸ τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὴν Γκεσάπο, κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ Βατικανοῦ) ὥστε ὡς μόνον πραγματικὸν ἐχθρὸν νὰ βλέπῃ τὸν κομμουνισμὸς τοῦ ὁποίου ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἐπιζήσῃ. Μὲ ἄλλους λόγους ὁ συγγραφεὺς καθιστᾷ τὸν

Πίον IB' ὑπεύθυνον γιὰ τὸν θάνατον 6.000.000 Ἑβραίων, ἐπειδὴ δὲν ὕψωσε φωνήν, ὡς ὀφείλειεν ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἀνεξαρτήτως τῶν ζημιῶν ποὺ θὰ ὑφίστατο ἡ Ἐκκλησία.

«Ἕνας τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ», θάζει τὸν ἥρωά του, ἕνα νεαρὸ Ἰησοῦίτην, ὁ ὁποῖος ράβει τὸν Ἀστέρα τοῦ Δαυὶδ στὸ ράσο του καὶ πηγαίνει νὰ πεθάνῃ, στὸ Ἄουσθιτς, νὰ λήθῃ κατόμουτρον στὸν Πάπα ποὺ ἔχει αὐτὸ πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ σωπαίνει, σκεπτόμενος μίαν αἰσίον: «Ἕνας τέτοιος Πάπας, εἶναι ἐγκληματίας».

Ἄλλὰ, ἂς παραθέσωμε μίαν σκηνὴν τοῦ ἔργου, τὴν πιὸ χαρακτηριστικὴν, αὐτὴ ποὺ θεωρήθηκε «πίετρον σκανδάλου» γιὰ τοὺς καθολικούς.

Εἶναι ἕνας διάλογος ἀνάμεσα στὸν Πάπα Πίο 12ο καὶ στὸν καλὸ χριστιανὸ Ἰησοῦίτη πατέρα Ρικάρντο Φοντάννα:

ΠΑΠΑΣ: Ἕνας διπλωμάτης εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ βλέπῃ πολλὰ πράγματα — καὶ νὰ σιωπᾷ. Ὅποιος θέλει νὰ βοηθήσῃ, δὲν πρέπει νὰ προκαλῇ τὸν Χίτλερ. Κρυφά, ὅπως οἱ δύο ἱερεῖς μας, σιωπηλά, ἐξυπνα ὅπως τὰ φίδια: ἔτσι πρέπει νὰ ἀντιμετωπίξῃ κανεὶς τὰ Ἔς - Ἔς. Ἔχομε κρυμμένους ἑκατοντάδας Ἑβραίων στὴν Ρώμη. Ἐξεδώσαμε χιλιάδες διαβατήρια! Ὁ κύριος Χίτλερ δὲν εἶναι πιά ἐπικίνδυνος. Στὴν Πορτογαλία καὶ τὴν Σουηδία, λέγουν, διαπραγματεύεται μὲ τὸν Στάλιν διὰ τὴν εἰρήνην — βεβαίως φῆμαι, αἱ ὁποῖαι ὅμως μᾶς εἶναι πολὺ ἀγαπηταί, διότι γνωρίζομεν ὅτι δὲν ἔχουν καμίαν σημασίαν καὶ ὅμως ἐλπίζομεν ὅτι αἱ φῆμαι αὐταὶ θὰ κάμουν τὸν Λευκὸν Οἶκον καὶ τὸ Λονδίνον περισσότερον προθύμους διὰ ὑποχωρήσεις. Ὁφείλο-

μεν νὰ διαπραγματευθῶμεν, δὲν πρέπει νὰ τὰ παίξωμεν ὅλα εἰς βάρος τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ κάμωμεν τὸν Στάλιν κληρονόμον τοῦ Χίτλερ.

ΡΙΚΑΡΝΤΟ: Ἡ βοήθεια τοῦ ὑπαινίσζεσθε ἀφορᾷ μόνον μερικοὺς Ἑβραίους εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὸ θέμα αὐτὸ ἐζητήσθη ἐπανειλημμένως καὶ ἐπαρκῶς. (Στρέφεται πρὸς τὸν Πάπα). Ἡ τρομοκρατία ὅμως ὀργιᾶζει σὲ ὅλες τὶς χώρες! Μόνον στὴν Πολωνία ἔχουν δολοφονήσει μέχρι τώρα 1.800.000 Ἑβραίους. Ὁ ἀριθμὸς αὐτός, Παναγιώτατε, ἐπεβελαιώθη τὸν Ἰούλιον ἐπισημῶς διὰ τοῦ Πολωνοῦ πρεσβευτοῦ εἰς τὸν Λευκὸν Οἶκον ἀπέναντι τοῦ παπικοῦ ἐξάρχου εἰς τὴν Οὐάσιγκτων — ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιθυμῇ ὁ Θεὸς, νὰ ἀγνοῇ ἡ Ἀγιότης σας τὸν ἀριθμὸν αὐτόν!

ΠΑΠΑΣ: Σὰς εἶναι γνωστόν, πάτερ, — διὰ νὰ σὰς ἀναφέρω ἕνα παράδειγμα, ὅτι ἡμεῖς ἤδη πρὸ ἐβδομάδων ἐδείξαμεν προθυμίαν νὰ βοηθήσωμεν τοὺς Ἑβραίους τῆς Ρώμης, πού ἐπρόκειτο νὰ συλλάθουν, νὰ τοὺς βοηθήσωμεν εἰς τὴν ἀνάγκην των μὲ χρυσό, μὲ πάρα πολὺ χρυσό; Οἱ συμμοριταὶ τοῦ Χίτλερ εἶχον ὑποσχεθῆ ἐλευθερίαν εἰς τοὺς Ἑβραίους ἔναντι λύτρων. Ἐν συνεχείᾳ ἠθέλησαν νὰ μᾶς ἐκδιᾶσουν ἀπαιτοῦντες ἕνα φανταστικὸν ποσόν. Καὶ ὅμως θὰ τὸ ἐπληρώναμεν!

ΡΙΚΑΡΝΤΟ: Ἀγιώτατε πάτερ, ἐγνωρίζετε ἐπομένως, ἤδη ἀπὸ ἐβδομάδων, ποίας προθέσεις εἶχαν τὰ Ἔς - Ἔς σχετικά μὲ τοὺς Ἑβραίους;

ΠΑΠΑΣ (ἐρεθισμένος καὶ ὑπεκφεύγων): Τί εἶναι αὐτὰ πού λέτε! Ὁ πατὴρ Τζενεράλε — ἀρχηγὸς τῶν Ἰησοιτῶν — εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιβεβαιώσῃ πόσα ἐκάμαμε ἤδη ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων. Τὰ μοναστήριά μας ἔχουν ἀνοικτὰς τὰς θύρας των διὰ νὰ τοὺς δεχθοῦν. . .

ΡΙΚΑΡΝΤΟ: Ἀγιώτατε, σὰς ἰκετεύω μὲ ταπεινοφροσύνην: Ἀπειλήσατε τὸν Χίτλερ! Ἀπειλήσατέ τον λέγοντες ὅτι θὰ ἀναγκάσετε

500 ἑκατομμύρια καθολικῶν νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, ἔάν ἐξακολουθήσῃ τὰς ὁμαδικὰς δολοφονίας!

ΠΑΠΑΣ: Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ καταλάβετε ὅτι διὰ τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην ἐγγίζει ἡ καταστροφή, ἔάν ὁ Θεὸς δὲν καταστήσῃ Ἡμᾶς, τὴν Ἀγίαν Ἐδραν, μεοίτην. Ἡ στιγμή εἶναι περισσότερον σκοτεινὴ, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται: Βεβαίως γνωρίζομεν ὅτι δὲν θὰ πειράξουν τὸ Βατικανόν. Ὁ Χίτλερ ἔδωσε τὴν ἐγγύησιν αὐτὴν καὶ πάλιν ἐσχάτως. Ἀλλὰ τί θὰ γίνῃ μὲ τα ποίμνια πού εὐρίσκονται ἔξω καὶ πρέπει νὰ καθοδηγῶμεν; Εἰς τὴν Πολωνίαν, εἰς τὰς Βαλκανικὰς χώρας, ἀκόμη εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Βαυαρίαν; Ποῦ θὰ καταλήξουν αὐτά; Ἐκτος ἔάν δὲν θὰ καταφύγουν, ἀδοθήθητα ὅπως εἶναι, εἰς τὸ μανδρὶ τοῦ Στάλιν. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν Γερμανία σημαίνει Χίτλερ. Φαντασιοκόποι εἶναι ἐκεῖνοι πού ἀνόητα διισχυρίζονται, ὅτι ἡ πτώσις τοῦ χιτλερικοῦ καθεστώτος δὲν θὰ ἐσημαινῇ καὶ τὴν κατάρρευσιν τοῦ μετώπου.

ΡΙΚΑΡΝΤΟ: Παναγιώτατε, μὲ ὅλον τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν ἀπέναντι ἐκείνου πού σὰς ἐπιβάλλει τὴν σιωπὴν: Σὰς ἰκετεύω ἐν ταπεινοφροσύνῃ, σὰς παρακαλῶ. . .

ΠΑΠΑΣ: Μήπως πιστεύετε πράγματι, πάτερ Φοντάνα, ὅτι θὰ ἠθέλαμε νὰ ἀνεχθοῦμε τὴν ἀσέβειαν αὐτὴν κάτω ἀπὸ τὰ παρθυρά μας, ἐντελῶς χωρὶς κανένα σχόλιο; Ἀσφαλῶς ὄχι! Καὶ δέβαια, εἶναι αὐτονόητο ὅτι θὰ κάμωμεν μιαν ἔκκλησιν διὰ νὰ διαβεβαιώσωμεν, ὅτι ὁ Πάπας συμμετέχων εἰς τὰ δεινὰ τῶν θυμάτων εὐρίσκεται παρὰ τὸ πλευρόν των. Δι' αὐτὸ ἔχομε ἀκόμη καιρό, τὴν ἔκκλησιν θὰ τὴν συντάξωμεν ἀμέσως. Παρακαλῶ τὸν γραμματέα. . . (Πηγαίνει ἔρχεται κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν τοῦ κειμένου): Ὅπως εἶναι γνωστόν, ἀφοῦ μᾶτην προσεπάθησεν ὁ Πάπαις νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου, προειδοποιῶν. . . προειδοποιῶν καὶ

έξορκίζων τούς ἀρχηγούς τῶν λαῶν νὰ μὴ προσφύγουν εἰς τὴν σημερινὴν φοβερὰν βίαν τῶν ὄπλων, δὲν ἀπέφυγε νὰ χρησιμοποίησῃ ὅλα τὰ εἰς τὴν διάθεσίν του μέσα διὰ νὰ ἀνακουφίσῃ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα... τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς μίαν... εἰς μίαν κάποιαν μορφήν συνέπεια τῆς τεραστίας παγκοσμίου πυρκαϊᾶς. Διὰ τῆς συσσωρεύσεως τῶσων πολλῶν δεινῶν ἠυξήθη ἀκόμη περισσότερο ἡ ἀνὰ τὸν κόσμον πατρικὴ φιλανθρωπικὴ δρᾶσις τοῦ Πάπα, — ἄνω τελεία — κόμμα, αὐξηθεῖσα... δὲν διαχωρίζει (κἀμνει μεγάλην χειρονομίαν καὶ ψηλώνει τὴν φωνὴν του), δὲν διαχωρίζει τὰ ὅρια — κόμμα — οὔτε τῆς ἐθνικότητος — κόμμα — οὔτε τῆς θρησκείας, οὔτε καὶ τῆς ράτσας. — Λοιπὸν, πάτερ Φοντάνα; Εἶσθε τώρα εὐχαριστημένος μαζί μας;

ΡΙΚΑΡΝΤΟ: Παναγιώτατε, ἡ παράγραφος αὐτὴ ποὺ οὔτε μὲ μίαν λέξιν δὲν ἀναφέρει τὰς συλλήψεις, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπαινιγμὸς διὰ τὸ ἐβραϊκὸν πρόβλημα.

ΠΑΠΑΣ (Ἐξαντλῶν τὴν ὑπομονὴν του): Πάτερ Φοντάνα, δὲν ὠμίλησαμε ρητῶς περὶ ἀνθρώπων ὄλων τῶν φυλῶν;

ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΖΕΝΕΡΑΛΕ: Κἀμνομεν ὅτι ἤμποροῦμεν.

ΡΙΚΑΡΝΤΟ: Πάτερ Τζενεράλε, ἡ Ἁγία Ἐδρα κατέχει, ὅπως γνωρίζετε καὶ ἄλλα μέσα διὰ νὰ εἰσακουσθῇ. Παναγιώτατε, ὁμίλησατε μὲ τὸν Χίτλερ τηλεσιγραφικῶς. Ἡ μὲ μιά ἐπιστολή, τὴν ὁποῖαν νὰ τοῦ ἐπιδώσῃ ὁ (ὑφυπουργὸς) Βάϊσζαικερ. (Ἄκλόνητος, με πάθος): Παναγιώτατε, ὑπογράφετε αὐτὴν τὴν στιγμὴν διὰ τὸν Χίτλερ μίαν ἐξουσιοδότησιν ἐν λευκῷ διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς Ἑβραίους ὅπως τοὺς μεταχειρίσθηκε ἀνέκαθεν. (Ἐνῶ ὁ γραμματεὺς πηγαίνει μὲ τὸ ἔγγραφο πρὸς τὸν Πάπα, ἀνασύρει ὁ Ρικάρντο ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸν κίτρινο ἐβραϊκὸ ἀστέρα καὶ τὸν καρφίτσωνει στὸ ράσο του. Ἐνῶ τώρα τὸν ἀτενίζει ὁ Πάπας, συνε-

χίζει):

ΡΙΚΑΡΝΤΟ: Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀστέρι ποὺ κάθε Ἑβραῖος — στὴν διάθεσι παντός — εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ φορῇ ἀπὸ τὸ ἕκτο ἔτος τῆς ἡλικίας του. Θὰ τὸ φορᾷς τὸ ἀστέρι μέχρις ὅτου ἡ Παναγιώτης σας καταρασθῇ μπροστὰ σ' ὅλο τὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπο ποὺ δολοφονεῖ κατὰ τρόπο κτηνώδη τοὺς Ἑβραῖους τῆς Εὐρώπης.

ΕΝΑΣ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ (φωνάζει ἀμέσως μετὰ τὶς τελευταῖες λέξεις τοῦ Ρικάρντο): Σιωπάτε!... Παναγιώτατε, σὰς ἰκετεύω, ἄς διακόψωμεν αὐτὴν τὴν ἀκρόασιν.

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ τοῦ «Τοποτηρητοῦ» εἶχε τὴν πρόνοιαν νὰ δημοσιεῖσθαι σὲ παράστημα τοῦ τυπωμένου θεατρικοῦ τοῦ ἔργου καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐπίσημα ντοκουμέντα γύρω ἀπὸ τὸ θέμα «Ἁγία Ἐδρα — Χίτλερ» ποὺ τὸν ἐκέντρασαν γιὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ἔργου καὶ τεκμηρίωσαν ἱστορικὰ καὶ τίς ἀπόψεις του.

Ἡ γερρ Χόγκερ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ θίξῃ θέμα ἀλγεινότερον. Ἀνοῦξε καὶ πάλιν ἑλκὴ μόλις ἀποτετανωθέντα. Ὁ Πάπας Πίος ΙΒ' ἀπὸ μακροῦ ἐθεωροεῖτο ὡς ἤσως μετὰξὺ τῶν Γερμανῶν Καθολικῶν. οἱ ὁποῖοι ἐνθουσιωδῶς ὑπεστήριξαν τὴν πρότασι περὶ ἀνισπισθιπέως του. Εἶχε ἰδιαιτέρην συμπάθειαν γιὰ τοὺς Γερμανοὺς, τὸν λαὸν αὐτόν, κατὰ τοὺς λόγους μεγάλου Γερμανοῦ πολιτικοῦ, ὁ ὁποῖος ἀγνωρίζει ὅτι γενικῶς δὲν ἀγαπᾶται καὶ ὅτι δὲν ἀγαπᾶ σὺδὲ τὸν ἑαυτὸν του κἄν».

Ἡ Καθολικὴ Ἱεραρχία ὑπενθούισε ὅτι ὁ Πάπας Πίος ΙΒ' ἄξιζε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ γιὰ τὴν πατρικὴν συμπό-

νια πού είχε δείξει, όταν έχασε τον πόλεμο.

Ο δόκτωρ Σραϊντερ, ύπουργός τών Έξωτερικών, απαντών εις κοινοβουλευτικήν επερώτησιν 20 Χριστιανοδημοκρατών βουλευτών, εδήλωσεν ότι «ή Όμοσπονδιακή Κυβέρνησις έχει ευγνώμονα συνείδησιν τῷ γεγονότος ότι μετά τήν πτώσιν τοῦ Έθνικοσοσιαλισμοῦ, ὁ Πάπας Πίος ΙΒ΄ ἦτο ἐκ τῶν πρώτων οἱ ὁποῖοι ἐρωμένως ἐξεστράτευσαν διὰ μίαν συμφιλίωσιν τῶν Γερμανῶν μετά τῶν ἄλλων λαῶν.

Ἄλλά, καθὼς φαίνεται, τὸ ἔργον τοῦ χέρου Χόχουτ χρησιμοποιεῖ τὸν Πάπα Πίο 12ο ἀπλῶς ὡς ἓνα σύμβολον τοῦ καθολικισμοῦ. Στὴν οὐσία τὸ ἔργον του εἶναι ἓνα «κατηγορῶ» ἐναντίον τοῦ Γερμανι-

κοῦ καθολικισμοῦ κατὰ τὴν δεκαετία 1930 — 1940 καί, μέχρις ἐνός σημείου, τοῦ σημερινοῦ.

«Ἰσως — γράφει ὁ Γερμανὸς καθολικὸς συγγραφεὺς τῆς ἀριστερᾶς Κάρλ Ἀμερυ — εἶναι ὀρθόν τὸ ἐπιγεόρημα ὅτι μία διαμαρτυρία τοῦ Πάπα δὲν διὰ ἔχαμνε νὰ σιγήσῃ οὐδὲ ἐν ἀπὸ τὰ πολυβόλα τὰ ὁποῖα ἐφρούρου τὸ καθεστῶς τοῦ Ἀουσβιτς. Πίσω ὅμως ἀπὸ τὸ 30ο)α τῶν πολυβόλων αὐτῶν ὑπῆρχον Καθολικοὶ στρατιῶται».

Ο Κάρλ Ἀμερυ λέγει ἀκόμη ὅτι ὁ Γερμανικὸς Καθολικισμὸς οὐδέποτε ἐγνώρισε ἄλλη πολιτικὴ πέραν τῆς ὑποστηρίξεως τῶν δυνάμεων τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως καὶ ὅτι οὐδέποτε διεξεδίχησε ἄλλο τι, πέραν τῶν «δικαιωμάτων του».

Ἐπὶ τὸ βιβλίον «Μῆτις»

Ὁ μόνος τρόπος νὰ σώσῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἶναι νὰ μάχεσαι νὰ σώσῃς τοὺς ἄλλους.

1194. Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Ὅσες φορές κι' ἂν φωνάξῃ κανεὶς τὴν ἀλήθεια, δὲν εἶναι ἄρκετές. Καὶ στὴν πιὸ ἀπάνθρωπη ἐποχὴ πρέπει ν' ἀκούγεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

519. ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΝ

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΣ ΑΠΟΛΙΘΩΜΑΤΩΝ

ΠΟΤΕ ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΚΑΝ ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΖΩΑ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΓΗ;

Τὰ δεδομένα τῆς Ἐπιστήμης
καὶ τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας

ὑπὸ ΠΑΝ. ΖΕΡΒΑ

ΚΑΤΑ τὴς πληροφορίας τῆς Μοσχοβιτικῆς ἡμερησίας Κοσμοβόσκαια Πράξις, πού δημοσιεύτηκαν καὶ στὸν δικό μας ἡμερήσιο Τύπο, ἐβρέθησαν κοντὰ στὸν Πολικό Κύκλο καὶ εἰδικὰ στὴν κοιλιάδα τοῦ ποταμοῦ Ἰντα ἀπολιθώματα ἀγνωστων μέγρι τώρα προϊστορικῶν ζώων, τὰ ὁποῖα, «κατὰ τοὺς Σοβιετικούς ἐπιστήμονας ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἐπιστημονικῶν ὑποθέσεων, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ἡ ἐξέλιξις τῆς γλωσίδος καὶ τῆς πανίδος κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν ἐγένετο ἀνισομερῶς, ἀναλόγως τῶν διαφορῶν γεωγραφικῶν περιοχῶν. Ἡ ἀνακάλυψις τροπικῶν ζώων, ἔπως τοῦ προγόνου τοῦ κροκοδείλου, — τοῦ Στενοκεφάλου, ἰμοίου μὲ γιγαντικῶν κροκοδείλων — ὁδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ γλωσίς καὶ ἡ πανὶς ἐξελίγηθησαν κατὰ τρόπον ἰσομεοῆ εἰς ὀλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν».

Ἐπειδὴ ὁ ἰσομερῶς αὐτὸς τῶν Ρώσων ἐπιστημονῶν ἀναγορεύει τὰ παραδεδομένα εἰς ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας ἐξάπλωσιν τῆς γλωσίδος καὶ πανίδος, ἀς μοῦ ἐπιτοαπῆ ἀπὸ τῆς φιλόξενος στήνης τοῦ «Ἰλισσῶν» νὰ δοκιμάσω μιὰ σκεπτικὴ ἀπάντησι, περισορίζοντάς τὴν σὲ ὅσα πείναι στενὰ ὄρια.

Πότε δημιουργήθηκε ἡ Γῆ μας καὶ πότε πῆρε τὸ τωρινὸ σχῆμα τῆς δὲν το ξέρουμε. Ὅτε ξέρουμε πότε πρωτοφάνηκε πάνω τῆς ἡ γλωσίδα καὶ πότε ἀγογότερα ἡ πανίδα. Ὅστε ὅσα λέγονται ἀποτελοῦν ἀπλῆς θεωρίες ἢ καὶ εἰκασίες, ἀληθοσυγκρουόμενες μάλιστα τῆς περισσότερας φασείας, καὶ ἔτσι ἐξηγουῦνται οἱ μεγάλες διαφορῆς τῶν ἐτῶν πού δίνονται.

Πρὸς ταῦτα, οἱ γνώσεις μας γιὰ τὴ Γῆ δὲν εἶναι λίγες. Ἐκτός ἀπὸ πολλὰς ἄλλας, ξέρουμε ὅτι εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πλανῆτες τοῦ λαγό-

μενου «ήμετέρου ἡλιακοῦ συστήμα-
τος», ὅτι περιστρέφεται περὶ ἑαυ-
τὴν καὶ περὶ τὸν ἥλιο, ὅτι τὸ σχῆ-
μα τῆς εἶναι σφαιρικό, λιγὰκι
πλατύ — πεπιστευμένο — στοὺς πό-
λους καὶ ἐξωγκωμένο στὸν Ἴσημε-
ρινό, ἢ κάπως ἀπίδοσιδές ὅπως
ἀρχισε νὰ πιστεύεται ὕστερα ἀπὸ
ἕσα μᾶς μεταδώσανε οἱ πύραυλοι.
Αὐτὴ ὅμως ἡ τροχιά τῆς γῶω
στὸν ἥλιο, πού διαρκεῖ ἕνα χρόνο.
δὲν εἶναι κύκλος, ἀλλ' ἑλλειψις
καὶ τὸ ἐπίπεδό τῆς, «ἐκλειπτικὴ»
ὅπως λέγεται, κόβει τὸν Ἴσημερι-
νὸ σὲ γωνία 23^ο καὶ 29', γνωστὴν
ὡς «λόξωσις τῆς ἐκλειπτικῆς». Ἐ-
ξηγεῖται λοιπόν γιατί κατὰ τὴ
διάρκεια αὐτῆς τῆς περιτροφῆ-
της δὲ δέχεται ἀπὸ τὸν ἥλιο τὴν
ἴδια ποσότητα ἀκτίνων σὲ ὅλα τὰ
γεωγραφικὰ πλάτη τῆς, ἀπ' ὅπου
κι' οἱ τέσσερες ἐποχές.

Λιγότερη ποσότητα ἀκτίνων,
ἐπομένως, λιγότερη θερμοκρασία,
δέχονται οἱ δυὸ πόλοι τῆς, γιατί
αὐτοὶ στέκουν κάπως πλάγια κι'
ὄχι κάθετα πρὸς τὸν ἥλιο ἐξ
αἰτίας τῆς κλίσεως τοῦ νοητοῦ ἄ-
ξονά τῆς. Γιατὸ εἶναι σχετισμέ-
νοι μὲ αἰωνόβιους πάγους, ὅπως
ἄλλωστε καὶ τὰ ὑψηλότερα ση-
μεῖα τῶν πολῶ ὑψηλῶν βουνῶν
τῆς, ἀκόμα ἂν θρῖσκονται καὶ
στὴν εὐκρατὴ ἢ καὶ στὴ δικακευ-
μένη ζώνη, γιατί κι' ἐκεῖ οἱ θερ-
μοκρασίες, ἐξ αἰτίας τῆς ἀραιότη-
τος τῆς ἀτμοσφαιρας, εἶναι συνα-
χῶς ταπεινές.

Εἶπαμε ὅτι δὲν ξέραμε πότε
πρωτοφάνηκε πάνω στὸν πλανήτη,
μας ἡ γλωσσίδα κι' ἡ πανίδα. Ξέ-
ρομα ἔμως τοῦτο: "Ὅτι καὶ τὰ
φυτὰ καὶ τὰ ζῶα ἀναπτύχθηκαν,
ἐπειδὴ προσαρμόσθηκαν στὶς το-
πικὲς συνθῆκες ὅπου πρωτοφάνη-
καν, ἢ ὅπου σιγά—σιγά ἐπεκτα-
θῆκανε. Ἐτσι ἐξηγοῦνται οἱ τό-
σες χιλιάδες τους μορφές καὶ εἴ-

δη. "Ὅλα τους ὅμως γιὰ νὰ μπο-
ροῦν νὰ διατηροῦνται στὴ ζωὴ,
ἐπειδὴ τῶν φυτῶν ὅσαιοι στοι-
χεῖο τοῦ σώματός τους εἶναι τὰ
νερὰ καὶ τῶν σπονδυλωτῶν, γιὰ
νὰ περιοριστοῦμε ἀπὸ τὰ ζῶα μο-
νάχα σ' αὐτά, τὸ λεύκωμα, πρέπει
ἢ θερμοκρασία τῆς περιοχῆς ὅ-
που ζοῦν νὰ μὴ ξεπερνᾷ ὠρισμέ-
να πρὸς τὰ κάτω κι' ἀπάνω ὅρια ἀπὸ
τὸ μηδέν. Ἐξηγεῖται ἔτσι ἀκόμα
γιατί σὲ κάθε μεταβολὴ τοῦ κλί-
ματος καὶ τοῦ εἰσέτους ὅποιος πε-
ριοχῆς, ὅπου πέραν τῆς ἀνατροπῆς
αὐτῶν τῶν ὁρῶν ἀνατρέπεται καὶ
ἡ ποσότητα καὶ ἡ ποιότητα τῆς
τροφῆς, καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα
πού ζοῦσαν ἐκεῖ ἐξαφανίζονται,
ἐκτός ἀπὸ ἐκείνα πού προφταί-
νουν νὰ ἀναπτύξουν τὰ κατάλλη-
λα ὄργανα πού θὰ τοὺς δώσουν
τὴ δυνατότητα νὰ προσαρμοστοῦν
στὶς νέες συνθῆκες, πάντοτε καὶ
τότε ὑπὸ τὴν προϋπόθεσι ὅτι κάτω
ἀπὸ τὴ θερμοκρασία πού θὰ ἐπι-
κρατεῖ, θὰ εἶναι κατ' ἀρχὴν δυ-
νατὴ ἢ διαβίωσίς τους.

Ἐνοεῖται ὅτι γιατί τὴν προ-
σαρμογὴ πρέπει νὰ τοὺς δοθῇ χρο-
νικὸ περιθώριον χιλιᾶδων ἐτῶν, μὴ
ἄλλα λόγια αὐτές οἱ μεταβολές
πρέπει νὰ ἐκτυλίσσονται μέσα σὲ
χιλιάδες — χιλιᾶδων ἔτη. "Ἄν ἰ-
νατραποῦν μέσα σὲ μικρὲς χρονικὲς
περιόδους καὶ τὰ ἐκεῖ ζῶα δὲν
προφτάσουν νὰ μετακινήθουν πη-
γαίνοντας σὲ ἄλλες κατάλληλες
γιὰ τὴ ζωὴ τους περιοχές, ἢ ἐξ
αἰτίας τῆς σωματικῆς κατασκευ-
ῆς καὶ ἴσως διαφόρων ἐμποδίων δὲ
μποροῦν καὶ τότε νὰ φύγουν, εἶναι
καταδικασμένα σὲ ἀφανισμό.

Δὲν τίθεται, φυσικά, ζήτημα γιὰ
ὅσων τὴν ἐξαφάνισι ὑπεύθυνος εἶ-
ναι ὁ ἄνθρωπος. Οὔτε γιὰ τὴ με-
τακίνησι πολλῶν ἀπὸ αὐτά, πού
γιὰ νὰ πετύχουν τὴ δικαίωσί τους
διατρέχουν τεράστιες ἀποστάσεις,

ὅπως τὰ χέλια, οἱ σολωμοὶ κ.ά., οὔτε τῶν μεταναστευτικῶν πουλιῶν, πού ἦ μετακίνησίς τους — ἢ μετανάστευσίς τους — ὀφείλεται πρῶτιστα στήν ἐξέυρεσι τροφῆς, οὔτε γιά ὅσα ὁ ἄνθρωπος πέτυχε νά διατηρῆ ἔξω ἀπό τὸ φυσικό περιβάλλον τους, π. χ. σε ζωολογικούς κήπους, σέ ἐνυδρεῖα κ.κ.έ.

Ὅστε καί ἡ περιοχὴ ὅπου οἱ Ρῶσοι βρέθηκαν τὸ ἀπολιθώμα τοῦ Στενοκέφαλου θὰ εἶχε κατάλληλο κλίμα γιά νά μπορῆ νά ζῆ τὸ κατακάθασο αὐτὸ σπονδυλωτό, καὶ ὅτι ὅταν ἄλλαξαν οἱ κλιματικές συνθῆκες, ἐπειδὴ δὲν μπόρεσε νὰ προσαρμολῆ, ὅπως ἴσως ἡ πολικὴ ἀρκουῦδα, ἢ ἡ φώκια, ψόφησε, ἢ ἐπειδὴ οἱ ἐδαφικὲς συνθῆκες ἄλλαξαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπότομα, καὶ δὲν τοῦ ἔδωσαν τὴν εὐχέρεια νά μετακινήθῃ, καταπλακώθηκε κι' ἀπολιθώθηκε.

✱

Προβάλλει ἐδῶ τὸ ἐρώτημα: Πότε ἄρα γε συνέβησαν αὐτές οἱ μεγάλες μεταβολές τῶν κλιματικῶν καὶ ἐδαφικῶν συνθηκῶν;

Κατὰ τὶς γεωλογικὲς παρατηρήσεις, πῶς ἀπὸ μερικὲς χιλιάδες χρόνια, πιθανὸν δεκαπέντε, πιθανώτερα ἀκόμα περισσότερα, σιμειώθηκε ἓνα πράγματι συγκλονιστικὸ φυσικὸ γεγονός. Οἱ πάγοι τοῦ Βόρειου Πόλου κατέβηκαν ὡς σχεδὸν στὰ μισὰ τῆς εὐκρατῆς ζώνης, καταστρέφοντας τὴ ζωὴ μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴν περιοχὴ. Ποιὸ αἶτιον συνετέλεσε σ' αὐτὸ τὸ κατέβασμα τῶν πάγων, δηλ. γιατί ἡ θερμοκρασία ἔπεσε τόσο χαμηλά, δὲν εἶναι γνωστό. Μήπως οἱ κατὰ περιόδους ἐμφανιζόμενες κηλίδες τοῦ Ἥλιου πῆραν τότε τρομακτικὲς διαστάσεις; Ζοῦμε τίς ἐπιδράσεις αὐτῶν τῶν κηλίδων καὶ

μποροῦμε νά παραδεχοῦμε αὐτὴ τὴν ἐξήγησι.

Ἄρκει ὅμως αὐτή; Καὶ ναὶ καὶ ὄχι. Γιατὸ ἄς πᾶμε σὲ μιὰ ἄλλη. Στὴ Μετάπτωσι. Μὲ τὸν ὄρο αὐτὸν καθορίζεται ἢ κάθε χρόνο καὶ κατ' ἀνάδρομη φορά μετακίνησις τῆς ἰσημερινῆς γραμμῆς πάνω στήν ἐκλειπτικὴ κατὰ 50'' καὶ 0,26''. Γιατὸ κάθε χρόνο ἔχομε μιὰ σμίκρυνσι τῆς διάρκειας τοῦ ἔτους κατὰ 20' καὶ 23''. Ἐχομε ἐπίσης τὴν ἀλλαγὴ τῶν πόλων τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς, τὴ μεταβολὴ τῶν ἀειφανῶν ἀστέρων, τὴ μετάπτωσι τῶν ζωδίων κ.κ.έ. Ἡ περίοδος αὐτὴ τῆς Μεταπτώσεως διαρκεῖ 26 χιλιάδες χρόνια, ἢ κατ' ἄλλη ἐκδογὴ, μυωστηρικὴ αὐτὴ, 36 χιλ. χρόνια. Μήπως, λοιπόν, αὐτὴ ἢ μετάπτωσις καὶ εἰδικὰ ἡ μετακίνησις τῶν Πολῶν εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀλλαγῆς τῶν κλιματικῶν καὶ ἐδαφικῶν συνθηκῶν καὶ γιατὸ ἐξαφανίστηκαν ποῖος ξέρει καὶ πόσα ἄλλα ζῶα πέσαν τῶν ὄσων βόισκονται μὲ τὰ σημερινά, τὰ ἕως τώρα ἀπολιθώματα;

Ἄλλ' ἄς μὴ σταθοῦμε ἐδῶ. Ἄς ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὰ διάφορα λιθανθρακοφόρα στρώματα. Αὐτὰ κατὰ κανόνα ἐμφανίζονται στήν περιοχὴ τῆς Εὐκρατῆς ζώνης μὲ κάποια ἐπέκτασι βορειότερα, δείχνοντας ὅτι σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν περιοχὴ ἔζησαν ἐκτεταμένα καὶ μὲ ὑψίκορμα δέντρα δάση. Ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος καὶ τῶν σπονδυλωτῶν πού ἔζησαν σ' αὐτὴ, δείχνεται ἐπίσης ὅτι οἱ κλιματικὲς, ἂν μὴ καὶ οἱ ἐδαφικὲς συνθῆκες, θὰ ἦσαν πάρα πολὺ εὐνοϊκές.

Ἄλλὰ μήπως καὶ στήν Ἀνταρκτικὴ, δηλ. στήν περιοχὴ τοῦ νότιου Πόλου οἱ ἕως τώρα ἐρευνηθεὶς καὶ παρατηρήσεις δὲν ἔδειξαν ὅτι κι' ἐκεῖ ὑπάρχουν λιθανθρακοφόρα στρώματα, ἄρα κι' ἐκεῖ ὑπῆρ-

Ξαν ἐκτεταμένα δάση;

Ἄντιθετα ὅμως, στὴ διακεκαυμένη ζώνη δὲν ἔχουν σημειωθεῖ. Ἐπομένως μήπως ὁ πλανήτης μας ἔπαυε κάποια ριζική μεταβολή, δηλ. μήπως σημειώθηκε κάποια ποιὸς ξέρει πόσο μεγάλη μετάπτωσι, ἢ καὶ χαμμιά τούμπα, μὲ ἄλλα λόγια, μήπως οἱ σημερινοὶ πολλοὶ ἦσαν εὐκρατῆ ἢ διακεκαυμένη ζώνη καὶ τότε ἦταν δυνατὴ ἡ ζωὴ καὶ ἐκτεταμένων δασῶν καὶ σπονδυλωτῶν σὰν αὐτὰ πού βρῆκαν τώρα οἱ Ρῶσοι, ἢ σὰν τὸν Μαμμούθ, πού βρέθηκε πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, πρόγονο αὐτοῦ τοῦ ἐλέφαντα πού ζῆ στὴν Ἀφρική καὶ στὶς Ἰνδίες;

Σχετικὴ βοήθεια σ' αὐτὴ τῆ ἀποψὶ μᾶς δίνει καὶ ἡ Ἰνδικὴ ἐσωτερικὴ Φιλοσοφία, ὅταν μᾶς λέγει ὅτι ὁ πλανήτης μας στὰ πρῶτα θήματά του μετὰ τῆ στερέωσίν του δὲν περιστροφότανε ὅπως τώρα ἀπὸ τῆ Δύσει πρὸς τὴν Ἀνατολή, ἀλλ' ἀντίθετα, ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ πρὸς τῆ Δύσι, ὅπως δηλ. πολλοὶ δορυφόροι ἀκόμα καὶ στὸ δικό μας ἡλιακὸ σύστημα.

Ἄλλη μιὰ βοήθεια μᾶς δίνει ἡ μετακίνησις τῶν Ἠπείρων πού μὲ τὰ σημερινὰ ἐπιστημονικὰ μέσα ἔχει πιστοποιηθεῖ κατὰ τρόπον μὴ ἐπιτρέποντα ἀμφισβήτησι. Ἡ μετακίνησις αὐτῆ, παρ' ὅλη τὴ βραδύτητά της, μπορεῖ νὰ γίνῃ παραδεκτὸ ὅτι, μέσα στὰ ἑκατομμύρια χρόνια ἄλλαξε τοὺς ἄλλοτε πόλους καὶ ἀκόμα ὅτι: ὕστερα ἀπὸ ποιὸς ξέρει πάλι μετὰ πόσες ἄλλες χιλιάδες χρόνια θὰ τοὺς ξαναλλάξῃ.

Σ' ὅλα αὐτὰ θὰ μπορούσε ν' ἀντιταχθῆ τοῦτο: "Ὅτι: ἡ ἐσωτερικὴ

θερμοκρασία τοῦ πλανήτου μας θὰ ἐξουδετέωσε πῶς ἀνὸν τὶς ἐξωτερικὲς διαφορετικὲς θερμοκρασιεσ φέροντας ὅλεσ τοὺσ στὸ ἴδιο ἢ ἐστὼ σχεδὸν στὸ ἴδιο ἐπίπεδο, καὶ ἔτσι ἡ ζωὴ μπορεῖ νὰ γίνῃ παραδεκτὸ ὅτι ἐξελίχθηκε κατ' ἰσομερῆ τρόπον.

Ἄλλ' οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ ἀντίρρησις εὐσταθεῖ, ἐφ' ὅσον κατὰ τὰ ἔωσ σήμερα γνωστὰ, εἶναι ἡ αὐτὴ παντοῦ καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξίσωσι τῆς θερμοκρασίας εἰδικὰ τῶν Πόλων μὲ τὴ θερμοκρασία τῶν ἄλλων γεωγραφικῶν περιοχῶν, κατανακώντας τὴ διαφορὰ τοῦ πάχους τοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς παρ' ὅλα τὰ θουνὰ καὶ τοὺς κάμπους καὶ τὶς λίμνεσ καὶ τὶς θάλασσεσ. Καὶ ἂν πάλι ἀντιταχθῆ ἐδῶ ὅτι στὰ πανάρχαια χρόνια ὁ φλοιὸσ τῆς Γῆς δὲν παρουσίκε αὐτεὲ τὶς ἀνωμαλίεσ, πάλι καὶ τότε δὲν εὐσταθεῖ ἡ ἀντίρρησις, γιατί στὰ χρόνια αὐτὰ τὰ πανάρχαια δὲν ὑπῆρχε πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς οὐδὲ ἴχνος ζωῆσ.

Καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ παραπάνω, πού καταλήγουμε;

Ἐπίπαμε στὴν ἀρχὴ ὅτι δὲν εἶναι γνωστὸ πότε δημιουργήθηκε ὁ πλανήτης μας καὶ πότε πρωτοφάνηκε ἡ ζωὴ πάνω σ' αὐτόν. Ὁμως ἀπὸ τὰ ὡσ σήμερα γνωστὰ φαίνεται ὅτι σέφνει στὴν πλάτη του κάμποσα δισεκατομμύρια χρόνια, ἢ χλωρίδα μόνον μερικὲς ἐκατοντάδεσ ἑκατομμύρια, ἢ πανίδα λιγώτερα καὶ τὰ σπονδυλωτὰ

της ακόμα λιγότερα. "Όστε όταν εμφανίζεται η ζωή είναι βέβαιο ότι ο ψλοιοσ, ή στερεα δηλ. ελοῦδα είχε διαμορφωθεί, αργατα αν ποτε με τη μετακίνησι των Ἡπειρων, ποτε με τους καταποντισμούς των Ἡπειρων, ποτε με τους σεισμούς και με τὰ ἡραίστεια δὲν ἔχει ἐπιτυχει την πλήρη διαμόρφωσί της Πάνω. λοιπόν, σ' αὐτὸν τὸν ψλοιο με τις διαφορετικὲς

σὲ ποσοτητα θερμοκρασίες ποὺ δέχεται ἀπὸ τον ζωοδότη ἥλιο καὶ ἐξ αἰτίας της κλίσεως τοῦ νοητοῦ ἀξονα του καὶ ἐξ αἰτίας τῶν βου- νῶν, τῶν πεδιάδων καὶ τῶν λι- μνῶν καὶ θαλασσῶν, πῶς μπορεὶ νὰ σταθῆ ἡ ἀποψις ὅτι καὶ ἡ γλω- ρίδα καὶ ἡ πανίδα ἐξελίχτηκαν ἐ- πάνω του κατὰ τρόπο ἰσομερῆ:

ΠΑΝ. ΖΕΡΒΑΣ

ΑΡΗ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ

Ἡ ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους

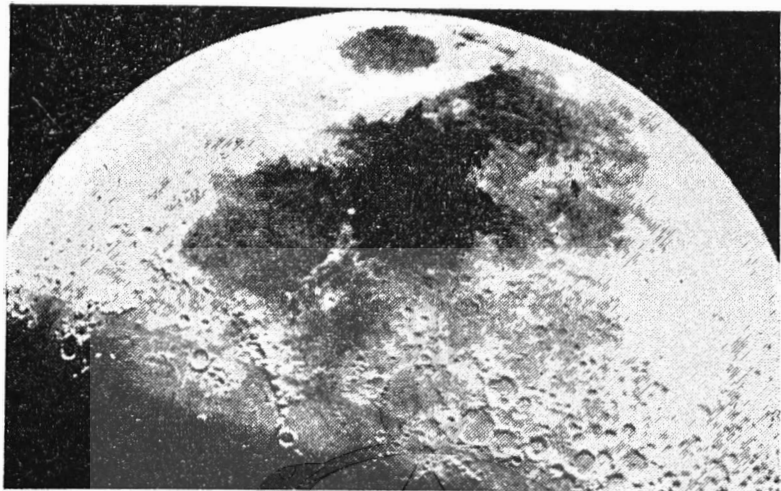
Ζαν ὁ Ἀρχιμήδης διετύπωσε τὸν νόμο του: «Ἰὰν σῶμα ἐμβαπτιζόμενον ἐντὸς τοῦ ὕδατος χάνει ἐκ τοῦ βάρους του...», ἐρριξε μιὰ ματιά, ὁ Σοφός, τυχαία στὴν ἐπιφάνεια τῆ γαλήνια τοῦ νεροῦ. Εἶδε ρυτίδες στὴ μορφή του, στοὺς κροτάφους ἀντικρυσε ἄσπρα ξαφνου τὰ μαλλιά...

Στις ἐρευνές του νέος εἶχε ξεκινήσει καὶ τον κοιτάζαν με λαχτάρα τότε οἱ νιες. Μα, ἐκεῖνος πέρασε ἀχαρα τὰ χρόνια του τὴν εὐτυχία γυρεύοντας τῶν ἄλλων καὶ με τὸ φῶς τῆς Ἐπιστήμης ν' ἀνυψῶση ἤθελε παντὰ την ἀνθρώπινη ζωῆ.

Δεν ξέρει πιά σωστὰ εἶν ἔπραξε, κι οὔτε ποθεὶ στὴ νιοτη νὰ γυρίση. Μά, τῆ στιγμὴν αὐτὴ ἐφωτίσθη ὁ νοῦς καὶ καποιος νόμος νέος προβάλλει ἐντὸς του: «Πὰς ἄνθρωπος εἰς τὴ Σοφία ἐμβαπτιζόμενος χάνει ἐκ τοῦ βάρους τῆς χαρᾶς του τόσο ὡσο τὸ βάρος ἰσου ὄγκου ἀνθρώπινης ἀπο τῆ γῆ ἐκτοπιζομένης δυστυχίας»...

Κι ὁ Ἀρχιμήδης ἔνωσε γιὰ πρώτη ἴσως φορὰ πραγματικὰ πῶς εἶναι ἕνας σοφός...

Ἀπὸ τὴ συλλογὴ «Ὁ ἰσὸς τῆς ἀράχνης»

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ

Υπό ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΕΡΓΙΟΥ
Καθηγητού Μαθηματικῶν

ΕΥΡΗΣΚΟΜΕΝΟΣ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ μέσῳ τῶν συμβαινόντων τοῦ φυσικοῦ Κόσμου, ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὴν ἐξήγησιν τῶν διαφόρων τελομένων, φαινομένων ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, δὲ δύναται νὰ συναγαγῆ μόνον διὰ τῆς Λογικῆς καὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ, διαπιστώνσας ὅτι ἐνυπάρχει τι τὸ «μυστηριώδες», ὅπερ καθιστᾶ ἀπελπιστικῶς ἀνίκανον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἵνα ἐννοήσῃ τὴν βαθυτέραν αἰτίαν πλείστων ἐκ τῶν φαινομένων τούτων. Τὰ πρὸ αὐτοῦ τιθέμενα αἰνίγματα καθίστανται αβυσσαλέα

προκειμένου περὶ προβλημάτων γενέσεως, μέγιστον τῶν, ὁποίων εἶναι τὸ τῆς κοσμογονίας καὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν κόσμων.

Ἡ ἀνθρώπινος Ἐπιστῆμη ἐν τῇ ἐργῶδι αὐτῆς προσπάθειᾳ, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὅπως δῶσῃ ἐξήγησιν πειστικὴν ἢ ἰκανοποιητικὴν ἐπὶ διαφόροις προβλημάτων, ἐχρησιμοποίησε καὶ χρησιμοποιοεῖ, ὅπου ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτιότητος ἐνεφάνισεν ἀδυναμίαν τὴν ἀρχὴν τῆς πιθανότητος. Ἐπέτυχεν οὕτω νὰ ἀνευρίσκῃ, κατὰ τινὰ τρόπον, λύσεις ἐξυπηρετούσας τουλάχιστον τὸν πρα-

κτικὸν ἀνθρώπινον βίον. Τὴν ἀρχὴν ἔμωσ παύτην τῆς αἰτιότητος ἡ καθαρὰ Φιλοσοφία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ εἰς τὰς ἐρεῦνας τῆς ἔτι καὶ σήμερον, παρ' ἄλλην τὴν πρόδοαν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος.

Ἐν τῇ ἀσβέστω ἐπιθυμίᾳ του, ὁ ἄνθρωπος, ὅπως γνωρίσῃ τὸ αἴτιον τῆς γενέσεως τῶν κόσμων, καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν, μὲ μίαν ἐφόδιον τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, διότι οὔτε ἡ παρατήρησις οὔτε τὸ πείραμα οὔτε ὁ μαθηματικὸς ὑπολογισμὸς τοῦ παρόντος, πλήρη βοήθειαν, προσέφυγε καὶ εἰς μυστηριακοὺς τρόπους ἐρεύνης, ὡς τοῦτο ἀπαδεικνύεται ἐκ τῆς διασωθείσης παραδόσεως περὶ Ὀρφικῶν, Ἐλευσινίων, Πυθαγορείων, κ.λ.π. Μυστηρίων, διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ ἀναφέρωμεν τὰ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Μυστήρια. Ἀλλὰ ἔτι καὶ σήμερον διὰ τῶν τεκτονικῶν μυστηρίων τοιαύτην πειράσῃ νὰ καταβάλλῃ προσπάθειαν. Τοῦ ὕψιστου τούτου προβλήματος, ὡς εἶναι τὸ τῆς γενέσεως τῶν κόσμων καὶ τῆς ἐξελίξεως αὐτῶν, τὸ οἱ θρόνινον πνεῦμα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐζήτησε τὴν λύσιν, ἐξέχουσαι δὲ ἀνθρώπινοι διάνοιαι προσεπάθησαν νὰ ἄρῃσι τὸν παχὺν πέπλον τὸν καλύπτοντα τὴν μυστηριώδη καταγωγὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν κόσμων.

Πρὸ τοῦ καταπλήσσοντος μεγαλείου τῆς Δημιουργίας ὁ Προφήτας Δαυὶδ ἐμαλλῆν ὅτι «οἱ Οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ», ὁ δὲ μέγας Νεῦτων εἶπει εἰς ἡμᾶς ὅτι, ὁ τῶσαν ἁρμονικὸς οὗτος Κόσμος δὲν δύναται νὰ εἶναι ἢ ἄμεσαν δημιουργία ἐνὸς Θεοῦ. Πολλοὶ ἐπειράθησαν νὰ πείσωσιν ἡμᾶς, ὅτι ἡ τοῦ Κόσμου γένεσις ὀφείλεται εἰς τυχαίαν γένεσιν, ἄλλοι δὲ θεώρησαν ὅτι τὸ Σύμπαν αὐδέποτε ἔσχεν ἀρχὴν καί, κατὰ συνέπειαν, εἶναι ἄνευ συντελείας. Αἱ ἀπόψεις ὁμοῦ αὐταὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶν, ὡς τὸ ἀποτέλεσμα ἐνὸς πνευματικῆς οἰστηρηστικισμοῦ, ἐνὸς ἐκ βαθέων συγκλονισμοῦ τῆς διανοίας, τῶν ὁποίων προ-

καλεῖ ἡ ἀβυσσαλέα θεώρησις τοῦ Σύμπαντος.

Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐμπεριστατωμένης ἐπιστημονικῆς μελέτης τῶν Κόσμων τοῦ Σύμπαντος εἰς οὓς ἐπικρατεῖ ἡ τάξις, κυβερνᾷ ὁ νόμος καὶ βασιλεύει ἡ ἁρμονία, ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς διαπιστώσεως ὅτι ὁ ἡμέτερος Ἥλιος, ὁ ὁποῖος εἶναι χιλιάδας φορές μεγαλειότερος τῆς Γῆς, εἶναι καὶ οὗτος ἴσους εἰς ἐκ τῶν δισεκατομμυρίων ἀπλανῶν Ἀστέρων τοῦ Ἀστρικοῦ συστήματος τοῦ Γαλαξίου, ἐκ τῆς διαπιστώσεως ἐπίσης ὅτι ὁ φωτωκεανὸς τοῦ Γαλαξίου εἶναι καὶ αὐτὸς ἴσους ἕνας ἐκ τῶν πολυπληθῶν σπυροειδῶν νεφελῶδων, οἵτινες πάλιν ἀποτελοῦνται ἐξ ἀπειροπληθῶν ἰδίων ἡλιακῶν κόσμων, τέλος ἐκ τῆς ἐν γένει οὐ μόνον ἐπιστημονικῆς μελέτης, ἀλλὰ καὶ ἀπλήρης θεωρήσεως τῶν κόσμων τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ, τίθεται ἄφ' ἑαυτοῦ τὸ ἐρώτημα ποῖα ἡ τοῦ Κόσμου τούτου καταγωγὴ, ἱστορία καὶ ἐξέλιξις.

Ἐκ τῆς βαθυτέρας σπουδῆς καὶ ἐπιστημονικῆς μελέτης τῶν φαινομένων τῶν κόσμων τοῦ Σύμπαντος συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ κόσμοι τοῦ Σύμπαντος ὑπόκεινται εἰς μεταβολὰς καὶ εἰς ἀλλοιώσεις καί, κατὰ συνέπειαν, ὅτι ὑφίστανται ἐξέλιξιν. Ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἐπιστημονικῶς εἶναι δυνατὸν, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφικῶς ὀρθόν, τὸ Σύμπαν νὰ διαπλασθῇ καὶ νὰ ἐξελιχθῇ διὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ τῶν φυσικῶν νόμων, ὑφ' ὧν διέπεται.

Ἄναξιμανδρος καὶ Ἄνοξιμένης

ΑΝΑΤΡΕΧΟΝΤΕΣ εἰς τὰς περὶ τοῦ Σύμπαντος θεωρίας χροнологικῶς ἀπὸ τῶν Ἀρχαίων, χρονόνομεν ὅτι ὁ Ἄναξιμανδρος (610 π. Χ.) πρῶτος ἐθεώρησε τὴν μηχανικὴν γένεσιν αὐτοῦ ἐξ οὐσίας τιμὸς ἀρχηγό-

νου, ἐκ τῆς ὁποίας, συνεπέα περι-στροφικῆς κινήσεως, ἀπεσπάσθησαν καὶ διεπλάσθησαν τὰ Σώματα αὐ-τοῦ. Βραδύτερον, ὀλίγας δεκαετη-ρίδας, ὁ Ἄναξιμάνης (585 π. Χ.), πρσθεύων τὴν αὐτὴν θεωρίαν, τῆς μηχανικῆς γελέσεως, πρόεβη εἰς τὴν συμπλήρωσιν ἴτι ἡ ἀρχέγονος οὐσία τοῦ Ἄναξιμάνδρου εἶναι ὁ ἀήρ, μεταμορφούμενος διὰ τῆς συ-σπολῆς εἰς ὕδωρ, γῆν, κ.λ.π. Ὁφεί-λομεν ἐνταῦθα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τολμηροτέραν ἰδέαν εἶναι ἀδύατον νὰ συλλάβῃ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια.

Ἐπὶ τῶν εἰρημένων διεμορφώθη οὕτω τὸ δόγμα τῆς ἀναργάνου ἐξε-λίξεως. Μανθάνομεν, ὅμως καὶ ἐν συ-μχειῖα, ὅτι καὶ τὸ δόγμα τῆς ἀρ-γάνου ἐξελίξεως, ὅτι δηλαδὴ φυσικὰ αἴτια παρήγαγον τὰς διαδοχικὰς μορφὰς ἐκάστου εἶδους ζώου ἢ φυ-τοῦ. Ἐξέφρασθη ἐπίσης στοιχειωδῶς ὑπὸ τοῦ Ἄναξιμάνδρου. Ἄλλὰ καὶ τοῦ δόγματος τούτου ἡ ἐπιστημονι-κὴ ἀξία ἐκλονίσθη ἀνεπανορθώτως κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἂν καὶ τὸ δόγμα τοῦτο ἐχαροκτηρίσθη ὑπὸ τοῦ Λόκυερ ὡς μία ἐπαναστα-σις εἰς τὴν νεωτέραν σκέψιν.

Ἐκ προσφάτων βιολογικῶν ἐ-ρευνῶν διετυπώθη ἡ θεωρία, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι ἀμετάβλητος καὶ παρὰ μέ-νει οἷα ἅπαξ ἐδημιουργήθη. Τῆς τοιαύτης θεωρίας ἐξαίρεσιν, θεβαίως ἀπετέλεσαν αἱ ἰδέαι τοῦ Δαρβίνου, καὶ τοῦ Λαμάρκ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἄναξαγόρου (500 π. Χ.), ὁ-στις πρῶτος ἐθέωρησε, δημιουργόν, τῆς ἀρχικῆς κινήσεως εἰς τὰς οὐρά-νιον χώρας, τὸν κοῦν, ἐνοσῶν προφα-νῶς τὴν Θεοτίαν, μέχρι τῶν νεω-τέρων χρόνων, καθ' οὓς ἀνεβίωσεν ἡ Θετικὴ Ἐπιστήμη, ἐμφανίζεται ἐγκαταλειφθεῖς ὁ φυσικὸς τρόπος ἐ-ρεύνης τοῦ προβλήματος τῆς κοσμο-γονίας, καὶ ἐπικρατοῦσα ἡ ἀντίλη-ψις ὅτι ἡ ἀρχικὴ αἰτία τῆς κοσμο-γονίας ὑπῆρξεν ἡ Θεότης. Εἶναι ἄ-ξιον ὅλως ἰδιαίτερας προσοχῆς καὶ ἐκτιμήσεως τὸ γεγονός ὅτι ὁ μέγας Πλάτων δὲ, ἐπεχείρησε νὰ διατυπώ-σῃ φυσικοκρατικὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς γενέσεως τῶν κόσμων, ἀλλὰ πε-ριώρισθη εἰς μυστηριακὴν τοιαύτην

διὰ συμβόλων, καὶ ἀλληγοριῶν. Οὕτω, κατὰ Πλάτωνα, τὸ Σύμπαν-ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁ-ποῖος διεχώρισε τὰ ἐν ἀταξίᾳ εὐ-ρισκόμενα οὐράνια σώματα, λαβὼν ὡς ἀρχέτυπα τὰ τελειότερα γεωμε-τρικὰ σχήματα, τῆς κοινικῆς πρι-γωνικῆς πυραμίδας διὰ τὸ πῦρ, τὸ ὀκτάεδρον διὰ τὸν αἴερα, τὸ εἰκοσά-εδρον διὰ τὸ ὕδωρ, τὸν κύβον διὰ τὴν γῆν, καὶ τὸ δωδεκαεδρον διε-φύλαξεν ὅπως ἐπ' αὐτοῦ χαράξῃ τὸ σχέδιον τοῦ Σύμπαντος.

Αἱ ἀνωτέρω δοξασῖαι τοῦ Πλά-τωνος καταδεικνύουσιν, ὅτι μία μεγί-στη διάνοια, οἷα ἡ τοῦ Πλάτωνος, φωτίσασα τὸ σκότος τῆς ἀνθρωπι-νῆς ἀμοιχείας, ἐθεώρησε προσφορω-τέρον τῆς μυστηριακῆς ὁδὸν διὰ νὰ τονίσῃ τοῦ ὑψίστου τούτου προβλή-ματος, ὡς εἶναι τὸ τῆς γενέσεως, τῶν κόσμων, τὴν σημασίαν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀ-δυναμίαν τοῦ νὰ δοθῇ ἐξηγήσις βα-σιζομένη ἐπὶ τῆς Λογικῆς καὶ τῶν ἀποδείξεων τὰς ὁποίας εἶναι δυνα-τὸν νὰ ἀξιώσῃ ἡ Ἐπιστήμη.

Αἱ νεώτεροι ἀντιλήψεις

ΚΑΤΑ τοὺς προσφάτους διὰ τὴν Ἐπιστήμην χρόνους, κατόπιν τῶν ἐρ-γασίων τοῦ Χέρσελ, ἐξεμεγκίτος τὰ θεμελιώδεις αὐτοῦ κοσμικοῦ συμπέ-ρασισμοῦ ὅτι «οἱ Νεφελώδεις εἶναι κό-σμοι ἐν τῷ γίνεσθαι, κόσμοι σχη-ματιζόμενοι βαθμηδὸν διὰ τῆς συμπτ-κνώσεως τῆς νεφελώδους αὐτῶν ὕ-λης». ἐποινέρχεται αὕτη, μετὰ χιλιε-τηρίδων ἐγκατάλειψιν, εἰς τὸ δόγμα τῆς ἀνοργάνου ἐξελίξεως κατ' Ἄνα-ξιμάνην, συμπεπληρωμένον. Οὕτω, δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ φιλο-σοφικαὶ ἰδέαι τῶν Ἄναξιμάνδρου καὶ Ἄναξιμέους καθίστανται ἄξιαι παντὸς θαυμασμοῦ διὰ τὴν δύναμιν τῆς σκέψεως καὶ τῆς διορατικότητος αὐτῶν, μαντικαί, δύσταί τις νὰ εἴπῃ, ὅταν ληφθῇ, ὑπ' ὄψιν ὅτι οὔτε

ἡ ὑπολογισμὸς οὔτε τὸ πείραμα οὔτε ἡ παρατήρησις, ἔδωσαν εἰς αὐτοὺς ἰδέαν τινὰ τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τῆς Φύσεως.

Θὰ ἦτο ἀσφαλῶς πλήρως ἱκανοποιητικὸν νὰ συμπεριλάβωμεν εἰς τὴν παρούσαν ἰεργασίαν τὰς καθαρῶς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας καὶ τὰς ἀσφαλεῖς παρατηρήσεις ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἀντίληψις περὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν κόσμων τοῦ Σύμπαντος. Τὸ τοιοῦτον ὁμως προσκόπτει εἰς τὸν διαθέσιμον σήμερον χρόνον, καὶ χρόνον διὰ τῆν παρούσαν ἀπασχόλησιν, δι' ἧς ἐπιχειροῦμεν, νὰ εἰσέλθωμεν τρόπον τινὰ εἰς τὸ μυστήριον τῆς δημιουργίας, εὐρεῖα δὲ ἔκθεσις τοῦ θέματος θὰ ἐξήρχετο τῶν ὁρίων ἐνὸς ἐπ' αὐτοῦ ἀρθροῦ. Ἐχομεν, ὁμως τὴν γνώμην ὅτι καθίσταται ἀναγκαῖα ἡ ἀπάντησις εἰς τὸν διαπορούντα δυνάμει τίνων, φυσικῶν νόμων, καὶ τινι τρόπῳ τελεῖται ἡ ἐξέλιξις τῶν κόσμων. Προσφέρομεν συνεπῶς λίαν περιληπτικῶς ὡς ὑπόθεσιν, τὴν ὑπόθεσιν, Λόκυερ, συμπληροῦσαν κατὰ τινὰ τρόπον, καὶ κατὰ τὰ ἀσθητὰ αὐτῆς σημεῖα, τὴν νεφελικὴν θεωρίαν, ἣν πλήρως διετύπωσε καὶ διεκήρυξεν ὁ μέγας Λατλάς τουλάχιστα, διὰ τὸ ἡμέτερον, Ἡλιακὸν σύστημα, καὶ παραλείποντες τὴν δυναμικὴν ἢ ἀπειροστοπλανητικὴν θεωρίαν, τῶν Τσάμπερλιν καὶ Μούλτον. Ἡ ἐκδηλωσις ποῖας τινος προτιμήσεως πρὸς τὴν ὑπόθεσιν Λόκυερ, παρ' ὅλον ὅτι ἡ προτιμήσις αὕτη ἀντιμετωπίζει τὰ μειονεκτήματα τῆς νεφελικῆς θεωρίας, ὡς εἶναι κυρίως ἡ ἔλλειψις παγκοσμίου χαρακτῆρος οὗτινος στερεῖται αὕτη, ὡς μὴ ἐξηγουμένη τὴν γένεσιν τῶν ἄλλων ἀπλάτων Ἀστέρων, (ἀπλῶν διπλῶν καὶ πολλαπλῶν), θεμελιούται οὐχὶ ἐπὶ ἐπιστημονικῶν τεκμηρίων βαρυνόντων ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ κατὰ τῆς δυναμικῆς θεωρίας, ἄλλως τε τοῦτο θὰ ἀπέβαινε λίαν δυσχερὲς διότι, ὡς ἀνωτέρω εἶπαμεν, οὔτε τὸ πείραμα οὔτε ἡ παρατήρησις οὔτε ὁ μαθηματικὸς ὑπολογισμὸς θὰ ἠδύναντο ἐπὶ τοῦ προκειμένου προβλήματος νὰ παράσχουν τοιαύτην δυ-

νατότητα, ἀλλὰ ἐπὶ μιᾶς — ἅς εἴπωμεν — ἐπιστημονικῆς διαισθήσεως ὅτι ἡ νεφελικὴ αὕτη θεωρία ἐγγέτω περισσότερο παραδεκτὴ ὑπὸ σοφῶν διδασκάλων (τοῦ ἀνθρωπίνου γένους) ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, ἐμφανισάντων πνευματικῆς ὠριμότητα ὑπερβαίνουσαν τὰ ὅρια τῆς ἐποχῆς τῶν, ἡ δὲ διδασκαλία αὐτῶν ἀπεδείχθη μωτικὴ τῶν ὁρίων τινά, κατὰ τοὺς ἐπελθόντας αἰῶνας. Ἡ πνευματικὴ ὁμως ὠριμότης τοῦ ἀνθρώπου, οὔσα συνάρτησις τοῦ νόμου τῆς παγκοσμίου ἐξελίξεως, δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῆ, τὸ γε νῦν ἔχον, ὅτι δὲν εἶναι τοιαύτη εἰσέτι καὶ σήμερον, ὥστε νὰ παρέχῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀνεύρωμεν τὴν, πλήρη καὶ τελικὴν λύσιν τοῦ μεγίστου τούτου προβλήματος, ἥτις θὰ ἐσήμαινε τὴν γινώσιν τῆς ἀναλλοιώτου ἐν τῇ Φύσει ἀληθείας.

Ἴδου, συνεπῶς, τί δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν σήμερον. Ἡ ἀρχέγονος νεφελώδης ὕλη εἶναι σκοτεινὴ καὶ ψυχρά· κατὰ τὴν θεωρίαν ὁμως τῶν Χελμχόλτς καὶ Κέλδιν, οἱ ἐκ τῆς νεφελώδους ταύτης ὕλης σχηματιζόμενοι Ἀστέρες συστέλλονται, ἐνεργεῖα τῆς βαρύτητος, καὶ συνεπείᾳ τῆς ψύξεως τῆς προερχομένης ἐκ τῆς ἀκτινοβολίας τῆς θερμότητος αὐτῶν. Ψυχόμενοι δὲ καὶ συνεχῶς συστελλόμενοι, θερμαίνονται, κατὰ τὸν παράδοξον νόμον τοῦ Λαίην. Συνέπεια τῆς συστολῆς ταύτης εἶναι ἡ πῶσις τῶν μορίων ὀλοκλήρου τῆς μάζης πρὸς τὸ κέντρον. Ἐντεῦθεν, διὰ τῆς μεταμορφώσεως τῆς βαρύτητος, ἡ προκαλουμένη τριβὴ τῶν μορίων τούτων παράγει θερμότητα εἰς ποσοστὸν ἀνωτέρου ἐκείνης ἣν χάνει συγχρόνως τὸ σῶμα διὰ τῆς ἀκτινοβολίας, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ μάζα τοῦ σώματος εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον τοῦ Λαίην, τούτεστιν μὴ ἀπέχουσα αἰσθητῶς τῶν ὁρίων τοῦ τελείου ἀερίου. Καθίστανται τουναντίον βαθμηδὸν ψυχρότερα τὰ σῶματα (τὰ στερεά, τὰ ὑγρά καὶ τὰ μεγίστης βαρύτητος ὅρια) εἰς τὰ ὁποῖα ἡ μικροτέρα συστολὴ δὲν παράγει κι-

ηλιακή, ἐνέργειαν ἐπαρκῆ ὅπως ἀναπληροῖ τὴν θερμότητα ἣτις ἀπόλλυται διὰ τῆς ἀκτινοβολίας.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνωτέρω θεωρίας ἐγένετο προσπάθεια ὑπολογισμοῦ τῆς ἡλικίας τοῦ ἡμετέρου Ἡλίου ὑπὸ τοῦ Λόρδου Κέλβιν, ἀνευρόντος ἡλικίαν οὐχὶ μείζονα τῶν 50.000.000 ἐτῶν. Ὁ ὑπολογισμὸς αὗτος δὲν ἐκρίθη ἀνταποκρινόμενος πρὸς τὴν ἀλήθειαν διότι λόγοι καὶ ἀστρονομικοὶ καὶ γεωλογικοὶ ἀντετάχθησαν κατὰ τῶν συμπερασμάτων τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου. Μεταγενέστεροι ὑπολογισμοὶ καθιστοῦν πιθανὴν τὴν ἡλικίαν τοῦ Ἡλίου, ὡς φωτεινοῦ ὄντος, ὑπερβαίνουσιν τὰ 5.000.000.000 ἔτη. Ἐκ τῶν ὑπολογισμῶν τούτων, προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι μόνη ἡ συστολή τοῦ Ἡλίου δὲν θὰ ἦτο ἐπαρκὴς διὰ νὰ συντηρήσῃ ἑαυτὸν ἐν διαπύρῳ καταστάσει. Ἐτέρα ὄθεν, πηγὴ ἐνεργείας ἐξ ἧς ἀντλεῖ τὴν θερμότητα αὐτοῦ ὁ Ἡλιος ὑπάρχει. Καὶ ἡ πηγὴ αὕτη, μὴ ὑπάρχουσα ἐκτὸς τοῦ Ἡλίου, εἶναι λογικὴν νὰ ζητηθῇ ἄντὸς τῆς μάζης αὐτοῦ.

Αἱ Θεωρίαι τῶν ἀτομικῶν

ΑΙ ΝΕΩΤΕΡΑΙ τῆς Ἐπιστήμης ἔρρευαν περὶ Ἀτομικῆς Ἐνεργείας ἐπιρρωνίου, τὴν ἀλήθειαν, ταύτην καὶ γενικῶς παρέχουν ἀκριβεστέραν εἰκόνα καὶ σαφεστέραν τῶν περὶ ἕλης θεωριῶν, ἐπεκτεταμένην πολὺ πέραν τῆς περὶ ἀτόμων θεωρίας τοῦ Λευκίππου καὶ Δημοκρίτου. Διατυπῶντες ὅθεν ἐν συντομίᾳ τὴν ἔρρηναν ἡμῶν, ἐπὶ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν θέματος, δυνάμεθα νὰ συγκεφαλαιώσωμεν εἰς τὰ κάτωθι, ἅτινα καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἰσχύουσαν σημερινὴν θεωρίαν, ἢ, πρῶτος — ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν — ὑπεστήριξεν ὁ Λόκυερ, ἐν συνεχείᾳ δὲ οἱ Ράισελ, Χέρτσπρουν καὶ τέλος, ὁ Ἐντιγκτον. Οἱ ἐκ τῶν ψυχρῶν καὶ σκοτεινῶν, νεφελοειδῶν

παραγόμενοι Ἀστέρες συστέλλονται βαθμηδὸν συνεπείᾳ τῆς βαρύτητος. Διὰ τῆς ἐνδοατομικῆς δὲ αὐτῶν ἐνεργείας θερμαίνονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ φωτίζονται μέχρι τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῶν ἐνέργεια δὲν δύναται νὰ ἀντισταθμίσῃ πλέον τὴν ἐκ τῆς ἀκτινοβολίας αὐτῶν, ἀπώλειαν θερμότητος. Ἐξελλισσόμενοι συνεπῶς οὕτω, καὶ ἀφοῦ διέλθουν ἐκ τοῦ σταδίου τῆς ἀκμῆς, ταυτέστιν διὰ τῆς μεγίστης θερμικρασίας αὐτῶν, ἄρχονται ψυχόμενοι καὶ πάλιν ἐξωτερικῶς, μέχρι τοῦ γήρατος καὶ τοῦ θανάτου αὐτῶν. Ἡ ταχύτης αὐτῶν αὐξάνει σὺν τῷ χρόνῳ. Ἐνῶ ἡ μάζα καὶ ὁ ὄγκος ἐλαττοῦνται συνεχῶς. Ὅταν δὲ ἡ μάζα αὐτῶν, μειομένη, ἐγγίσῃ τὸ 1/6 τῆς ἀρχικῆς, τότε οἱ ἀστέρες καθίστανται καὶ πάλιν ἀμυδρῶς ἐρυθροί, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐξελίξεως τῶν. Οὕτω, οἱ μὲν, νέοι ἀστέρες ἔχουν μέγαν ὄγκον καὶ πολὺ μικρὰν πυκνότητα, οἱ δὲ παλαιότεροι μικρὸν ὄγκον καὶ μεγάλην πυκνότητα. Ἡ τοιαύτη δὲ πυκνότης τῶν παλαιῶν, ἀστέρων, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἔθεωρεῖτο ἀπίστευτος, ἦδη διὰ τῆς θεωρίας τοῦ Ἀϊνστάϊν θεωρεῖται ὡς συνέπεια τῆς πλήρους ἰσότησεως τῆς μάζης αὐτῶν.

Ἡ ἐξήγησις τῆς φύξεως τῶν Ἀστέρων, μολυνότι ἡ ἐνδοατομικὴ αὐτῶν ἐνέργεια δὲ, παύει μεταβαλλομένη εἰς θερμότητα, παρεσχέθη ὑπὸ τοῦ Ἐντιγκτον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, καὶ μὲν, ἠλαττώθη ἤδη αἰσθητῶς ἡ κυρία πηγὴ τῆς ἀστρικής θερμότητος — δηλ. ἡ μάζα τοῦ ἀστέρος — οὐχ ἦται, ὅμως ἡ μεγάλη πυκνότης αὐτοῦ ἐμποδίζει διαρκῶς περισσότερα, τὴν ἐσωτερικὴν ἀκτινοβολίαν νὰ ἐξέλθῃ καὶ θερμάνῃ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προβάλλει φυσικὸν τὸ ἐρώτημα· ἀφοῦ ἡ μάζα τοῦ ἀστέρος σὺν τῷ χρόνῳ διαρκῶς ἐλαττοῦται, ἀκτινοβολουμένη ὑπὸ μορφήν θερμότητος καὶ ἐν γένει ἐνεργείας, τὸ ὅριον τῆς ἐλαττώσεως ταύτης τοῦ ἀστέρος μετὰ τῆς μάζης αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐξαφάνισις.

Ἡ ἀπάντησις οὔτε σαφῆς δύναται νὰ εἶναι οὔτε κατηγορηματικὴ. Ἡ ἐξαφάνισις τοῦ ἀστέρος μετὰ τῆς μάζης αὐτοῦ βεβαίως εἶναι πιθανή. Πιθανωτέρα ὅμως ἐμφανίζεται ἡ κατάληξις τοῦ ἀστέρος εἰς κατάστασιν καθ' ἣν δὲν δύναται πλέον νὰ συστέλλεται, ὁπότε βραδείως καὶ συνεχῶς ψυχόμενος, αὐτοσβέννυται τελείως. Οὕτω, κατὰ τὸν Κλαούζιους, τὸ Σύμπαν θὰ καταστῆ ἐν ὀλοῦν ὁμοιογενὲς νεκρὸν σῶμα· πάσα κίνησις, πᾶς παλμός, πᾶσα ζωὴ θὰ ἐξαφανισθῆ ἐν αὐτῷ· σκότος καὶ ἀδράνεια θὰ εἶναι τὸ τέλος.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν μεγίστῃ βεβαίως συντομίᾳ περὶ τῶν ἀπείρων κόσμων, τῶν ὁρατῶν καὶ τῶν ἀοράτων, τῶν διαστίκτως κοσμοῦντων τὸ Οὐράνιον, Στερέωμα. Ἐπεὶ εἴπωμεν ὅμως καὶ ὀλίγα τινα περὶ τῶν ἀπειροστώ, κόσμων, περὶ τῶν ἀοράτων ἐκείνων στοιχείων ἅτινα ἀλιχνεῖνται μόνον εἰς τὰ ἐργαστήρια τῆς Ἐπιστήμης ἐξ ὧν ὅμως αἱ ἐκλυόμεναι δυνάμεις δύναται νὰ ἀναστροφῆσιν τὰς τροχιάς ἐτι πᾶν, Πλανητῶν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ποῶτοι οἱ Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος ἐφαντάσθησαν καὶ ἐπενόησαν τὰ ἄτομα, θεωρήσαντες αὐτὰ ὡς τὰ ἔσχατα στοιχεῖα τῆς Ὑλης ὡς τούτέστιν ἀδιάρητα.

Ἡ πειραματικὴ ὅμως διαπίστωσις τῆς ὑπάρξεως τῶν «Κβάντα» τῆς Ὑλης ἢ Ἐνεργείας, τούτέστιν πρῶτων στοιχειῶδων Ὑλης ἢ ἐνεργείας, ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεύνης τῆς βετικῆς ἐπιστήμης τοῦ τελευταίου πρὸ ἡμῶν αἰῶ.ος. Πάν ὑλικὸν σῶμα εὐρέθῃ ἀποτελούμενον ἐκ μορίων, παράγεται δὲ ἐκ τῆς χημικῆς τῶν μορίων τούτων ἐνώσεως. Εἰς τὴν περίπτωσιν, δὲ καθ' ἣν διὰ τῶν μεθόδων τῆς Ἀνολυτικῆς Χημείας καθίσταται ἀδύνατος ὁ διαχωρισμὸς εἰς ἀνόμοια στοιχειῶδη συστατικὰ τῶν μορίων τῆς Ὑλης, ἡ ἐπιστήμη ἀπεφάνθη ὅτι τότε εὐρισκόμεθα οὐχὶ πρὸ χημικῆς ἐνώσεως, ἀλλ' ἔχομε, ἐνώπιον ἡμῶν χημικῶν στοιχείων. Τοῦ χημικοῦ δὲ τούτου στοιχείου ἐλαχίστη δυνατὴ ὑποδιαίρεσις εἶναι τὸ ἄτομον αὐ-

τοῦ. Τοῦ ἀτόμου δὲ βασικὸν συστατικὸν εἶναι ὁ πυρῆν αὐτοῦ.

Συνεπῶς πᾶν ὑλικὸν σῶμα ἀποτελεῖται ἐξ ἀτόμων. Καὶ εἶναι δυνατὸν ἐν ὑλικὸν σῶμα νὰ ἀποτελῆται μόνον ἐξ ἀτόμων, τοῦ αὐτοῦ εἶδους, ὡς εἶναι τὰ βασικὰ στοιχεῖα, Ὑδρογόνον, Ἡλίον, Λίθιον, κ.λ.π. Συνήθως ὁμοίως τὰ ὑλικά σῶματα ἀποτελοῦνται ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων ἀτόμων, δι' ὃ λέγομεν ὅτι ἔχομεν σύνθετον σῶμα.

Ἐτι δὲ καὶ ἡ ἀκτινοβόλος ἐνεργεια ἐθεωρήθη, κατὰ τὸν Πλάνκ ὡς ἔχουσα σωματικὴν ὑφήν, στοιχειῶδες δὲ ποσὸν αὐτῆς τὸ φωτόνιον. Ἡ μελέτη τῶν ἠλεκτρικῶν ιδιοτήτων τῆς Ὑλης ἐβεβαίωσε καὶ διὰ τὸ ἠλεκτρικὸν φορτίον αὐτῆς, τὴν ὑπαρξίν στοιχειώδους ποσοῦ, τοῦ ἠλεκτρονίου. Ἐν συνεχείᾳ δὲ τῶν ἀνωτέρω, ἡ ὑπὸ τοῦ Γάλλου φυσικοῦ Μπεκερέλ κατ' ἀρχάς, παρατηρηθεῖσα ραδιενέργεια, εἶτα δὲ διαπιστωθεῖσα καὶ ἀποκαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ ζεύγους Κιουρί, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διαπίστωσιν τῆς ὑπάρξεως θετικῶν ἠλεκτρικῶν φορτίων εἰς τὸν πυρῆνα ἐκάστου ἀτόμου, μάλιστα δὲ φορτισμένου διὰ τῶν στοιχειῶδων θετικῶν φορτίων, ὅσος ὁ αὐτῶν ἀριθμὸς κατατάξεως τοῦ στοιχείου εἰς τὸν πίνακα τοῦ συστήματος Μεντελέγιεφ, τὸν γνωστὸν πίνακα τῶν στοιχείων τῆς Χημείας. Ὁ αὐτῶν δὲ οὗτος ἀριθμὸς ἐκλήθη καὶ ἀτομικὸς ἀριθμὸς τοῦ στοιχείου. Ἐχομε, συνεπῶς ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω σαφῶς ἐσχηματισμένην τὴν εἰκόνα τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τοῦ 1915. Διὰ τῶν εὐρασιῶν δὲ τῶν Ράδερφορντ καὶ Μπόρ κατέστησαν γνωσταὶ καὶ αἱ συνθήκαι διεγέρσεως εἰς ἀκτινοβολίαν τοῦ γραμμικοῦ φάσματος τοῦ ἀτόμου.

Φιλοσοφικὰ συμπεράσματα

○ ΣΚΟΠΟΣ τῆς παρουσίας δὲν εἶναι βεβαίως νὰ ἐπεκταθῶμε, εἰς

λεπτομερή ανάπτυξιν ενός φυσικού προβλήματος το όποιον από 50 έτών και πλέον προκαλεί δραματικών τὸ ενδιαφέρον πάσης τῆς Ἀνθρωπότητος. Οὐχ ἦττον ὅμως, ἔστω καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν περιέργου φιλομαθείας, δυνάμεθα λίαν περιληπτικῶς νὰ ἀναφέρωμεν τὰ ἐξῆς:

Ἐδείχθη ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν φορτίον τοῦ πυρῆνος τοῦ ἀτόμου εἶναι θετικόν. Τίνι τρόπῳ ὅμως τὸ θετικὸν τοῦτο φορτίον τοῦ πυρῆνος ἐξουδετεροῦται καὶ διατηρεῖται ἢ ἰσορροπία τοῦ ἀτόμου; Ἡ ἀπάντησις ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου διατυπῶται ὡς κάτωθι: Τὸ θετικὸν φορτίον τοῦ πυρῆνος ἐξουδετεροῦται, ὡς καὶ εἰς πᾶν ἠλεκτρικῶς οὐδέτερον ἄτομον ἐξ ἰσαριθμῶν πρὸς τὸν ἀτομικὸν ἀριθμὸν ἠλεκτρονίων, τὰ ὁποῖα κατανέμονται περίξ τοῦ πυρῆνος. Ἐὰν λόγῳ ἐξωτερικῆς τινὸς αἰτίας ἀποσπασθῇ τοῦ ἀτόμου ἓν ἢ περισσότερα ἠλεκτρόνια, τότε ὑπερτερεῖ τὸ θετικὸν φορτίον καὶ ἔχομεν ἄτομον θετικῶς φορτισμένον, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καλεῖται ἰομοσθενὲς ἢ πολυσθενὲς ἰόν. Εἰς τῆ, ἐναντίαν δὲ περιπτώσιν περισσεύει ἠλεκτρονίων προκύπτει τὸ ἀρνητικὸν ἰόν. Τοῦτο εὐκόλως δεικνύεται ὅταν δι' ἠλεκτρικοῦ πεδίου προκαλεῖται ἰονισμὸς τοῦ αἰρίου καὶ δημιουργοῦνται ἀφ' ἑνὸς μὲν, καθοδικὰ ἀκτίνες, δηλ. κινουμένα καὶ ἀπομακρυνόμενα τοῦ ἀρνητικοῦ ἠλεκτρονίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διαβλητικαὶ ἀκτίνες ὀφειλόμεναι εἰς τὴν κίνησιν τῶν μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῶν ἠλεκτρονίων ἀπομεινόντων θετικῶν ἰόντων.

Αἱ ἐργασίαι τῶν Ντὲ Μπρόλι καὶ Σρέντιγκερ συνετέλεσαν ὥστε νὰ περιγραφῶνται κατὰ τὸν ἀκριβέστερον τρόπον πάντα τὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα προκαλοῦνται ἀπὸ σωμάτια, ὅταν ἕκαστον σωμάτιον ἀντιπροσωπευθῇ ἀπὸ κύμα καὶ ἐφαρμοσθῶν καταλλήλως κυματικαὶ ἐξισώσεις. Περαιτέρω προσπάθεια ἀναπτύξεως τοῦ θέματος τούτου πιθανῶν νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς πέραν τῆς σκοπιμότητος τοῦ νὰ καταστῶμεν

προσιτοὶ εἰς τοὺς πολλούς. Εἶναι σκόπιμον ὅμως πρὸς ἐξαγωγήν τῶν ἀπαραιτήτων φιλοσοφικῶν συμπερασμάτων ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς κατανοήσεως ἐνὸς τοιούτου φυσικοῦ μυστηρίου ὡς τὸ τῆς ἀτομοθεωρίας, νὰ περατώσωμεν ὑπομιμνήσκοντες ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν γνωστὴν πλέον εἰς πάντα τῶν ἐπιγείων, τεραστίων δυνάμιν, ἣτις δύναται νὰ ἀποδοσμευθῇ ἐκ τῆς διασπάσεως τοῦ ἀτόμου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναφέροντες, ἴσως ἄγνωστον εἰς τοὺς πολλούς, τὰς ἐν τῷ ἀτόμῳ ἐνυπαρχούσας δυνάμεις ἀνταλλαγῆς καλουμένας.

Ἐν τῷ χώρῳ τοῦ ἀτόμου, μέγιστον ἢ ἐλαχίστω, κατὰ τὸν Χάιντζεμπεργκ ὑφίστανται δυνάμεις ἀνταλλαγῆς, ἀνεξιχνίαστοι εἰσέτι, τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ λάβωμεν μίαν εἰκόνα διὰ τοῦ ἐξῆς παραδείγματος: Θεωρήσωμεν ὅτι εἰς περιφράκτον χώρῳ εὐρίσκονται 50 ἄτομα ἔχοντα εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν 20 ἀλεξιβρόχια, βρέχει δὲ ραγδαίως ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου, καὶ ἕκαστον ἄτομον ἐπιδιώκει νὰ ἔχη εἰς τὴν διάθεσίν του ἐν τῶν υπάρχοντων ἀλεξιβροχίων. Διεξάγεται συνεπῶς σφοδρὸς ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἀτόμων τούτων διὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν. Τὰ ἀλεξιβρόχια ἀλλάσσουν κυρίως συνεχῶς. Ἐξω ὅμως τοῦ περιφράκτου χώρου τοῦτου οὐδὲν προδίδει τῶν ἐντὸς αὐτοῦ ἀγῶνα διὰ τὴν κατοχὴν τῶν ἀλεξιβροχίων. Περιστρέφονται δὲ τὰ ἐντὸς τοῦ περιφράκτου χώρου ἄτομα, ἔχοντα ἕκαστον ἰδίαν στροφικὴν ὀρμήν, τὸ ὑπὸ τῆς Ἐπιστήμης κληθὲν «σπίν». Εἶναι ἀξίον ὅμως ἰδιαιτέρας παρατηρήσεως τὸ γεγονός ὅτι παρ' ὅλην τὴν ἐν τῷ χώρῳ τοῦ ἀτόμου ἐπικρατοῦσαν περίδον ἐκ τῶν δυνάμεων τῆς ἀνταλλαγῆς, ἢ στροφικῆ ὀρμῆς ἑκάστου τῶν στοιχείων τοῦ ἀτόμου οὔτε μεταβάλλεται οὔτε ἀλλάζει ἢ φορὰ τῆς στροφῆς.

Πάντα, ὅσα ἦδη ἐν συντομίᾳ ἐξέτεθησαν, ἀποτελοῦν τὴν ἐπικρατεστέρα, σήμερον κοσμογονικὴν θεωρίαν τῆς Ἐπιστήμης περὶ τῶν ἀπειρώων καὶ τῶν ἀπειροστών κόσμων καὶ

τῆς ἐξελιξέως αὐτῶν. «Ὁ Κόσμος Ἄνθρωπος» ἐτέθη ἐκτὸς τῆς παρουσίας προσπαθείας. Ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἶπομεν ὅτι τὸ τέλος τοῦ Συμπαντος θὰ εἶναι τὸ σκότος καὶ ἡ ἀδράνεια. Πότε ὅμως μέλλει νὰ ἐπέλθῃ ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀδρανείας, πούτέστιν τοῦ Κόσμου ὁ θάνατος; Ἄς μορφώσωμεν ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου τὸν ἐξῆς συλλογισμόν: Ἐὰν ὁ Κόσμος ὑπάρχῃ ἀπὸ ἀπείρου χρόνου, ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ ἤδη νὰ εἶχεν ἐπέλθῃ ὁ θάνατος αὐτοῦ· ἀφοῦ ὅμως ὁ ἀπείρος τοῦ παρελθόντος χρόνος δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ ἐπιφέρῃ τὴν καταστροφὴν, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεθ, ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιφέρῃ ταύτην καὶ εἰς τὸ μέλλον. Ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ τούτου προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἢ ὁ κόσμος δὲν ὑφίσταται ἀπὸ ἀπείρου χρόνου ἢ ἡ καταστροφὴ αὐτοῦ εἶναι ἀδύνατος. Ὁ Κόσμος ὅμως, κατὰ τὸν Πουανκαρέ, ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον τῶν Καρινῶ — Κλαούζιους, συνεπῶς ὁ θερμικὸς θάνατος αὐτοῦ εἶναι ἀναπόφευκτος. Ἐπομένως ὁ κόσμος δὲν ὑφίσταται ἀπὸ ἀπείρου χρόνου, ἀρα «ἔσχεν ἀρχήν». Τὸ συμπέρασμα τούτο, τουλάχιστον, διὰ τὸ ἡμέτερον ἀστρικὸν σύστημα, ἐπαληθεύεται ὑπὸ τῆς Ἀστρονομίας. Οὕτω, τέλος, ἀγάμεθα εἰς τὸ ἐρώτημα, πρὸ τοῦ ὁποίου ἡ Ἐπιστήμη ἴσταται ἔτι ἀναυδος καὶ ὁ σφῶς μετὰ τὸν βουκόλον ἐπὶ τοῦ ἰδίου

ἐπιπέδου: ἀφοῦ ὁ κόσμος ἔσχεν ἀρχήν, πῶς καὶ ὑπὸ τίνος ἐδημιουργήθη; Ἄβυσσαλέον καὶ δυσπρόσιτον αἰνίγμα. Ἡ Θετικὴ Ἐπιστήμη δὲν τολμᾷ εἰσέτι νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ὑπαρξίν ἰδυνάμεων, ὑπερβατικῶν ἄς εἴπωμεν, περὶ τῶν ἐνεργειῶν, τῶν ὁποίων μαρτυρεῖ ὀλόκληρος ἡ Ἀνθρωπότης ἀπὸ χιλιετηρίδων, αἱ θανάμεις αὐται αἱ πρωτοστατούσαι τοῦ φυσικοῦ κόσμου, παραμένουν εἰσέτι ἀνεξερεύητοι ὑπ' αὐτῆς. Μόνον ἡ σκέψις τῶν ἀνθρωπίνων ἐκείνων, πνευμάτων, ἅτινα κατὰ τὴν διέλευσιν αὐτῶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἠμβλυναν τὴν σκληρότητα τῆς ἀμαθείας καὶ ἐθώπευσαν ἐν τῷ σκότει τὴν τρικλίζουσαν διάνοισαν τοῦ ἀνθρώπου, δίδει ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου μίαν ἀπάντησιν, ἢ ὁποία, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἀποτελεῖ μίαν συμπληρωσιν εἰς τὴν μέχρι σήμερον διδομένην λύσιν εἰς τὸ μέγιστον τοῦτο πρόβλημα, ὡς εἶναι τὸ τῆς Κοσμογονίας. (Ὁ νοῦς τοῦ Ἀναξαγόρου, ἡ καθαρὰ σκέψις τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ λόγος τοῦ Ἡρακλείτου, ἡ λογικὴ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ Ἐγκελ, ὁ νοῦς καὶ ἡ τάξις τοῦ Βολταίρου, κ.λ.π.). Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει παραμένει ἄγνωστος ὁ χρόνος καθ' ὃν θὰ δυνηθῇ ὁ ἄνθρωπος δι' οἰουδήποτε μέσου νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ὑψηλὸν λιμένα τῆς ἀσφαλοῦς καὶ καθαρᾶς γνώσεως.

Πῶς μορεῖς νὰ κηρύττης ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά τὸ Χριστὸ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸν πόλεμο ;

ΕΡΑΣΜΟΣ

*Από τὰ «Φιλοσοφικά
*Έργα» τοῦ Βολταίρου

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ

Μετάφρ. ΚΩΝ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΑΣ ΥΠΟΘΕΣΟΥΜΕ μιά δω-
δεκάδα καλοὺς φιλόσοφους, σ' ἓνα
νησί, ὅπου δὲν εἶχαν ἰδεῖ παρά
φυτὰ μονάχα. Τέτοιο νησί, καὶ
εἰδίως δώδεκα καλοὺς φιλόσοφους,
δύσκολο νὰ θρῆ κανεῖς, μὰ τέλος
πάντων ἐπιτρέπεται ἡ ὑπόθεση.

Θαυμάζουν οἱ φιλόσοφοί μας τὴ
ζωὴ ποὺ κυκλοφορεῖ στὶς ἰνεστῶν
φυτῶν, ποὺ μοιάζει ποτε νὰ χάνε-
ται καὶ ποτε νὰ ξαναγιώνη καὶ,
μὴν ξέροντας καλὰ καλὰ πῶς γεν-
νιοῦνται τὰ φυτὰ, πῶς παίρνουν
τὴν τροφή τους καὶ πῶς μεγαλώ-
νουν, τὸ ὠνόμασαν αὐτὸ φ υ τ ι κ ῆ
ψ υ χ ῆ.

Τὶ ἐννοεῖτε λέγοντας φυτική
ψυχὴ; τοὺς ἐρώτησαν.

Εἶναι μιὰ λέξη, ἀποκρίθηκαν,
ποὺ χρησιμεύει γιὰ νὰ ἐκφράξῃ τὸ
ἄγνωστο ἐλατήριο, μὲ τὸ ὁποῖο γί-
νονται ἅλ' αὐτὰ.

Μὰ δὲν βλέπετε τοὺς εἶπεν ἓνας
μηχανικός, πῶς ἅλ' αὐτὰ γίνου-
νται φυσικὰ μὲ τὰ ὅργανα, τοὺς μο-

χλοὺς, τοὺς τροχοὺς καὶ τὶς τρο-
χαλῖες;

"Οχι, λέν οἱ φιλόσοφοί μας. Ὑ-
πάρχει στὸν φυτικὸ αὐτὸν κόσμον
κάτι ἄλλο, ἐξόν ἀπὸ τὶς συνηθι-
σμένες κινήσεις· ὑπάρχει μιὰ μυσ-
τικὴ δύναμη, ποὺ ἔχουν ὅλα τὰ
φυτὰ νὰ προσελκύουν τὸ χυμὸ ποὺ
τὰ τρέφει· καὶ ἡ δύναμη αὐτὴ,
ποὺ δὲν ἐξηγεῖται ἀπὸ καμμιά μη-
χανικὴ, εἶναι ἓνα δῶρο, ποὺ ὁ Θεὸς
ἔκανε στὴν ὕλη καὶ ποὺ οὐτ' ἐ-
σεῖς, οὐτ' ἐμεῖς καταλαβαίνουμε τὴ
φύσι τῆς.

Φιλονεικῶντας ἔτσι οἱ συζητη-
τές μας ἀνακάλυψαν τέλος τὰ
ζῶα.

"Ω! "Ω! ἔχοναν ὕστερ' ἀπὸ πολ-
λὴν ἐξέταση. Νὰ ὄντα ὠργανω-
μένα καθὼς καὶ μεῖς: "Ἐχουμε,
χωρὶς ἀμφεβολία, μνήμη καί, πολ-
λές φορές, καλύτερη ἀπὸ μᾶς. "Ἐ-
χουμε τὰ πάθη μας, ἔχουμε γνώση·
ἐκφράζουμε ὅλες τὶς ἀνάγκες τους·
δρακωνίζου, σὰν ἄμας, τὸ εἶδος
τους.

Οἱ φιλόσοφοί μας ἔκαμαν ἀνα-
τομία σὲ μερικά ἀπ' αὐτὰ τὰ ὄν-

τα: βρίσκουμε μιὰ καρδιά, ἕναν ἐγκέφαλο.

Πῶς! εἶπαν, ἐκείνος, πού ἔφτιασε τίς μηχανές αυτές, καὶ πού δὲν κάνει τίποτα μάταια, θὰ τοὺς ἔδωκεν ὅλ' αὐτὰ τὰ ὄργανα τῶν αἰσθήσεων, ἂν δὲν ἐπρόκειτο νά'χαν καθόλου αἰσθημα; Εἶναι παράλογο νὰ τὸ θάνη κανεὶς στὸ νοῦ του.

Ἐπάρχει σίγουρα μέσα τους κάποιο πρᾶμα, πού τὸ ὀνομάζουμε κι' αὐτὸ ψυχὴ, μὴ ἔχοντας καλύτερη λέξη, κάτι πού νιώθει αἰσθήματα κ' ἔχει, ἔν τιμι μέτρον ἰδέας. Μὰ ἡ ἀρχὴ αὐτὴ τί εἶδος εἶναι; Εἶναι κάτι ἀπόλυτα διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν ὕλη; Εἶναι καθαρὸ πνεῦμα; Εἶναι ἕνα πρᾶμα ἐνδιάμεσο μεταξὺ τῆς ὕλης, πού δὲν τὴν ξέρουμε καθόλου καὶ τοῦ καθαροῦ πνεύματος πού τίποτα γι' αὐτὸ δὲν γνωρίζουμε; Εἶναι μιὰ ἰδιότητα, πού ὁ Θεὸς ἔδωσε στὴν ὀργανωμένη ὕλη;

Κάνουν τότε πειράματα πάνου στὰ ἔντομα, πάνου στὰ σκουλήκια τῆς γῆς· τὰ κόβουν σὲ πολλὰ κομμάτια καὶ κατὰ πλῆκτον βλέπουν, ὕστερ' ἀπὸ κάποιον καιρὸ, νὰ φυτρώνουν κεφάλια σ' ὅλα αὐτὰ τὰ κομμάτια τῶν σκουληκιῶν· τὸ ἴδιον ζῶν ἀναπαράγεται κι' ἀπὸ τὴν καταστροφή του τὴν ἴδια ἀντλαῖ ὅ,τι χρειάζεται γιὰ νὰ πολλαπλασιασθῇ. "Ἐχει πολλές ψυχές, πού περιμένουν νὰ κοπῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ σκουληκιῦ, γιὰ νὰ μποῦνε στὰ κομμάτια του, νὰ τὰ ἐμφυγῶσουν. Μοιάζουνε μὲ τὰ φυτὰ, πού πετοῦν κλώνια καὶ ἀναπαράγονται μὲ μοσχεύματα· τὰ δέντρα αὐτὰ ἔχουνε πολλές ψυχές; Δὲ φαίνεται. Πιθανόν λοιπὸν ἡ ψυχὴ αὐτῶν τῶν ζώων νὰ εἶναι διαφορετικοῦ εἶδους ἀπὸ κείνο πού ὀνομάζουμε φυτικὴ ψυχὴ στὰ φυτὰ. Ἴσως εἶναι μιὰ ἰκανότητα ἀνώτερου βαθμοῦ, πού ὁ Θεὸς εὐδόχησε νὰ δώ-

σῃ σ' ἕνα μέρος τῆς ὕλης: νέα ἀπόδειξη τῆς παντοδυναμίας του· νέος λόγος νὰ τονὲ λατρεύουμε.

"Ἐνας ἄψυς καὶ κακοσυνλόγιστος ἄνθρωπος ἀκούει αὐτὰ τὰ λόγια καὶ τοὺς λέει:

Εἶστε ἁλιτῆριοι, πού πρέπει νὰ σᾶς κάψουνε τὰ σώματα, γιὰ τὸ καλὸ τῶν ψυχῶν σας· γιατί ἀρνίεστε τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου.

● Ἡ φιλοσοφίᾳ μας κοιτάζονται σασιτυσιμένοι· ὁ ἕνας τους, τοῦ ἀπαντᾷ:

Γιατί νὰ μᾶς κάψης τόσο γρήγορα; Ἀπὸ πού ἐσυμπεράνεις πὼς ἔχουμε τὴν ἰδέα ὅτι ἡ σκληρὴ ψυχὴ σας εἶναι θνητή;

Ἄπ' αὐτὰ, πού πιστεύετε, τοῦ λέει ὁ ἄλλος, πὼς ὁ Θεὸς ἔδωσε στὰ ζῶα, πού εἶναι ὀργανωμένα σὰν ἐμᾶς, νὰ ἔχουνε αἰσθήματα καὶ ἰδέας. Ἡ ψυχὴ ὅμως αὐτῆ τῶν ζώων γάνεται μαζί μ' αὐτὰ ἄρα· πιστεύετε, πὼς ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων γάνεται τὸ ἴδιον.

Ἄπ' αὐτὰ, πού πιστεύετε, τοῦ λέει ὁ φιλόσοφος ἀπαντᾷ:

Δὲν εἴκαστε καθόλου θέβαιοι πὼς αὐτὸ, πού λέμε ψυχὴ στὰ ζῶα, γάνεται μ' αὐτὰ; Ξέρουμε πολὺ καλά πὼς ἡ ὕλη δὲ γάνεται καὶ πιστεύουμε πὼς μπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ ἔβαλε μέσα στὰ ζῶα κάτι, πού θὰ διατηρῇ πάντα, Θεοῦ θέλοντος, τὴν ἐκανότητα νά'χουν ἰδέας, Δὲ δίνουμε θεβαιότητα πὼς ἔτσι εἶναι τὰ πρᾶματα· γιατί δὲν ἀνήκει σιτοὺς ἀνθρώπους νά'χουνε τόση ἐμπειρησιότην σίτις γινῶμες τους; μὰ δὲν τολμοῦμε νὰ περιορίσουμε τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ. Λέμε πὼς εἶναι πολὺ πιθανὸν τὰ ζῶα, πού εἶναι ὕλη, νὰ πήρανε ἀπ' αὐτὸν λίγη διάνοια. Ἀνακαλύπτουμε, κάθε μέρα, ἰδιότητες τῆς ὕλης δηλαδὴ δῶρα τοῦ Θεοῦ, γιὰ τίς ὁποῖες πρῶτα δὲν εἴχαμεν ἰδέα. Εἴχαμε, στὴν ἀρχὴ, ὀρίσει τὴν

Ύλη ως ουσία έκτεταμένη· ύστερα επικριτήκαμε πώς έπρεπε να τής προσθέσουμε τή στερεότητα· ύστερ' από λίγο, εδέησε να παραδεχτούμε πώς αυτή ή ύλη έχει μιὰ δύναμη, πού ονομάζεται δύναμη ήδρανεΐας· ύστερ' απ' αυτό, Ξαφνιαστήκαμε πού είμαστε υποχρεωμένοι να ομολογήσουμε πώς ή ύλη έχει θάρος. "Όταν διελήσαμε να σπρώξουμε παρὰ πέρα τις έφρευές μας, αναγκαστήκαμε ν' αναγνωρίσουμε όντα, πού μοιάζουνε με τήν ύλη σε κάτι, πού, εν τούτοις, δέν έχουν άλλες ιδιότητες πού έχει ή ύλη. Η όπτική έχει μυστήριοι πού δέν τά ξέρουμε. Υπάρχει σίγουρα κάτι στο φώς, πού τó ξεχωρίζει από τήν γνωστήν ύλη· φαίνεται πώς τó φώς είναι ενδιάμεσον όν μεταξύ τών ζωμάτων και άλλου είδους όντων, πού αγνοούμε. Είναι πιθανό πώς τὰ άλλ' αυτά είδη είναι πάλι τó ενδιάμεσο πρὸς άλλα δημιουργήματα και ούτω καθεξής ώστε να σχηματίζεται άπειρη ακολουθία ούσιων. Η ιδέα αυτή μās φαίνεται άξια τού μεγάλιου τού Θεοῦ, άν μπορεί κάτι να ναί άξιό του. Μεταξύ τών ούσιων αυτών μπορεί, χωρίς άμφισβολία, να διδάλεξε μιὰ και τήν έτοιποποίητσε μέσα στο σώμα μας κι' αυτό τó ονομάζουμε άνδρώπινη ψυχή. Τά ιερά βιβλία πού διαβάσαμε, μās μαθαίνουν πώς ή ψυχή αυτή είναι θεόαννη.

Τό λογικό είναι σύμφωνο με τήν έποικάλυψη· γιατί πώς μιὰ όποιαδήποτε ουσία θά χανόταν; Ό τρόπος γάνεται, ή ουσία μένει. Δέ μπορούμε να συλλάβουμε τήν δημιουργία μιās ούσιας, δέ μπορούμε να συλλάβουμε τήν εκμηδένισή της· μά δέν τολμούμε να θεβαιώσουμε πώς ό άπόλυτος κύριος όλων τών όντων δέν μπορεί να δώ-

ση επίσης αισθήματα και αντίληψη στο όν πού ονομάζεται ύλη. Έσείς είστε βέβαιος πώς ή ουσία τής ψυχής σας είναι να σκέφτεται και μεις δέν είμαστε τόσο σίγουροι· γιατί, όταν εξετάζουμε τó έμβryo, κοπιάζουμε πολύ να πιστέψουμε πώς ή ψυχή του έχει πολλές ιδέες στο κεφάλι του· κι' άμφιβάλλουμε πολύ, άν, σ' ένα βαθύ ύπνο, σ' ένα πλήριο λήθαργο, κανει κανείς στοχασμούς. "Έτσι μās φαίνεται πώς ή ύλη μπορεί να ναί όχι ή ουσία τού νοούντος όντος, αλλά ένα δώρο πού ό Δημιουργός έκαμε στα όντα αυτά, πού ονομάζουμε σκεπτόμενα κι' όλ' αυτό μās εγέννησε τήν ύπόνοια πώς, άν ήθελε, θά μπορούσε να κάμη αυτό τó δώρο σ' ένα άτομο, να διατηρη ή έπ' άπειρον αυτό τó άτομο και τó δώρο του, ή να τó καταστρέψη, και' άρέσκειαν. Η δυσχέρεια έγκειται όχι τόσο στο να μαντέψουμε πώς θά μπορούσε να σκεφτ ή ύλη, όσο στο να μαντέψουμε πώς σκέφτεται όποιαδήποτε ουσία. Δέν έχετε ιδέες, παρ'όχι γιατί ό Θεός ευδόκησε να σας δώση. Γιατί θέλετε να τόν έμποδίσετε να δώση ιδέες και σ' άλλα είδη;

"Έχετε τόση τόλμη να πιστεύετε πώς ή ψυχή σας είναι άκριβώς τού ίδιου είδους με τις ούσιες πού προσεγγίζουν περισσότερο τήν Θεότητα; Τό πιθανώτερο είναι πώς είναι ανώτερου είδους και συνεπώς ότι ό Θεός ευδόκησε να τους δώση έναν τρόπο τού σκέπτεσθαι άπειρώς ώραιότερο και ότι παρχωρήσε μετριώτατες ιδέες στα ζώα πού είναι γτώτερης τάξης από σας Δέ γνωρίζω πώς ζώ, πώς δίνω στη ζωή και θέλετε να ξέρω πώς έχω ιδέες; Η ψυχή είναι ένα ρολόι, πού μās δώσε ό Θεός να μās κυβερνήη·

μά δὲ μᾶς εἶπε ἀπὸ τί εἶναι καμωμένο τὸ ἐλατήριο αὐτοῦ τοῦ ρολοιοῦ. Ἰπάρχει τίποτα σ' ὄλ' αὐτά, τίποτε ἀπ' ὅπου νὰ μπορῆ κανεὶς νὰ συμπεράνη πὼς οἱ ψυχές μας εἶναι θνητές; Ἀκόμα μιὰ φορά τὸ λέω, φρονούμε τὰ ἴδια μὲ σᾶς γιὰ τὴν ἀθανασία, πού μᾶς ἀναγγέλλει ἡ πίστις· μὰ πιστεύουμε πὼς εἴμαστε ὑπερβολικὰ ἀμαθεῖς κ' ἔτσι δὲ μπορούμε νὰ θεβαιώσουμε πὼς ὁ Θεὸς δὲν ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ παραχωρήσῃ τὴ σκέψῃ σ' ὅποιο ὄν θέλει. Περιορίζετε τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἀπειρη, κ' ἐμεῖς τὴν ἐχτείνουμε τόσο, ὅσο ἐχτείνεται ἡ ὑπαρξὴ του. Συχωρέστε μας, πού τὸν πιστεύουμε Παντοδύναμο, καθὼς ἐμεῖς σᾶς συχωρούμε, πού τοῦ περιορίζετε τὴν ἐξουσία. Ἐσεῖς ξέρετε, γωοὶς ἀμφιβολία, ὅλα ὅσα μπορεῖ νὰ κάμῃ κ' ἐμεῖς δὲ γνωρίζουμε τίποτα. Ἄς ζήσουμε σάν ἀδελφοί, ἄς λατρεύουμε ἐν εἰρήνῃ τὸν κοινὸ μας πατέρα, ἐπεὶς μὲ μίς σφές καὶ φλογερές ψυχές σας, ἐμεῖς μὲ τίς ἀσφες καὶ δειλές ψυχές μας. Μιὰ μέρα ἔχουμε νὰ ζήσουμε ἄς τὴν περᾶσουμε ἥρεμα, γωοὶς νὰ φιλοκεικῶμε γιὰ τίς δυσχέρειες, πού διὰ ξεδιалуθου στὴν ἀθάνατη ζωῇ, πού δ' ἀρχίση αὐτοῖο.

Ὁ ἀψὺς, μὴν ἔχοντας τίποτα ν' ἀπαντήσῃ, ἐμίλησε πολλὴν ὥρα κ' ἐδύμωσε πολύ. Οἱ φτωχοὶ μας φιλοσοφοὶ ἐβάλλθησαν μερικὲς ἐπιδομάδες νὰ διαβάζουν ἱστορία· κ' ἀφοῦ τὴν ἐδιάβασαν νὰ τί εἴπανε στὸ βάθος ἐκεῖνο, πού ἦταν ἀνάξιος· νᾶχη ψυχὴ ἀθάνατη:

Φίλε μου, διαβάσαμε πὼς σ' ὄλην τὴν ἀρχαιότητα τὰ πράγματα ἐπήγαιναν τόσο καλά, ὅσο καὶ στὸν καιὸ μας· ὅτι ὑπῆρχανε μάλιστα μεγάλες ἐορτές καὶ ὅτι δὲν καταδιώκονταν καθόλου οἱ φιλό-

σοφοὶ γιὰ τίς γνώμες πού εἶχαν· Γιατί ἐπεὶς θέλετε νὰ μᾶς κάνετε κακὸ γιὰ γνώμες, πού δὲν ἔχουμε; Διαβάζουμε πὼς ὅλη ἡ ἀρχαιότητα ἐπίστευε τὴν ὕλη αἰώνια. Ἐκεῖνο πού εἶδανε πὼς ἦταν δημιουργήματα ἄψυχους τοὺς ἄλλους.

Ὁ Πυθαγόρας ἦτανε κόκορας, οἱ γονεῖς του γουρούνια, κανεὶς δὲν εἶχε νὰ πῆ τίποτα· ἡ σχολὴ του ἦταν ἀγαπητὴ καὶ σεβαστὴ σ' ὅλον τὸν κόσμον, ἐξὸν ἀπὸ τοὺς ψεῦτες καὶ κείνους πού εἶχαν κουκιὰ γιὰ πούλημα.

Οἱ Στωικοὶ παραδεχόνταν ἓνα Θεό, περίπου σάν αὐτόν, πού παραδεχόνταν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Σπινόζα. Οἱ Στωϊκοί, ἐν τούτοις, ἦταν ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ ἡ πιὸ γόνιμη σὲ ἠρωϊκὲς ἀρετὲς κ' ἡ πιὸ ἐχτιμώμενη.

Οἱ Ἐπικουρείοι παρίσταναν τοὺς θεοὺς τους νὰ μοιάζουν μὲ τοὺς καλογήρους μας, πού ἡ ἀναίσθητη εὐσπλαχία τους ὑποβασιάζει τὴν ἀγνώστην τους καὶ πού ἀπολαβαίνουν ἐν εἰρήνῃ τὴν ἀμβροσία τους καὶ τὸ νέκταρ τους, μὴ σχοτιζόμενοι γιὰ τίποτα. Οἱ Ἐπικουρείοι αὐτοὶ ἐδίδαχναν τὸν ὑλισμὸ καὶ τὴν θνητότητα τῆς ψυχῆς· Κι' ὅμως τοὺς εἶχαν σὲ ὑπόληψιν τοὺς δέχονταν σ' ὅλες τίς δουλειές καὶ κακὸ κανένα δὲν ἔκαμαν ποτὲ στὸν κόσμον.

Οἱ Πλατωνικοὶ, σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα τῶν γυμνοσοφιστῶν, δὲ μᾶς ἔκαμαν τὴν τιμὴ νὰ φρονούν πὼς ὁ Θεὸς καταδέχτηκε νὰ τὰ πλάσῃ ὅλα ὁ ἴδιος. Ἄφησε, κατὰ τὴ γνώμη τους αὐτὴ τὴ φροντίδα στὸς ἀξιωματούχους του, σὲ πνεύματα πού ἔκαναν στὴ δουλειὰ τους πολλὲς ἀστοχασιές. Ὁ Θεὸς τῶν Πλατωνικῶν ἦταν ἓνας ἐξαίρετος μάστορας, πού χρησιμο-

ποιήσε σ' αὐτὴ τῇ δουλειᾷ πολὺ μέτριους καλφάδες του. Οἱ ἄνθρωποι ἄμως δὲν ἐσέβονταν λιγώτερο, γι' αὐτό, τῇ σχολῇ τοῦ Πλάτωνα.

Κοντολογίς, στοὺς Ἕλληνες καὶ θῶς καὶ στοὺς Ρωμαίους, ὅσες σχολές ἦταν τόσοι καὶ τρόποι τοῦ σκέφτεσθαι γιὰ τὸ Θεό, γιὰ τὴν ψυχῇ, γιὰ τὸ παρελθόν καὶ γιὰ τὸ μέλλον· καμμιά ἀπὸ τὶς σχολές αὐτές δὲν ἦτανε μισαλλόδοξη. Ὅλες πιανόνταν καὶ πολὺ μᾶς στεναχωράει αὐτό· μὰ ὅλες ἦταν εἰρηνικῆς κι' αὐτὸ μᾶς σασιζει· αὐτὸ καὶ μᾶς καταδικάζει· μᾶς κάνει νὰ βλέπουμε πὼς οἱ περισσότεροι σκεφτόμενοι ἄνθρωποι σήμερα εἶναι τέρατα, ἐνῶ οἱ σκεφτόμενοι τῆς ἀρχαιότητος ἦταν ἄνθρωποι. Τραγουδοῦσαν δημοσίᾳ στὴ Ρώμη:

Τίποτα μετὰ τὸ θάνατο δὲν ὑπάρχει·
κι' ὁ θάνατος ὁ ἴδιος τίποτα δὲν εἶναι.

Τὰ αἰσθήματα αὐτὰ δὲν ἔχαναν τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε καλύτερους, οὔτε χειρότερους· ὅλα κυβερνούνταν κι' ὅλα πήγαιναν ἐν τάξει· κι' οἱ Τίτοι, οἱ Τοικιανοί, οἱ Μάρκοι Αὐρήλιοι κυβερνοῦσανε τὴ γῆ σὰ θεοὶ εὐεργέτες.

Ἄς πᾶμε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς Ρωμαίους στὰ βάρβαρα ἔθνη, ἄς σταματήσουμε μόνο στοὺς Ἰουδαίους. Ὅσο δεισιδαίμονας ὅσο σκληρὸς κι' ὀλότελα ἀμαθῆς κι' ἂν ἦταν ὁ ἄθλιος αὐτὸς λαός, τιμοῦσε ὅμως τοὺς Φαρισαίους, πού παραδεδιχόντανε τὴ μοῖρα καὶ τὴ μετεμψύχωση· ἔδειχνε ἐπίσης σέβας καὶ στοὺς Σαδουκαίους, πού ἀρνιόνταν ὀλότελα τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, τὴν ὑπαρξὴ πνευμάτων καὶ σπηριζόντανε στὸ νόμο τοῦ Μωϋσῆ, πού δὲν μιλάει πούθενά, οὔτε γιὰ τιμωρία, οὔτε γι' ἀμοιβὴ μετὰ θάνατο. Οἱ Ἑσσαῖοι,

πού ἐπίστευαν κι' αὐτοὶ τὸ παρωμένο καὶ πού δὲν ἐδυσιάζαν ποτέσ σφάγια στὸ Ναό, ἦταν ἀκόμα πιὰ σεβαστοὶ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους καὶ τοὺς Σαδουκαίους. Καμμιά ἀπὸ τὶς δοξασίες τοὺς δὲν ἐτάραξε ποτέ τὴν Κυβέρνηση. Ὑπῆρχον, ἐν τούτοις, σ' ὅλες αὐτές τὶς δοξασίες ἀφορμές γιὰ νὰ σφραγοῦν, νὰ καθοῦν, ν' ἀλληλοεξοντωθοῦν, ἂν ἤθελαν. Ὡ ἄθλιοι ἄνθρωποι! Πάρτε ἀπ' αὐτοὺς παράδειγμα. Σκέφτεστε ὅτι θέλετε κι' ἀφήστε νὰ σκέφτουνται κι' ὀ ἄλλοι ὅπως θέλουν. Αὐτὴ εἶναι ἡ παρηγοριὰ τῶν ἀσθενῶν μας πνευμάτων στὴ σύνταμη αὐτὴ ζωῇ. Πῶς! Δέχεσθε μ' εὐγένειαν ἕναν Τοῦρο. πού πιστεύει πὼς ὁ Μωάμεθ ἐταξίδεψε στὸ φεγγάρι· προσέχετε μὴ δυσχερασθήσετε τὸν τάδε πασά· καὶ θέλετε νὰ σκίσετε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον στὰ τέσσερα, γιὰτὶ πιστεύει πὼς ὁ Θεὸς μπορεῖ, ἂν θέλει, νὰ δώση νοσημοσύνη σὲ κάθε δημιούργημά του;

Ἔτσι ἐμίλησεν ἕνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους· κ' ἕνας ἄλλος ἐπρόσπεσε: Πιστέψτε με, δὲν πρέπει καθόλου νὰ φοβάστε πὼς ὀ παιδιόποτε φιλοσοφικὸ αἰσθημα μπορεῖ νὰ βλάψῃ τὴ θρησκεία μιᾶς γῶρας. Τὰ μυστήριά της μπορεῖ νᾶναι ἀντίθετα τῶν ἀποδείξεων μας, ὅμως εἶναι σεβαστὰ στοὺς χριστιανούς φιλοσόφους μας, πού γνωρίζουν ὅτι τὰ ἀντικείμενα τοῦ λογικοῦ κι' τῆς πίστεως εἶναι διάφορης φύστος. Ποτέ οἱ φιλόσοφοι δὲν θὰ γίνουνε θρησκευτικὴ οἰσεση. Γιατί; ρωτᾶτε. Γιατί δὲ γράφουνε γιὰ τὸ λαὸ καὶ γιατί δὲν ἔχουν ἐνθουσιασμούς. Διακρίπτε τὸ ἀνθρώπινο γένος σὲ εἴκοσι μέρη: τὰ δέκα ἐννέα ἀποτελοῦνται ἀπὸ χειρῶναχτες, πού δὲν θὰ ἀξιοῦνε ποτέσ ἂν ὑπῆρξε κάποιος πού τονε λέγανε Λόκε· στὸ ἕνα εἴκοστό, πού

μένει πόσοι θὰ βρεθοῦν νὰ ξέρου
νὰ διαβάζουν; Καὶ μέσα σ' αὐ-
τούς, πού μποροῦν νὰ διαβάζουν,
οἱ δεκαεννέα διαβάζουν μυθιστορή-
ματα κ' ἕνας μελετᾷ φιλοσοφία.
Ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων πού σκέφτουν-
ται εἶναι ἐξακριβητικὰ μικρὸς κι' αὐ-
τοὶ οἱ λίγοι δὲν τῷαζαν στὸ νοῦ
τους νὰ ταραξοῦνε τὸν κόσμον. Οὔ-
τε ὁ Μονταίνι, οὔτε ὁ Λόκε, οὔτε
ὁ Μπαίηλ, οὔτε ὁ Σπινόζα, οὔτε ὁ
Χάμψ, οὔτε ὁ λόρδος Σάφτμπου-
ρυ, οὔτε ὁ Κόλλινς, οὔτε ὁ Τό-

λανθ ἔβαλαν τὴ φωτιά τῆς διχό-
νοιας στὴν Πατριδα τους· οἱ θεο-
λόγοι εἶναι πού, ἔχοντας στὴν ἀρ-
χὴ τὴ φιλοδοξία νὰ γίνουν ἀρχη-
γοὶ ταγμάτων, κατανοτοῦν σὲ λίγο
ἀρχηγοὶ κομμάτων. Τί λέω; Ὅλα
μαζὶ τὰ βιβλία αὐτὰ τῶν νεωτέ-
ρων φιλοσόφων δὲ θὰ κάνουν πο-
τὲς τὸ θόρυβο, πού ἔκανεν, ἄλλο-
τε ἡ διαμάχη τῶν Καρδιελλιέρων,
γιὰ τὸ σχῆμα τῶν μανικιῶν
τους καὶ τῆς κουκούλας τους.

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ

Ὁ Ἄγγελος

Ὁ Ἄγγελος, πού με ἀκολουθεῖ, σφραγίδα ἔχει στὰ χεῖλη,
φλόγα εἶναι κι' εἶναι ἀόρατος, καθὼς εἶναι ὅλος φῶς.
Μαζὶ κινήσαμε μ' αὐτόν, πού ὑπῆρχε καὶ θὰ ὑπάρχει,
μὰ ὁ δρόμος, πού βαδίσουμε, μοῦ εἶναι πάντα κρυφός.

Τὸν ἐνίωσα, ἴσως, στὴν πηχτὴ τὴ λάσπη, ὅταν σαλεύαν,
σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα βαρειάν, οἱ πρῶτες μου μορφές.
Κάθε μου ἀδέξιο σάλεμα φωτιὰ ἦτανε δική του,
πύρινα ρυάκια, πού, ἀτραποί, ὀδηγοῦσαν σὲ κορφές.

Οἱ φλόγες του ἦσαν οἱ κρυφές πού ὀλόκληρον μ' ἐντύναν,
ὅταν μέσα στ' ἀπρόσωπο κενὸ ἤμουνα καιρό.
Τὸν ἐνίωθα, ὅταν ἐβγαίνα, με μιὰ μορφή καινούργια,
σὰν ἀπὸ βάθη ἀπύθμενα σὲ θάλασσας ἀφρό.

Σὲ δρόμους ἀναρίθμητους, πού ὡστόσο εἶν' ἕνας δρόμος,
ὁ Ἄγγελος, πού εἶναι ὅλος φῶς, τὸ βῆμα μου ὀδηγεῖ.
Τ' ἀχνάρια μας χαράζονται σὲ κάποιους ἄλλους κόσμους,
αὐτὰ τ' ἀχνάρια, πού φτωχὸ βῆμα εἶν' ἐδῶ στὴ γῆ.

Ὁ Ἄγγελος, πού με ἀκολουθεῖ, σφραγίδα ἔχει στὰ χεῖλη.
Τὸ δρόμο, πού περάσαμε, μοῦ τὸν κρατᾷ κρυφὸ.
Μά, ὡστόσο, ξαίρω πῶς μαζὶ θὰ φτάσουμε στὸ Τέρμα,
καὶ πῶς μέσα στὴ φλόγα του κι' ἐγὼ θὰ διαλυθῶ.

Ἀπὸ τὴν συλλογὴ «Ἀναξίτηση»

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

«Στοχασμοί πάνω στη ζωή»

“Όπου ΕΙΝΑΙ ο Έαυτός
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ή Άγάπη...

Μετάφρ. ΚΑΤΙΝΑΣ ΦΡΑΓΚΟΥ

ΟΙ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΕΣ μέσα από την πόρτα της εισόδου ήταν σκεπασμένες με ζωνρά κόκκινα τριαντάφυλλα, μυρωμένα, κι' οί πεταλούδες αλόγουρα πετούσαν. 'Υπήρχαν εκεί κι' άλλα χρωματιστά λουλούδια και άνθισμένα μοσχομπίζελα. 'Ο κήπος έβλεπε στον ποταμό, κι' εκείνο τὸ απόγευμα ήταν πλημμυρισμένος από τὸ χρυσὸ φῶς τοῦ ἡλιου πὸν βασίλευε. Βάρκες ψαράδικες, πὸν κάπως έμοιαζαν με γόνδολες, σκιάζανε τὴν ἤρεμη ἐπιφάνεια τοῦ ποταμοῦ. Τὸ χωριό, ανάμεσα από τὰ δέντρα τῆς ἀπέναντι ὄχθης ἦταν πέρα από ἕνα μίλι, και ὁμως οί φωνές ἔφθαναν καθαρά ἀνάμεσα από τὰ νερά. 'Από τὴν ἐξώπορτα ἕνα μονοπάτι κατέβαινε στον ποταμό· συνατούσε ἕνα ἀνώμαλο δρομάκι πὸν τὸ χρησιμοποιούσαν, οί χωρικοί σὸ δρόμο τους γιὰ τὴν πόλι. Τὸ δρομάκι αὐτὸ τέλειωνε ἀπὸτομα πρὸς ἕνα ρέμμα πὸν ἔπεφτε μέσα σὸ μεγάλο ποτάμι. Δέν ἦταν ἀμμουδιά ἐκεῖ, μόνο ἕνας πηλὸς ἀργιλλώδης και τὰ πόδια βυθίζονταν μέσα σ' αὐτόν.

Πάνω ἀπὸ τὸ ρέμμα, σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημείο θὰ ἔστηνον τῶρα

γρήγορα ἕνα γεφύρι ἀπὸ μπαμποῦ· ἀλλὰ σὸ μεταξύ ἦταν ἐκεῖ μιὰ παλιὰ μασούνα φορτωμένη με τοὺς ἡσυχους χωριάτες πὸν ἐπέστρεφαν ἀπ' τὴν πόλι κι' ἀπὸ τὶς καθημερινές τους δουλειές. Δυὸ ἄνδρες μᾶς πέρασαν ἀντίκρου, ἐνῶ οί χωρικοί κάθησαν, συνωστισμένοι ἀπὸ τὴν βραδυνὴ ψύχρα. 'Ἦταν ἐκεῖ μιὰ μικρὴ φωτιά γιὰ νὰ φέγγη ἄμα θὰ σκοτείνιαζε, μιὰ τὸ φεγγάρι θὰ τοὺς φώτιζε. 'Ἐνα μικρὸ κορίτσι σήκωνε ἕνα πανέρι με ξύλα γιὰ πρυσάναμμα· τὸ ἀκούμπησε χάμω ἐνὸσω θὰ περιούσε τὸ ρέμμα και τῶρα δυσκολευότανε νὰ τὸ ξανασηκώσει. 'Ἦταν πολὺ βαρὺ γιὰ μιὰ παιδούλα, με κάποια βοήθεια τὸ τοποθέτησε προσεκτικὰ πάνω σὸ μικρὸ της κεφάλι, και τὸ χαμόγελό της λές και γέμιζε τὸ σύμπαν. Σκαρφλώσαμε ὄλοι μας τὴν ἀπὸτομη ὄχθη με βήματα προσεκτικά, και σύντομα οί χωρικοί ἄρχισαν νὰ φλυαροῦν, κατηφορίζοντας τὸ δρόμο.

'Ἐδῶ τὸ μέρος ἦταν ἀνοιχτὸ και τὸ ἔδαφος πλούσιο με τὴν ἰλὺ πολλῶν, ἑκατονταετηρίδων. 'Ἡ ἐπίπεδη και καλοδουλεμένη γῆ ἦταν προικισμένη με θαυμασία παλιὰ δέντρα πὸν ὀρθῶνταν ψηλὰ στον

ἀρίζοντα. Είχε χωράφια ἀπὸ μπιζέλια ἀνθισμένα ὀλόασπρα, καθὼς ἐπίσης καὶ χειμωνιάτικο σιτάρι καὶ ἄλλα σπορικά. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κυλοῦσε ὁ ποταμὸς, πλατὺς καὶ καμπυλωτός, καὶ πάνω ἀπ' αὐτὸν ἦταν ἓνα χωριὸ μὲ ζωρὴ κίνηση. Ἐδῶ τὸ μονοπάτι ἦται, ἀρχαῖο. Ἐλεγα, πὼς ὁ φωτισμένος εἶχε βαδίσει πάνω σ' αὐτό, καὶ οἱ προσκυνηταὶ τὸ χρησιμοποιοῦσαν ἐπὶ πᾶλλες ἑκατονταετηρίδες. Ἦταν ἓνα μονοπάτι ἱερὸ καὶ ὑπῆρχαν μικροὶ κοῖτι ἐδῶ κι' ἐκεῖ καθὼς ἐμάκρυνε ὁ ἱερὸς δρόμος. Οἱ μάγοι καὶ οἱ ταμαρίδες ἦσαν, ἐπίσης δέντρα παλιά, καὶ μερικά ἀπ' αὐτὰ ξεραίνονταν ἐνῶ εἶχαν δεῖ τόσα πολλά. Ἀντίκρυ στὸν χρυσωμένο ἀπογευματινὸ οὐρανὸ ὀρθώνονταν, μεγαλόπρεπα μὲ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ ξέσκεπους κορμούς των. Λίγο πρὶ πέρα ὑπῆρχαν κάτι δέντρα ἀπὸ μπαμπού, γέρικα καὶ κιτρινιασμένα· καὶ μέσα σὲ μιὰ περιοχὴ μὲ ὀπωροφόρα, μιὰ κασιόκη δεμένη σ' ἓνα δέντρο βέλαζε γιὰ τὸ ἐριφάκι τῆς πού χοροπηδοῦσε ἐκεῖ ὀλόγυρα. Τὸ μονοπάτι ὀδηγοῦσε σ' ἓνα ἄλσος ἀπὸ μάγους, κι' ἐκεῖ κοντὰ ἦταν μιὰ ἤσυχη λίμνη. Ὑπῆρχε ἐκεῖ μιὰ ἄπνοη γαλήνη καὶ τὰ πόντα γινώριζαν τὴν εὐλογημένην ὄρα. Ἡ γῆ καὶ τὸ κάθε τι πάνω σ' αὐτὴν εἶχαν γίνει ἱερά. Ὅχι ὅτι ὁ νοῦς εἶχε ἐπίγνωσι αὐτῆς τῆς γαλήνης σὰν κάτι ἔξω ἀπ' αὐτόν, κάτι πού νάχη τὴν ἀνάμνησι γιὰ νὰ τὸ μεταδώσει, ἀλλὰ ἦταν μιὰ ὀλοκληρωτικὴ ἀπουσία τοῦ νοῦ γιὰ κάθε κίνηση. Μόνον ὑπῆρχε τὸ ἀπροσμέτρητο.

Ἦταν ἓνα παλληκάρι, στὰ πρῶτα σαράντα χρόνια του ὅπως εἶπε. Καὶ μολονότι εἶχε ἀντικρῦσει ὀκροσθήρια καὶ μιλήσει μὲ πολλὴν ἐμπιστοσύνη, ἦταν ἀκόμη μάλλον, δειλός. Ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι τῆς γενιάς του, εἶχε ἀναμιχθῆ μὲ τὰ πολιτικά, τὰ θρησκευτικά καὶ τὴν κοινωνικὴ μεταρρύθμισι. Δόθηκε καὶ στὴν ποίησι, μπορούσε καὶ νὰ ζω-

γραφίζη. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς σημαίνοντες ἀρχηγούς ἦσαν φίλοι του καὶ θὰ μπορούσε νὰ πάη μακριὰ στὴν πολιτικὴ· μὰ διάλεξε κάτι ἄλλο κι' ἦται εὐχαριστημένος πού κράτησε τὰ φῶτα του σκεπασμένα μέσα σὲ μιὰ μακρυνὴ ὀρεινὴ πόλι.

«Ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἤθελα νὰ σὰς δῶ. Ἴσως νὰ μὴ θυμώσαστε, ἀλλὰ κάποτε ταξίδεψα στὸ ἴδιο πλοῖο μὲ σὰς πηγαίνοντας στὴν Εὐρώπη πρὶν τὸ δεύτερο παγκόσμιον πόλεμο. Ὁ πατέρας μου ἐνδιαφερόταν πολὺ γιὰ τὶς διδασκαλίες σας, ἀλλὰ ἐγὼ παρασύρθηκα μακριὰ μὲ τὰ πολιτικά καὶ τ' ἄλλα πράγματα. Τελικὰ, ἡ ἐπιθυμία μου νὰ σὰς ξαναμιλήσω ἐγγινε τόσο ἔντονη πού δὲν μπορούσε πειρὰ νὰ μεινῇ ἔτσι τὸ πράγμα. Θέλω νὰ ἐκθέσω τὴν καρδιά μου—πράγμα πού δὲν ἔχω κάνει ποτὲ σὲ κανένοσι, γιὰτὶ δὲν εἶν' εὐκόλο νὰ συζητήση κανεὶς μὲ ἄλλους. Γιὰ κάμποσο καιρὸ παρακολούθησα τὶς ὁμιλίες σας καὶ τὶς συζητήσεις σὲ διάφορα μέρη, μὰ τελευταῖα εἶχα μιὰ δυνατὴ ἐπιθυμία νὰ σὰς δῶ ἰδιαιτέρως γιὰτὶ ἐφθασα σ' ἓνα ἀδιέξοδο».

Τὶ εἶδους ἀδιέξοδο;

«Καὶ ἰδὲν βλέπω νὰ εἶμαι ἱκανός νὰ τὸ ξεπεράσω. Εἶχα ὀσκηθῆ στὰν διαλογισμό, ὅχι τὸ εἶδος τοῦ διαλογισμοῦ πού ὑπνωτίζει, ἀλλὰ προσπαθώντας νὰ ἔχω ἐπίγνωσι τῆς σκέψεώς μου καὶ οὕτω καθεξῆς. Στὴν πορεία αὐτὴ, κατὰ κανόνα μὲ παίρνει ὁ ὕπνος. Ὑποθέτω εἴπειδι εἶμαι νωθρὸς καὶ παρὰσύρομαι. Διοκίμασσα διάφορες δίαιτες, νήστεψα, μὰ ὁ λήθαργος αὐτὸς ἐπιμένει».

Ἄραγε νὰ ὀφείλεται στὴν νωθρότητα ἢ σὲ κάτι ἄλλο; Μήπως ὑπάρχει κάποια βαθεῖα, ἐσωτερικὴ ἀποτυχία; Κι' ἔγινε ὁ νοῦς σας νωθρὸς καὶ ἀναίσθητος ἀπὸ τὰ περιστατικά τῆς ζωῆς σας; Ἄν ἐπιτρέπεται νὰ ἐρωτήση κανεὶς, μήπως λείπει ἡ ἀγάπη;

«Δὲν ξέρω, κύριε. Ἐχω σκεφθεῖ ἀόριστα πάνω σ' αὐτὰ τὰ πράγματα, μὰ δὲν ἴμπορεσα ποτὲ νὰ βρῶ κάτι. Ἴσως πνίγομαι μὲ πάρα πολλά, καλὰ καὶ κακὰ πράγματα. Κατὰ ἓναν τρόπο, ἡ ζωὴ ἦταν πολὺ εὐκο-

λη για μένα, με οικογένεια, με χρήμα, ώρισμένες ικανότητες κ.λ.π. Τίποτε δεν υπήρξε πολύ δύσκολο, κι' αυτό μπορεί να είναι ή ταλαιπωρία. Αυτό το γενικό συναίσθημα ότι έχω οικονομική άνεση και την ικανότητα να βρώ τον δρόμο μου σχεδόν σε οποιαδήποτε κατάστασι, με κατάντησε έτσι κωθρό».

Λέτε να είν' αυτό; "Άραγε δεν είναι τούτο μιὰ περιγραφή επίπολων περιστάτικων; "Αν αυτά τα πράγματα σας επηρέαζαν βαθεία, θα είχατε ένα διαφορετικό είδος ζωής θ' ακολουθούσατε τον εύκολο δρόμο. "Αλλά δεν συνέβη αυτό, κι' έτσι κάποια άλλη πορεία θα βρίσκεται σε ενέργεια που κάνει τὸ νου σας κωθρό και άπροσάρμοστο.

«Τί είναι τότε; Δεν με σκοτίζει τό, αλλά ποτέ δεν ήταν ένα πάθος τό, αλλά ποτέ δεν ήταν ένα πάθος για μένα σε σημείο που να γίνω σκλάβος του. "Αρχιζε με έρωτα και κατέληγε σε άπογοήτευσι, μα όχι σε άπελπισία. Είμαι βέβαιος γι' αυτό. Ούτε καταδικάζω ούτε επιδιώκω τὸ σέξ· όπωσδήποτε δεν είν' ένα πρόβλημα για μένα».

Μήπως αυτή ή άδιαφορία κατέστρεψε την εύαισθησία; "Άλλως τε ή αγάπη είναι εύτρωτη κι' ε.ας νους που έχει στήσει άμυνα ενάντια στη ζωή, παύει να αγαπά.

«Δεν νομίζω πώς έχω στήσει άμυνα ενάντια στο σέξ· μα ή αγάπη δεν είναι κατ' ανάγκη σέξ, και πραγματικά δεν ξέρω αν αγαπώ καθόλου».

Βλέπετε ό νους μας έχει καλλιεργηθεί με τόση φροντίδα που γεμίζουμε την καρδιά με τα πράγματα του νου. "Εξοδεύουμε τον περισσότερο καιρό και την ενέργεια μας στο πώς να ζήσουμε, να συσσωρεύουμε γνώσεις, να κρατήσουμε τη φλόγα της πίστewς, του πατριωτισμού και του σεβασμού στο Κράτος, στην δράσι για κοινωνική αναμόρφωσι, στην επιδίωξι ιδεωδών και άρετών, και τὸς σα άλλα πράγματα με τὸ όποία ό νους άσχολεΐται. "Ετσι ή καρδιά καταλητά άδειανή, ενώ ό νους πλουτίζει σε επιτηδειότητα. Αυτό φέρνει την

άναισθησία, δεν είν' έτσι;

«Είναι αλήθεια ότι υπερκαλλιεργούμε τὸ νου. Λατρεύουμε τις γνώσεις και τιμούμε τον διανοητικό άνθρωπο, αλλά λίγοι από μας αγαπούν με την έννοια που έσεις δίνετε. "Αν μιλήσω για τὸν, έαυτό μου, τίμια, δε, ξέρω αν έχω καθόλου αγάπη. Δεν σκοτώνω για να φάγω. "Αγαπῶ τή φύσι. Μ' άρέσει να πηγαίνω στα δάση και να αισθάνωμαι τη γαλήνη τους και την άμορφιά τους. Μ' άρέσει να κοιμουμαι κάτω άπ' τον άνοικτό ούρανο. Μα όλα τούτα φανερώνουν πώς αγαπῶ;».

"Η εύαισθησία στη φύσι είναι μέρος της αγάπης, αλλά δεν είναι ή αγάπη. Είναι; Τὸ να είμαστε ευγενικοί και φιλόφρονες, τὸ να κάνουμε αγαθοεργίες και να μη ζητούμε ανταπόδοσι, είναι μέρος της αγάπης· αλλά δεν είναι ή αγάπη, είναι;

«Τότε τί είναι αγάπη;».

"Η αγάπη είναι όλ' αυτά, μα πολύ περισσότερο. "Η ολοκλήρωσι της αγάπης δεν είναι μέσα στο μέτρον του νου· και για να γνωρίσουμε αυτήν την ολοκλήρωσι, ό νους πρέπει να είναι κενός από τις άσχολίες του, όσoδήποτε ευγενικές ή αυτοκεντρικές. Τὸ να έρωτούμε πώς να άδειάσωμε τὸ νου, ή πώς να μην είμαστε έγωκεντρικοί, είναι σαν να επιδιώκωμε μιὰ μέθοδο· και ή επιδίωξι μιᾶς μεθόδου είναι και μιὰ: άλλη ένασχόλησι του νου.

«Μα είναι δυνατὸν να άδειάσωμε τὸ νου χωρὶς κάποιο είδος προσπάθειας;».

Κάθε προσπάθεια, «σωστή» εΐτε «έσφαλμένη», ύποβαστάζει τὸ κέντρον, τον πυρήνα της επιτεύξεως, τον έαυτό. Και όπου είναι ό έαυτός, δεν είναι ή αγάπη. "Αλλά μιλούσαμε για τὸν λήθαργο του νου, για την άναισθησία του. Θα έχετε διαβάσει πολύ. Μήπως οι γνώσεις είναι ένα μέρος της παρείας αυτής της άναισθησίας;

«Δεν» είμαι πολυμαθής, αλλά έχω διαβάσει αρκετά· και μ' άρέσει να έντρυφῶ στα βιβλιοπωλεία. Σέβομαι τις γνώσεις, και δεν βλέπω διόλου γιατί νομίζετε πώς οι γνώσεις, κατ'

«ανάγκη φέρνουν την αναισθησία».

Τί έννοούμε με «γνώσεις»; Ἡ ζωή μας είναι σέ μεγάλο βαθμό μιὰ επανάληψη ἐκείνου πού ἔχομε διδαχθεῖ, δὲν εἶν' ἔτσι; Μπορεῖ νὰ προσθέτωμε στὴ μάθησί μας, ἀλλὰ ἡ επαναληπτικὴ πορεία συνεχίζεται καὶ δυναμώνει τὴν συνήθεια τῆς συσσωρεύσεως. Τί γνωρίζετε ἄλλο ἐκτός ἀπὸ κείνο πού ἔχετε διαβάσει ἢ διδαχθεῖ. ἢ ἀπὸ ὅ,τι ἔχετε πειραματισθεῖ; Καὶ αὐτὸ πού πειραματίσθετε τώρα, διαπλάσσεται ἀπὸ ἐκείνο πού ἔχετε πειραματισθεῖ προηγουμένως. Περαιτέρω πείρα είναι αὐτὸ πού ἔχομε ἤδη πειραματισθεῖ, εὐρύτερο μονάχα ἢ τροποποιημένο, κι' ἔτσι διατηρεῖται ἡ επαναληπτικὴ πορεία. Ἐπανάληψη τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ κακοῦ, τοῦ εὐγενούς ἢ τοῦ τιποτέλιου, ὀδηγεῖ προφανῶς στὴν αναισθησία, γιατί ὁ νοῦς κινεῖται μέσα στὸ πεδίου τοῦ γνωστοῦ. Δὲν, μπορεῖ νὰ εἶναι γιὰ τοῦτο πού ὁ νοῦς σας εἶναι νωθρός;

«Μὰ δὲν μπορῶ νὰ πετάξω ὅλα ὅσα γνωρίζω, ὅλα ὅσα ἔχω συσσωρεύσει ὡς γνώσεις».

Ἐσεῖς εἶσατε αὐτὲς οἱ γνώσεις, ἐσεῖς εἶσατε τὰ πράγματα πού ἔχετε συσσωρεύσει. εἶσατε σεις ὁ δίσκος τοῦ γραμμοφώνου πού επαναλαμβάνει πάντα αὐτὸ πού ἔχει ἐπάνω του χαραχθῆ. Εἶσατε σεις τὸ τραγοῦδι, ὁ θόρυβος, ἡ φλυαρία τῆς κοινωνίας, τῆς κουλτούρας σας. Μήπως ὑπάρχει ἕνα ἀδιάφθορο «σεῖς» ἔξω ἀπ' ὅλη τούτη τὴ φλυαρία; Καὶ τοῦτο τὸ αὐτὸ—κέντρο, εἶναι τώρα ἀνήσυχο νὰ ἐλευθερώση τὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ τὰ πράγματα πού ἔχει φυλάξει. Μὰ ἡ προσπάθεια πού καταβάλλει νὰ ἐλευθερωθῆ, πάλι εἶναι μέρος τῆς συσσωρευτικῆς πορείας. Ἐχετε ἕναν καινούργιο δίσκο νὰ παίξετε με καινούργια λόγια, μὰ ὁ νοῦς σας εἶναι πάντα νωθρός καὶ ἀναισθητός.

«Αὐτὸ τὸ βλέπω καθαρά. Περιγράψατε πολὺ καλὰ τὴν κατάσταση τοῦ νοῦ μου. Ἐμαθα σὸν καιρὸ μου τίς ἀσυναρτησίες πολλῶν ἰδεολογιῶν, θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν, μὰ ὅπως τὸ τονίζετε, ὁ νοῦς μου στὴν

οὐσία παρέμεινε ὁ ἴδιος. Τώρα ἔχω πολὺ καθαρά ἐπίγνωσι αὐτοῦ τοῦ πράγματος, καὶ καταλαβαίνω ἐπίσης πολὺ καλὰ ὅτι αὐτὴ ἡ ὅλη πορεία κάνει τὸ μου ἄγρυπνο, ἔξυπνο, καὶ ἐξωτερικὰ εὐκαμπτο, ἐνῶ κάτῳ ἀπ' τὴν ἐπιφάνεια εἶναι πάντα αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ παλιός καὶ ἐγκυβερνητικός πού εἶναι τὸ «ἔγω»». Ἐχετε ἐπίγνωσι ὅλων αὐτῶν ἔτσι σάν ἕνα γεγονός, ἢ τὰ ξέρετε μόνο μέσω τῆς περιγραφῆς ἐνὸς ἄλλου; Ἄν δὲν εἶναι ἡ δική σας ἀνακάλυψι, κάτι πού νὰ τῶχετε βρῆ γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας, τότε εἶναι πάντα μονάχα ἡ λέξι, καὶ ὄχι τὸ γεγονός πού ἔχει σημασία.

«Δὲν τὸ καταλαβαίνω ἐπιτέλως αὐτὸ. Παρακαλῶ, κύριε, προχωρεῖτε σιγὰ καὶ ἐξηγήσετέ τὸ πάλι».

Γνωρίζετε κάτι ἢ μονάχα τὸ ἀναγνωρίζετε; Ἡ ἀναγνώρισι εἶναι μιὰ πορεία συνδέσεως μνήμης, πού εἶναι γνώσις. Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, δὲν εἶναι;

«Νομίζω πῶς ἀντιλαμβάνομαι αὐτὸ πού ἐννοεῖτε. Ξέρω πῶς τὸ πούλι ἐκείνο εἶν' ἕνας παπαγάλος μονάχα ἐπειδὴ μοῦ τὸ εἶπαν ἔτσι. Μέσω τῆς συνδέσεως καὶ τῆς μνήμης, πού εἶναι γνώσις, ὑπάρχει ἀναγνώρισι, καὶ τότε λέγω: «Εἶναι παπαγάλος».

Ἡ λέξι «παπαγάλος» σὰς ἐμπόδισε ἀπὸ τὸ νὰ κυττάξετε τὸ πούλι, αὐτὸ τὸ πράγμα πού πετάει. Σχεδὸν ποτὲ ἴδεν βλέπομε τὸ γεγονός, ἀλλὰ τὴ λέξι ἢ τὸ σύμβολο πού ἀντικαθιστᾷ τὸ γεγονός. Τὸ γεγονός ὀπισθοχωρεῖ, καὶ ἡ λέξι, τὸ σύμβολο ἀποκτᾷ μεγάλη σημασία. Λοιπόν, μπορεῖτε νὰ δῆτε τὸ γεγονός, ὅ,τιδῆποτε καὶ ἂν εἶναι, χωριστὰ ἀπὸ τὴ λέξι τὸ σύμβολο;

«Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ σύλληψι τοῦ γεγονότος καὶ ἡ ἀντίληψι τῆς λέξεως πού παριστάνει τὸ γεγονός λαμβάνουν χώραν, μέσα στὸ μου συγχρόνως».

Μπορεῖ ὁ νοῦς νὰ χωρίση τὸ γεγονός ἀπὸ τὴ λέξι;

«Δὲν νομίζω πῶς μπορεῖ».

Ἴσως τῶχομε κάνει πιὸ δύσκολο ἀπ' ὅ,τι εἶναι. Αὐτὸ τὸ ἀντικείμενο

ἀνομάζεται δέντρο· ἡ λέξι καὶ τὸ ἀντικείμενον εἶναι δυὸ πράγματα ξεχωριστά, δὲν εἶναι;

«Πραγματικὰ ἔτσι εἶναι· ἀλλὰ, ὅπως λέτε, πάντα κυττάζομε τὸ ἀντικείμενον μέσῳ τῆς λέξεως».

Μπορεῖτε νὰ χωρίσετε τὸ ἀντικείμενον ἀπὸ τὴ λέξι; Ἡ λέξι «ἀγάπη» δὲν εἶναι τὸ συναίσθημα, τὸ γεγονός τῆς ἀγάπης.

«Μὰ, κατὰ κάποιον τρόπο, ἡ λέξι εἶναι ἐπίσης ἕνα γεγονός, δὲν εἶναι»;

Κατὰ κάποιον τρόπο, ναί. Οἱ λέξεις ὑπάρχουν γιὰ νὰ ἐπικοινωνοῦμε. ἐπίσης γιὰ νὰ θυμώμαστε, νὰ συγκρατοῦμε στὸ νοῦ μιὰ παροδικὴ πείρα, μιὰ σκέψι, ἕνα συναίσθημα. Ἔτσι ὁ νοῦς ὁ ἴδιος εἶναι ἡ λέξι, ἡ πείρα, εἶναι ἡ μνήμη τοῦ γεγονότος σὲ ὄρους εὐχαριστήσεως καὶ πόνου, καλοῦ ἢ κακοῦ. Ὅλη αὐτὴ ἡ πορεία λαμβάνει χώρα, μέσα στὸ πεδῖον τοῦ χρόνου, στὸ πεδῖον τοῦ γνωστοῦ· καὶ ὅποιαδήποτε ἐπανάστασι μέσα σὲ τοῦτο τὸ πεδῖον δὲν εἶναι διόλου ἐπανάστασι, παρὰ μόνο μιὰ τροποποίησι ἐκείνου ποῦ ἦταν.

«Ἄν σὰς καταλαβαίνω σωστά, λέτε ὅτι ἕκαστα τὸν νοῦ μου νωθρό,

ληθαργικὸ, ἀναίσθητο, μέσω πατροπαράδοτου ἢ ἐπαναληπτικοῦ σκέπτεσθαι, τοῦ ὁποῖου καὶ ἡ αὐτοπειθαρχία εἶν' ἕνα μέρος. Καὶ γιὰ νὰ δώσωμε στὴν ἐπαναληπτικὴ πορεία ἕνα τέλος, ὁ δίσκος τοῦ γραμμωφώνου ποῦ εἶναι ὁ ἑαυτός, πρέπει νὰ σπάσῃ· καὶ πρέπει νὰ σπάσῃ μονάχα βλ ἐπο ν τ α ς τὸ γεγονός, καὶ ὄχι μέσω τῆς προσπάθειας. Ἡ προσπάθεια, λέτε, διατηρεῖ μόνο τὴ μηχανὴ χορδισμένη, κι' ἔτσι δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα. Τί νὰ γίνῃ τότε»;

Δῆτε τὸ γεγονός, ἐκεῖνο ποῦ εἶναι, καὶ ἀφήστε τὸ γεγονός αὐτὸ νὰ ἐνεργήσῃ· μὴν ἐνεργεῖτε σεῖς ἐπάνω στὸ γεγονός — γιὰ τὸ «ἐσεῖς» εἶναι ὁ ἐπαναληπτικὸς μηχανισμός, μὲ τίς γνώμες του, τίς κρίσεις του, τίς γνώσεις.

«Θὰ προσπαθῆσω», εἶπε μὲ προθυμία.

Τὸ νὰ προσπαθῆτε εἶναι σὰν νὰ λαδώνετε τὸν ἐπαναληπτικὸν μηχανισμό, καὶ ὄχι νὰ δώσετε ἕνα τέλος σ' αὐτόν.

«Κύριε, μὰς πετᾶτε τὸ κάθε τῆ καὶ τίποτα δὲν μένει. Μὰ τοῦτο μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ καινούργιο πράγμα».

Εἶ ν α ἱ.

Οὔτε ἀπὸ τὴ φύση, οὔτε ἀπὸ τὴ μάθησι δὲν ἔρχεται ἡ ἀρετὴ τοῦς ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἶναι κάποιον θεῖον ἀπόκτημα. Οἱ ἐνάρετοι εἶναι καθὼς οἱ θεόπνευστοι ἀνάμεσα τοῦς μάντις καὶ τοῦς προφῆτες.

ΠΛΑΤΩΝ «Θεάγης»

ΦΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΣ

ΥΠΑΡΧΕΙ;

ΠΟΙΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΧΕΙ;

Σ ΚΟΠΟΣ του παρόντος άρθρου είναι να υποστηριχθῇ ὅτι ὑπάρχει ὁ Ἀποκρυφισμὸς ὡς μία πραγματικὴ ἐν τῇ φύσει, ὅτι ὑπάρχει ἢ ἀπόκρυφος Ἐπιστήμη, ἢ ἀπόκρυφος Γνώσις, ἢ ἀπόκρυφος Σοφία, διὰ τῆς μελέτης τῆς ὁποίας ὁ ὀρίζων τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως ἐπεκτείνεται. Ἄλλ' ὅτι αἱ δυνατότητες τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεώς του, εἶναι περιωρισμέναι. Ὅτι διὰ τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, δηλ. διὰ τῆς γνώσεως τῶν ἀποκρύφων νόμων τῆς φύσεως, ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίσῃ τὸ Ἀπόλυτον, ὅπως δὲν εἶναι δυνατόν διὰ τῆς προσθέσεως νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Ἄπειρον. Ὅτι διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἀποκρύφων γνώσεων δὲν δύναται ὁ μελετητῆς νὰ ἐγγίσῃ αὐτὴν ταύτην τὴν οὐσίαν τῆς Ἰπάρξεως, τὴν Διωνίαν Ἀλήθειαν.

Ὁ Οὐίλιαμ Σαίξπηρ εἰς τὸν

Ἄμλετ (πράξις α' σκηνὴ ε'), κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ φαντάσματος τοῦ πατρὸς τοῦ Δανοῦ Πρίγκηπος, θάβει εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἄμλετ τὴν φράσιν: «Ἵπάρχουν, Ὀράτιε, πολὺ περισσότερα πράγματα στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ, ἀπ' ὅσα μπορεῖ νὰ φαντασθῇ ἡ φιλοσοφία σου».

Καὶ πράγματι, ἡ φαντασία τῶν συγχρόνων τοῦ Σαίξπηρ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῇ ὅλα ἐκεῖνα τὰ θαυμάσια τὰ ὁποῖα μᾶς ἀπεκάλυψεν ἡ πρόοδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἡ μηχανικὴ καὶ ἡ ηλεκτρολογία, τὸ τηλεσκόπιον καὶ τὸ μικροσκόπιον, ἡ βιολογία καὶ ἡ μικροβιολογία, ἡ ψυχολογία καὶ ἡ ψυχανάλυσις.

Ἄλλὰ ποῖος ἀμερόληπτος μελετητῆς μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ, εἴτε ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶπε τὴν τελευταίαν της λέξιν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τὴν προβολὴν εἰς τὸ προσκείμενον τῶν

Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος

·νῦν ἀγνώστων ἀοράτων κόσμων, εἴτε ὅτι δὲν ὑπάρχει πάντοτε σωφρεία φαινομένων, αὐθεντικῶς θεβδαιωμένων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἀκόμη, ἐπαρκῶς καὶ ἱκανοποιητικῶς ἐρηγνευθῆ, ἢ ἐξέτασις τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ, τώρα καὶ ἀπὸ μακροῦ, τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης τῶν λεγομένων ἀποκρύφων ἐπιστημῶν»;

Διότι ὑπάρχουν τὰ ὄνειρα, αἱ προαισθήσεις, ἡ τηλεπάθεια, ἡ μεταβίβασις σκέψεως, ἡ διπλῆ ὄρασις, ἀγαθοποιοὶ ἢ κακοποιοὶ ἐπιδράσεις, δυσεξήγητα τηλεκινητικὰ φαινόμενα, ὁ ὑπνωτισμὸς (μὲ καταπληκτικὰ διὰ τὸν ὑπνωτιζόμενον ἐπαχάλουδα), ἀνεξήγητοι περιπτώσεις μαντείας τοῦ μέλλοντος, αὐθεντικαὶ περιπτώσεις ἐπικοινωνίας μετὰ τὸ ὑπερπέραν, χίλια-δύο περιστατικά, ἀναγόμενα εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ λεγομένου «ὑπερφυσικοῦ», ἐφαπτόμενα μὲν μετὰ τὴν πρό-

ληψιν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν, ἀλλὰ σαφῶς διαχωρισμένα ἀπ' αὐτῶν, ἀποτελοῦντα ἀδιαφιλονικήτως τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν.

Ἐπάρχει ἓνα βιβλίον, ἐκδόσεως 1848, τοῦ καθηγητοῦ τῆς φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Δημητρίου Στρούμπου, ἐπιγραφόμενον «Ἐπιστημονικὰ παράδοξα». Ὁ διαπρεπὴς τότε καθηγητὴς ὑποστηρίζει διὰ μακρῶν ὅτι δύο πράγματα δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ πραγματοποιηθοῦν: Ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τὸ ὑπερπέραν, καὶ ἡ ἀεροπλοῖα διὰ μηχανῶν βαρυτέρων τοῦ ἀέρος. Ἡ παράδοξος τοῦ χρόνου διέφαισε τὸν ἐπιστήμονα - καθηγητὴν ὡς πρὸς τὸ δεύτερον σκέλος τῆν ἰσχυρισμῶν του. Ποῖος μπορεῖ νὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι κάποτε δὲν θὰ διαφουσθῆ ἐξ ἀντικειμένου καὶ τὸ πρῶτον σκέλος; Λέγω «ἐξ ἀντικειμένου»,

διότι «ἐξ ὑποκειμένου» ἔχει διαψευσθῆ εἰς τὴν συνειδησιν πολλῶν.

Μόνον ὅσοι δὲν γνωρίζουν αὐθεντικὰς περιπτώσεις ἢ κρατοῦν πεισμόνως κλεισμένους τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς αὐτάς,μποροῦν νὰ ἀμφισβῆσθαι καὶ νὰ ἀντιπαρέρχωνται πρὸ τῶν γεγονότων ἢ νὰ τὰ παρκαμίσθαι, διότι δὲν εἶναι εἰς θέσιν ἐπαρκῶς νὰ τὰ ἐξηγήσθαι.

Ἄλλὰ τὰ ἀνεξήγητα ἢ δυσεξηγήτητα γεγονότα δὲν παύουν νὰ παραμένουν τοιαῦτα. Ἐὰν εἰς μεθὰ πραγματικοὶ ἐρευνηταί, δὲν δικαιοῦμεθα νὰ ἀντιπαρερχώμεθα ἐπ' ἀπειρον πρὸ αὐτῶν ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι. Ὁ φόβος τῆς δεισιδαιμονίας καταντᾷ ἐπὶ τέλους αὐτὸς οὗτος ὑψίστη δεισιδαιμονία.

Ὁ Ἀποκρυφισμὸς δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας. Τούναντίον προσπαθεῖ νὰ τὰς συμπληρώσῃ καὶ νὰ τὰς ἐπεκτείνῃ εἰς τὸ πεδίον τῶν λεγομένων «Ἀποκρύφων Ἐπιστημῶν». Διότι ὑπάρχουν ἀναμφισβητήτως πλεῖστοι νόμοι τῆς φύσεως, ἄγνωστοι ἀκόμη εἰς τὴν Ἐπιστήμην, καὶ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπάρξεως τῶν φυσικῶν τούτων νόμων εἶναι τὰ λεγόμενα «ὑπερφυσικά» φαινόμενα. Τίποτε δὲν ἔστι νὰ ὑπάρξῃ πού νὰ εἶναι ὑπερφυσικὸν ἢ ἀντίθετον πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, πρὸς τοὺς θεῖους νόμους.

Ἀποκρυφισμὸς εἶναι ἡ μελέτη τῶν κεκρυμμένων νόμων τῆς φύσεως, οἱ ὅποιοι προκαλοῦν τὰ ἐν λόγῳ φαινόμενα, ἢ ἐρευνα τῶν κεκρυμμένων αἰτίων, ἢ σπουδὴ τῶν ἀποκρύφων δυνάμεων καὶ λειτουργιῶν τῆς φύσεως. Εἶναι ἡ μελέτη τῶν κεκρυμμένων νόμων τῆς φύσεως, ἢ ἐπεκτεινομένη καὶ πέραν τῶν ἐργαστηριακῶν μεθόδων τῆς ἀκαδημαϊκῆς Ἐπιστήμης. Εἶναι ἡ μελέτη τῆς ὅλης φύσεως, ἀντί

τοῦ μικροῦ μέρους τῆς, τὸ ὅποιον ὑπόκειται σήμερον εἰς τὴν ἀντίληψίν μας καὶ εἰς τὴν ἐρευνα τῆς συγγρόνου Ἐπιστήμης.

Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Ἀποκρυφισμὸς εἶναι τὸ παραϊτέρω βῆμα τῆς φυσικῆς Ἐπιστήμης. Στρεφίζεται, ἀφ' ἐνὸς μὲν, εἰς τὴν ἀτομικὴν μελέτην καὶ ἀνακάλυψιν ἐρευνητῶν, μὴ περιοριζομένων εἰς τὸ ἀντικειμενικὸν πείραμα καὶ εἰς τὴν σκέψιν, ἀλλὰ ἐπεκτεινομένων, διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐν ἑαυτοῖς λανθάνουσῶν δυνάμεων, εἰς τὴν πληρυστέραν ἐρευνα καὶ εἰς τὴν διαίσθησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν παραδόσιν, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, τῶν διδαγμάτων μεγάλων Ἀποκρυφιστῶν ἢ Μυστῶν τοῦ παρελθόντος, οἱ ὅποιοι διδάσκουν τὸν τρόπον καλλιέργειας καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐν λόγῳ λανθάνουσῶν δυνάμεων, διὰ τῶν ὁποίων καὶ μόνον καθίσταται δυνατὴ ἡ μελέτη, τοῦ ἀόρατου καὶ κεκρυμμένου.

Διότι ὑπάρχουν πράγματι ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου καταπληκτικαὶ δυνάμεις, ληθαργουσαι σήμερον. Ἡ ἀφύπνισις τῶν τοιούτων δυνάμεων, διὰ καταλλήλου προπαρὰσκευῆς καὶ μυήσεως, προκίβηται τὸν ἀφυπνιζόμενον εἰς ἕνα νέον κόσμον μελετητῆν μὲ ὄργανα γνώσεως τελειότερα ἀπὸ τὰ συνήθη. Καὶ τότε ὁ ἀόρατος κόσμος εἶναι ἕνα ἀνοικτὸν βιβλίον διὰ τὸν μεμνημένον.

Ὁ Ἀποκρυφισμὸς δὲν πρέπει νὰ συγγέται μὲ τὴν ἀγυρτείαν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἔχει ἕνα θεβαρμένον παρελθόν. Διότι ὅχι μόνον ἡ δεισιδαιμονία καὶ ἡ ἀμάθεια, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγυρτεία περιεπτύχθησαν ἐπιμόνως τὸν Ἀποκρυφισμὸν καὶ τὸν ἐξεμεταλλεύθησαν παντοιοτρόπως. Κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τοῦ Μεσαίωνος αἱ ἀπόκρυφοι Ἐπιστήμαι ἠγωνίζοντο τὸν

ἀγῶνα τὸν καλὸν τῆς καλλιεργείας τοῦ πνεύματος, τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ὁ Ἑρμητισμός, ἡ Καθόρθωσις, ἡ Ἀστρολογία, ἡ Ἀλχημεία. ὁ Ροδοσταυρισμὸς ἦσαν κλάδοι τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, καλλιεργοῦντες τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἡ Ἀλχημεία, ζητοῦσα συμβολικῶς τὴν φιλοσοφικὴν λίθον, διὰ τῆς ὁποίας τὰ ἀγενῆ μέταλλα μετατρέπονται εἰς χρυσόν, ἐζητοῦσεν εἰς τὴν πραγματικότητα τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἡθικοῦ ὄντος. Περίφημος εὐκαιρία διὰ τοὺς ἀφελεῖς καὶ τοὺς ἀγύρτας νὰ ἀναζητοῦν οἱ πρῶτοι καὶ νὰ ὑπόσχωνται οἱ δεῦτεροι τὴν κατασκευὴν ὑλικοῦ χρυσοῦ. Ἄλλ' ὅπως ἡ ἰατρικὴ δὲν εὐθύνεται διὰ τοὺς κομπογιαννίτας καὶ ἡ Ἰατροσχεΐα διὰ τοὺς καπήλους τῆς Ἰατρικῆς, οὕτως καὶ ὁ Ἀποκρυφισμὸς δὲν εὐθύνεται διὰ τοὺς ἀγύρτας τοὺς καπηλευθέντας καὶ καπηλευομένους αὐτόν, ὅπως καὶ διὰ τοὺς ιδεισιδαίμονας οἱ ὅποιοι προέβαλαν τὰς ἀνοήτους προλήψεις τῶν καὶ τὰς ἀνέμιξαν μὲ τὰ θέματα τῆς ἐρεύνης τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ.

Νὰ δώσωμεν ἓνα παράδειγμα ἀπὸ ὅσα συμβαίνουν τριγύρω μας. Ἀναμφιβόλως ὑπάρχει — ὅπως πλείστοι φρονοῦν — ἐπιβίωσις τῶν νεκρῶν καὶ δυνατότης ἐπικοινωνίας — ὑπὸ ὀρισμένης συνθήκας — μετὰ τῶν ἀποθιμωθέντων. Πρῶτο ἀποτελεῖ θεβῶνως ἀντικείμενον μελέτης τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, διὰ τοῦ κλάδου τοῦ τοῦ ὀνομαζομένου «Πνευματισμός» ἢ «Μεταψυχικὴ». Εἶναι ὅμως συνηθέστατα, τοῦλάχιστον ἀφέλεια, καὶ ὄχι ἀληθῆς πνευματισμός, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖται εἰς πολλὰ κοσμικὰ σαλόνια ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πνευματισμός», ὅπως εἶναι ἀγυρτεία τὰ ποικιλόνημα «μάγια», καφεμαντεία, χαρ-

Ὁ περίφημος «Σμαράγδιος πίνας» Ἑρμοῦ τοῦ Τρισμεγίστου τομαντεῖαι κ.λ.π., πού λαμβάνουν χώραν εἰς τὰ διαφόρου μορφῆς καταγῶγια.

ΚΑΙ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ μαγείας. Ὑπάρχει ὄντως ἡ δυνατότης κακοποιῶ, ὅπως καὶ ἀγαθοποιῶ ἐπιδράσεως. Εἶναι ἡ μαύρη καὶ ἡ λευκὴ μαγεία. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦ τυχόντος ἢ ἀσκητῆς μαγείας, εἴτε λευκῆς, εἴτε μαύρης. Μαγεία εἶναι ἡ δι' ὀρισμένων τελετουργικῶν ἐνεργειῶν καὶ ἐπικλητῶν διέγερσις ἀγνώστων σήμερον φυσικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐπιδρῶν καὶ ἐπηρεάζουν τοὺς πρὸς οὓς ἀπευθύνονται, ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν εἶναι ἐπαρκῶς θωρακισμένοι κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν πιρρῶν.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ

βασικόν και χαρακτηριστικόν γνώρισμα τῆς λευκῆς ἀπὸ τῆς μαύρης μαγείας, εἶναι ἡ ἀνιδιοτελής ἢ ἰδιοτελής πρόθεσις τοῦ ἐπιτελοῦντος τὴν μαγείαν. Ὁ θεωρηγὸς εἶναι πάντοτε καὶ ἀπεριορίστως ἀνιδιοτελής. Οὐδέποτε χορηγᾶται εἰς τὴν θέλησίν του. Οὐδέποτε ἐπιζητεῖ νὰ ὑποτάξῃ τὰς ἄλλοτρίας συνειδήσεις εἰς τὴν θέλησίν του. Οὐδέποτε ἐπιζητεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ φόβον καὶ εἶναι πάντοτε ὀπαδὸς τῆς ἐλευθέρως σκέψεως καὶ τῆς ἐλευθέρως συνειδήσεως. Ὁ μαῦρος μάγος εἶναι ἀπ' ἐναντίας ἰδιοτελής. Ἐπιδιώκει νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἐγωιστικόν συμφέρον ἢ νὰ χρηματισθῇ. Ἐπιζητεῖ νὰ ὑποτάξῃ τὰς ἄλλοτρίας συνειδήσεις εἰς τὴν ἰδικήν του θέλησιν. Χρησιμοποιεῖ ἐκτεταμένως ὡς ὅπλον τὸν φόβον καὶ μισεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ τῆς συνειδήσεως. Εἶναι δύο ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι περιπτώσεις. Ἄλλὰ δὲν εἶναι τίποτε ἀπ' αὐτὰ αἱ διάφοροι ἀνοησίαι διὰ δῆθεν μάγια, ποὺ ἀκούομεν καθημερινῶς νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς ἀφελεῖς περὶ αὐτῶν λόγος, ὅπως δὲν εἶναι ἀληθῆς Πνευματισμός, δὲν γίνεται πραγματικὴ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ὑπερέραν εἰς τοὺς διαφόρους, ἀμφιβόλου σοβαρότητος, πνευματιστικὸς κύκλους, ὅπου ὀπτολογοῦν καὶ ἀνοηταίνου, ὅσας δὲν ἔξαπατοῦν.

ΩΣΤΕ ὑπάρχει ἀληθῆς καὶ ψευδῆς Ἀποκρυφισμός. Ἡ ὑπαρξίς τοῦ δευτέρου δὲν ἀποκλείει τὸν πρῶτον. Ἀρκεῖ νὰ γίνεται ἡ ὀρθῆ διάκρισις, μὲ πνεῦμα κριτικόν καὶ ἐλεύθερον προλήψεων καὶ προκαλήψεων.

Ἐπίσης ὁ Ἀποκρυφισμός δὲν πρέπει νὰ συγγέεται πρὸς τὸν Μυστικισμόν, σύγχυσις ἢ ὅποια συνη-

θέστατα γίνεται, ἐνῶ πρὸκειται περὶ οὐσιωδῶς διαφορετικῶν πραγμάτων. Ὁ Ἀποκρυφισμός εἶναι μελέτη τῶν ἰκεχυμένων νόμων τῆς φύσεως, ἐπεκτεινομένη καὶ εἰς τὸν ἀάρατον κόσμον. Μελέτη τῶν ἀποκρύφων δυνάμεων τῆς φύσεως. ἐπεκτεινομένη καὶ πέραν τῶν ἐργαστηριακῶν μεθόδων τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Ἐπιστήμης. Μελέτη τῆς ὅλης φύσεως, ἀντὶ τοῦ μικροῦ μέρους τῆς, τὸ ὅποιον ὑπόκειται εἰς τὴν ἀντίληψίν μας καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης. Ἄλλὰ εἶναι πάντοτε μελέτη φαινομένων. Δὲν θὰ εὕρωμεν ποτὲ τὸν Θεόν, τὴν Ἀπόλυτον Ἀλήθειαν, τὸ ὄντως ὄν, διὰ τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ. Θὰ ἀνακαλύψωμεν μὲ αὐτὸν περισσotέρος νόμους, θὰ ἰεμβάθυναμεν περισσotέρον εἰς τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως, θὰ ἐξηγήσωμεν πληρέστερον τὸ πῶς. Δὲν θὰ ἀνεύρωμεν ὅμως τὴν πρώτην αἰτίαν. Ἐνῶ διὰ τοῦ Μυστικισμοῦ, τὸ Θεῖον, ἡ Πραγματικότης, ἡ Ἀπόλυτος Ἀλήθεια, δύναται νὰ γνωσθῇ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, μὲ μίαν δικαιοσύνην ἢ ἔκστασιν, μὲ μίαν Μυστικὴν Ἐνωσιν, χωρὶς ἀναγκαίαν ἐπέκτασιν εἰς τοὺς ἀοράτους κόσμους, ὅχι μὲ τὴν ἀπόκτησιν περισσotέρων πάντοτε γνώσεων καὶ δυνάμεων, ἀλλὰ μὲ μίαν Μυστικὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ψυχῆς, τοῦ πνεύματος, ποὺ ἀποτελεῖ ἀδιάσπαστον καὶ ὁμοούσιον Ἐν μετὰ τῆς Θεῆς Οὐσίας, μετὰ τοῦ ὄντως ὄντος. Μὲ ἄλλας λέξεις, Ἀποκρυφισμός εἶναι ἡ περαιτέρω Ἐπιστήμη, ἐνῶ Μυστικισμός εἶναι ἡ περαιτέρω Φιλοσοφία.

Ἀποκρυφισμός, λοιπόν, εἶναι ἡ περαιτέρω Ἐπιστήμη. Διότι, ὅπως εἶπομεν, Ἀποκρυφισμός εἶναι ἡ μελέτη τῆς ὅλης φύσεως, ἀντὶ τοῦ μικροῦ μέρους τῆς, τὸ ὅποιον ὑπόκειται σήμερον εἰς τὴν

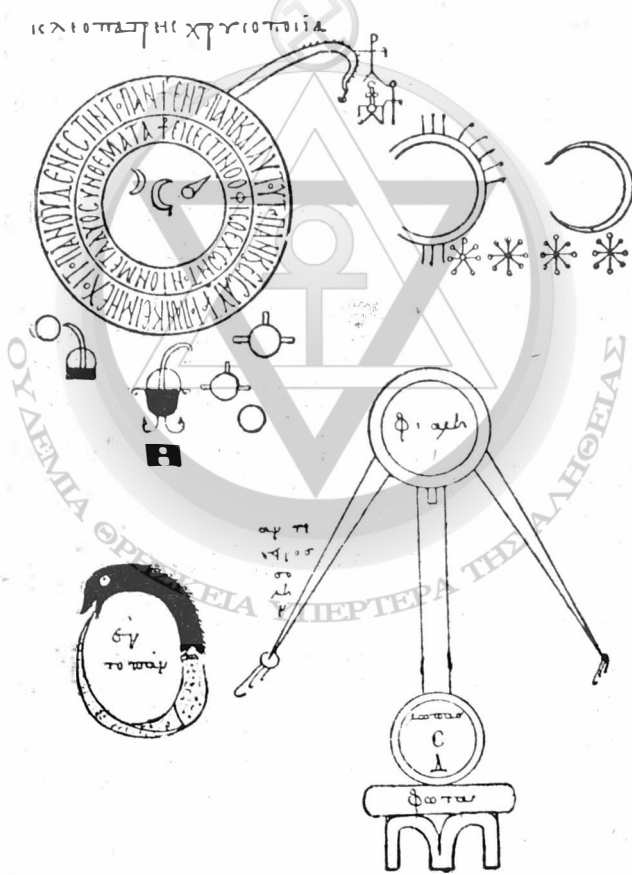
ἀντίληψίν μας καί εἰς τήν ἔρευναν τῆς συγχρόνου πειραματικῆς Ἐπιστήμης.

Δηλαδή, κατὰ τὸν Ἀποκρυφισμὸν, ὁ κόσμος δὲν σταματᾷ εἰς τὸ γνωστὸν σήμερον μέρος του, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἓνα μεγάλο, καὶ μάλιστα τὸ μέγιστον μέρος του, ποὺ εἶναι ἀνεξερεύνητον καὶ ἀόρατον εἰς τὴν σημερινὴν ἀνθρωπότητα, χωρὶς τοῦτο βεβαίως νὰ σημείνῃ ὅτι εἶναι καὶ ἀνύπαρχτον.

Καὶ ὑφίσταται ἀντιστοιχίως ἡ δυνατότης τῆς γνώσεως τοῦ ἀόρατου τούτου κόσμου, διὰ τοῦ Ἀπο-

κρυφισμοῦ, δηλαδή διὰ τῆς ἀναπτύξεως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ληθαργούντων σήμερον γνωσιολογικῶν μέσων, ὅπως εἶναι ἡ ἐνόρασις καὶ ἡ διακρίσις, καὶ τοῦτο πρὶν ἢ ὁ ἀόρατος καὶ ἄγνωστος αὐτὸς κόσμος καταστῆ ἀντικείμενον πειραματικῆς μελέτης ἐκ μέρους τῆς ἀκαδημαϊκῆς Ἐπιστήμης.

Υ ΠΑΡΧΕΙ ἓνας ἀπέραντος ἀόρατος κόσμος, ποὺ μᾶς περιβάλλει ἐδῶ καὶ τώρα, ἐκ τοῦ ὁποῖου ὅμως μικρὸν μόνον μέρος ὑποπίπτει εἰς

Ἀλχημικὴ «χρυσοποιεῖα»

τὴν ἀντίληψίν μας. Κάτι ἀνάλογον μὲ τὴν ὑπαρξίν τῶν ραδιοφωνικῶν κυμάτων, τῶν ὁποίων δὲν ἀντιλαμβάνόμεθα τὴν ὑπαρξίν ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως μιᾶς μηχανικῆς συσκευῆς λήψεως, ποῦ ὀνομάζομεν ραδιόφωνον. Τοιοῦτοτρόπως ὑπάρχουν γύρω μας κύματα αἰσθημάτων, σκέψεων καὶ ἐμπνεύσεων, τῶν ὁποίων τὴν ὑπαρξίν δὲν ἀντιλαμβάνόμεθα, διότι στεροῦμεθα καταλλήλου δέκτου. Δὲν γνωρίζομεν, παρὰ τὸν κόσμον τῶν διαστάσεων. Ἡ τετάρτη — περὶ τῆς ὁποίας δὲν μᾶς οὐλεῖ μόνον ὁ Ἀποκρυφισμός, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐπιστήμη — μᾶς εἶναι ὄχι μόνον ἄγνωστος, ἀλλὰ καὶ ἀκατανόητος. Ὁ Ἀποκρυφισμός τούτοις ἰσχυρίζεται ὅτι ὑπάρχει ὄχι τέσσαρες, ἀλλὰ ἐπτὰ διαστάσεις, κάτι τελείως ἀκατάληπτον δι' ἡμᾶς. Ἐὰν αἱ διαστάσεις αὗται πεσειέπιπτον εἰς τὴν ἀντίληψίν μας, ἐὰν δηλαδὴ εἶχαμεν ἀναπτύξει τὰ ἐν ἡμῖν ἀντίστοιχα ὄργανα γνώσεως, τότε ὁ κόσμος θὰ μᾶς ἐφαίνετο θεσθαίως τελείως διαφορετικὸς, ἀπὸ ὅτι σήμερον φαίνεται εἰς τὰς αἰσθήσεις μας καὶ εἰς τὴν νόησιν μας, καὶ θὰ ἦδυνάμεθα — ἴσως — νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ὕλης, νὰ ἴδωμεν τοὺς κραδασμούς τῶν σκέψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων, καὶ νὰ ἀκούσωμεν — ὡς ἐλέγετο διὰ τὸν Πυθαγόρα — τὴν μουσικὴν τῆς τροχιάς εἰς τὸ διάστημα τῶν οὐρανίων σωμάτων. Σήμερον ὁ πέπλος τῆς Ἰσιδος καλύπτει τὸ μέγιστον μέρος τῶν νόμων τῆς φύσεως. Ὁμοιάζομεν — ὅπως εἶπεν ὁ Νεύτων — μὲ μικρὰ παιδιὰ ποῦ παίζουν στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ διασχεδάζουν μ' ἓνα βότσαλο ἢ μὲ μιὰ ἀχρυσάδα, ἐνῶ ὁ ὠκεανὸς τῆς Ἀληθείας ἀπλώνει ἐμπρὸς μας τὸ μέγαλον του μυστήριον. Ὁ Ἀπο-

κρυφισμὸς μᾶς λέγει, τὸ ὑπόσχετα καὶ τὸ ἀποδεικνύει, ὅτι δυνάμεθα, ἐὰν πράγματι θέλωμεν, νὰ ἀνεγείρωμεν ἓνα μέρος τοῦ πέπλου τῆς Ἰσιδος.

Ο ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΣ ἔχει διχομορφωθῆ εἰς θαφόρους κλάδους, ἢ ἄλλως «ἀποκρούφους ἐπιστήμας», ἐκ τῶν ὁποίων προσηφέρομεν μωσικὰς, δηλαδὴ τὸν Πνευματισμὸν, τὴν Ἀλχημείαν καὶ τὴν Μαγείαν, μὲ τοὺς ἐκ διαμέτρο ἀντιτιθεμένους κλάδους τῆς, ἐξ ὧν ἡ μαύρη μαγεία ἐσφαλμένως θεωρεῖται ὡς πρωτόγονος μορφή τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, ἐνῶ εἶναι ἡ παραφθορά του.

Ἡ Ἀστρολογία μελετᾷ τὴν θέσιν τῶν οὐρανίων σωμάτων κατὰ τὴν στιγμήν τῆς γεννήσεως καὶ τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν ἔχει αὐτὴ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν πεπονημένων τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ Ἀριθμοσοφία μελετᾷ τὴν ἐσωτερικὴν ἔννοιαν καὶ τὴν θαυμάσιαν σημασίαν τῶν ἀριθμῶν, φρονούσκα μετὰ τῶν Πυθαγορείων, ὅτι τὸ σύμπαν ἐγένετο, οὐχὶ «ὑπὸ τῶν ἀριθμῶν», ἀλλὰ «κατ' ἀριθμῶν», δηλαδὴ κατ' ἀρμονικὰς ἀριθμητικὰς ἀναλογίας.

Ὁ Ἑρμητισμὸς, καλούμενος ἐπίσης «Ἱερά καὶ Θεία Ἐπιστήμη καὶ Τέχνη», στηρίζεται εἰς τὰ συγγράμματα Ἑρμοῦ τοῦ Τρισημίτου καὶ διδάσκει τὸ ἐνιαῖον τοῦ συμπαντος καὶ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ παντός ἐκ μιᾶς ἐνιαίας ἀρχῆς. Ἐκ τοῦ Ἑρμητισμοῦ ἐπήγαγεν ἡ Ἀλχημεία, ἐκ τῆς ὁποίας ἀργότερον ἐγεννήθη ἡ Χημεία.

Καθόλα ἡ Καμπολά εἶναι ἡ ἐκ παραδόσεως Ἰουδαικῆ διδασκαλίᾳ μετὰφυσικῆς, ἐρμηνεύουσα ἀποκρυφτικῶς τὰ Ἱερά κείμενα τῶν Γραφῶν. Δηλαδὴ ὁ ἐσωτερισμὸς

τῆς Ἰουδαϊκῆς φρησκείας, προσιτὸς μόνον εἰς τοὺς μεμυτημένους. Μὲ αὐτὴν ἠσχολήθησαν διακρηπεῖς μελετηταί.

Ἡ γλεπάθεια εἶναι ἡ ἰκανότης πῆς ἀντιλήψεως ἐνὸς γεγονότος, τὸ ὁποῖον λαμβάνει χώραν εἰς μακρυνὴν ἀπόστασιν, καθὼς καὶ ἡ ἰκανότης τῆς μεταβιβάσεως τῆς σκέψεως ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον.

Χερομαντεία εἶναι ἡ διὰ τῆς μελέτης τῶν γραμμῶν τῆς παλάμης διάγνωσις τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν νοσητικῶν καὶ συναισθηματικῶν τάσεων τοῦ ἀνθρώπου, ὡς καὶ τῶν πεπωμένων του. Ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Ἀστρολογίαν, ὡς ἐκ τῆς ἀναζητήσεως ἐπὶ τοῦ σώματος σημείων τῆς ἐπιθράσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων.

Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι αὐτοτελεῖς καὶ ὠλοκληρωμένοι κλάδοι τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, καὶ —ὡς φυσικόν— ἔχουν εἰσχωρήσει εἰς ὄλους, παρακλήτως πρὸς τοὺς σοβαροὺς μελετητάς, καὶ οἱ τσαρλατάνοι. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως αὐτῶν, ὑπάρχει πολλὴ ἀλήθεια εἰς ὅλας αὐτάς τὰς λεγομένας «ἀποκρύφους ἐπιστήμας».

Αἱ κυριώτεραι διδασκαλίαι τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ εἶναι ἡ ὑπαρξις ἀοράτων κόσμων καὶ νόμων ἀλληλοεξαρτήσεως μεταξύ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου κόσμου, ἡ μετὰ θάνατον ἐπιβίωσις, ἡ μετενσάρκωσις, ὁ νόμος τοῦ Κάρμα (δηλ. τῆς δικαίας ἀναταποδόσεως), ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἡ ὑπαρξις ἀνθρώπων — ἢ μᾶλλον ὑπερανθρώπων — ὑψίστης διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως, οἱ ὅποιοι ὑπερέβησαν τὴν συνήθη ἀνθρωπίνην ἐξέλιξιν καὶ ἀπέβησαν ὁδηγοὶ καὶ πρωτοπόροι εἰς τὴν ἀτελεύτητον κλίμακα τῆς πνευματικῆς ἐξελίξεως. Εἶναι οἱ κατέχοντες καὶ μεταδίδοντες τὸ πῦρ

τῆς Γνώσεως ἢ «Μεμυτημένοι».

Αὐτοὺς ἐννοοῦσεν ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς ὅταν ἔλεγεν ὅτι οἱ θεοὶ αἰσθάνονται τὰ μέλλοντα, οἱ ἄνθρωποι τὰ παρόντα, καὶ οἱ σοφοὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ λάβουν χώραν ἐντὸς ὀλίγου. «Θεοὶ μὲν μελλόντων, ἄνθρωποι δὲ γιγνομένων, σοφοὶ δὲ προσιόντων αἰσθάνονται».

Ἴσως αὐτὰ νὰ φαίνωνται εἰς μερικoὺς καινοφανῆ ἢ παράδοξα, ἀλλὰ τὸ πᾶν γύρω μας καὶ ἐν ἡμῖν βoᾶ διὰ τὴν ὑπαρξιν ἀοράτων κόσμων, κεκρυμμένων ἐν τῇ φύσει δυνάμεων, ἀγνώστων δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὁποῖαι σήμερον ληθαργοῦν καὶ ἡ ἀφύπνισις τῶν ὁποίων παρέχει μεγύστης ἰαξίας ὄργανα γνώσεως εἰς τὸν ἐρευνητὴν, διὰ τὴν μελέτην τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Η ΜΕΛΕΤΗ τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ διακρίνεται εἰς ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν. Ἐξωτερικὴ εἶναι αὐτὴ τὴν ὁποῖαν ἐπιχειροῦμεν ἡμεῖς ἐδῶ τώρα. Δηλαδή ἡ μελέτη τῆς φιλολογίας τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ καὶ οἱ διανοητικοὶ συλλογισμοὶ ἐπ' αὐτοῦ. Ἐσωτερικὴ εἶναι ἡ ἀτομικὴ ἀσχῆσις τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, ἀνήκουσα εἰς τοὺς εἰδικῶς μεμυτημένους.

Δι' αὐτὴν ἀπαιτοῦνται ὠρισμέναι ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις. Δηλαδή, μακρὰ προπαρασκευὴ καὶ ὀρθὴ καθοδήγησις. Ἄνευ αὐτῶν οἱ κίνδουνοι εἶναι παμμέγιστοι. Δὲν πρόκειται ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ ἀποτύχη εἰς τὰς προσπάθειάς του ὁ πειραματιζόμενος, ἀλλὰ ἀφ' ἐνὸς μὲν κινδυνεύει νὰ πέσῃ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν σκοτεινῶν δυνάμεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ —τὸ καὶ συνθηθέστερον— κινδυνεύει νὰ πάθῃ διανοητικὴν παράκρουσιν. Διότι —διὰ λόγους

φυσιολογικούς— ἡ τρέλλα εἶναι ἡ συνήθης κατάληξις δι' ἐκείνον ὅστις ἀσχολεῖται μὲ πειραματικὸν Ἀποκρυφισμόν, ἄνευ τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων τῆς μακρᾶς προπαρασκευῆς καὶ τῆς ὀρθῆς καθοδηγήσεως πρὸς ἀποτροπὴν τῶν συμπαρομαρτούντων κινδύνων. Ἡ προπαρασκευὴ συνίσταται εἰς ἀγνότητα ζωῆς, ἀποχήν ἀπὸ ναρκωτικᾶ, ἀπὸ οἰνοπνευματώδη, ἀπὸ κωπνόν, ἀπὸ κρεωφαγίαν, ἀπὸ διεγερτικὰ ἐν γένει, ἀπὸ τοὺς κραδασμούς τῶν διαίων παθῶν. Πλὴν τούτων εἶναι ἀπαραίτητοι κατὰλληλοι ἀναπνευστικαὶ ἀσκήσεις (καὶ ὅποια δὲν διδάσκονται δι' ἀλληλογραφίας), γυμναστικὴ εἰδικὴ τοῦ σώματος, μακρὰ ἀσκήσεις συγκεντρώσεως τῆς σκέψεως καὶ διαλογισμοῦ. Ἄνευ αὐτῶν ὅλων, ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς ἀντιδρᾷ ἐπικινδύνως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐν αὐτῷ λανθάνουσῶν δυνάμεων, ἧπως εἶναι ἡ διαίσιθις, ἡ διόρρωσις καὶ διακοή, ἡ ἀντίληψις τῶν ἀοράτων κόσμων, ἡ ἐνόρασις. Ἀπαιτοῦνται μακρὰ ἔτη ἀκαμάτων προσπαθειῶν καὶ ἀγνῆς ζωῆς διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ὑπεραισθητοῦ καὶ δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἄνευ τῆς καθοδηγήσεως ἁρμοδίου σοφοῦ Διδασκάλου, ἄνευ κατὰλληλου Μυσείως. Αἱ προϋποθέσεις, ἐπεμένως, τῆς πειραματικῆς ἀσκήσεως τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ δὲν συντρέχουσι παρ' ἡμῖν — ἐννοῶ τὸν εὐρωπαϊκὸν τρόπον ζωῆς — κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ὅτι πιθανῶς νὰ συμβαίνει εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὸ Θιβέτ καὶ τοῦ ὅτι ἴσως συνέβαιεν ἄλλοτε ἐκεῖ ὅπου ἤκαζον ποικιλτικὰ Μυστήρια, καθὼς καὶ παρὰ τοῖς Μυστακοῖς. Δὲν συντρέχουσι παρ' ἡμῖν, διότι ὀλόκληρος ἡ διαμόρφωσις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς οἰκογενειακῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς

εἶναι τελείως ἀπρόσφορος πρὸς τοῦτο καὶ οἱ κατὰλληλοι Διδάσκαλοι παντελῶς ἐλλείπουν. Ἐὰν δὲ συναντῶμεν θαυμαστοποιούς καὶ φαντασίας, ἀποκαλομένους «Γιόγκι», καὶ δὴ εἰς δημοσίας ἐπιδείξεις, δὲν πρόκειται θεβαίως περὶ περιπτώσεων ὑγιῶς Ἀποκρυφισμοῦ, ἀλλὰ περὶ συμπτωματικῆς ἀναπτύξεως ἰδιοτήτων τιῶν —κατὰ τὰ πλείστον ἀσυνειδήτως — ἢ περὶ διαμεσότητος, ἄνευ θαυματέρας σημασίας. Διότι καὶ οἱ σαλτιμπάγκοι κάνουν ἀκροβασίας καὶ περιπατοῦν εἰς τετωμένα σχοινιά, χωρὶς θεβαίως τοῦτο νὰ σημαίνει ὅτι ἔχουν ἐπιτύχει προόδους εἰς τὴν ἐξέλιξιν.

Ἄλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀπλῆς, τῆς φιλολογικῆς μελέτης τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, τῆς μόντης προσίτης σήμερον εἰς ἡμᾶς, ὁ ὀρίζων τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως εὐρύνεται. Διότι ὁ κόσμος πλατύνει, τὰ παραδυράκια ἀπὸ τὰ ὅποια παρατηροῦμεν, πολλαπλασιάζονται. Διαβλέπομεν — καὶ τοῦτο εἶναι ἀρκετόν — τὴν ὑπαρξίν ἐνὸς τεραστίου κατὰ τὴν ἔκτασιν ἀοράτου κόσμου, γεμάτου κίνησιν, γεμάτου ὑπαρξίν, γεμάτου ζωῆν, μετὰ τοῦ ὁποίου εὐρισκόμεθα, ὅσον καὶ ἂν τὸ ἀγνοοῦμεν, εἰς ἄμεσον ἐσωτερικὴν ἐπαφήν. Μαντεύομεν τὴν ἔκτασιν τῶν ἐν ἡμῖν δυνατοτήτων, αἵτινες ἐπὶ τοῦ παρόντος ληθαροῦν καὶ τὰς ὁποίας ἔχομεν καθῆκον νὰ ἀφυπνίσωμεν μίαν ἡμέραν, ἢ μᾶλλον ἔχομεν καθῆκον νὰ δημιουργήσωμεν — δι' ἀγνότητος ζωῆς — τὰς προϋποθέσεις διὰ νὰ ἀφυπνισθοῦν. Ἀποκτῶμεν τὴν αἴσθησιν τῆς ἀγνοίας μας, ἐν σφέτι πρὸς τὸ τελείως ἀπόσιτον σήμερον εἰς ἡμᾶς μέρος τῆς φύσεως. Καὶ τοῦτο ψαλιδίζει τὰ φτερά τῆς ὑπεροφίας μας καὶ ἀφαιρεῖ τὰ ὑπέθεθρα τοῦ ἐγωῦ μας.

Εἰς τὸ ἡμεμερινὸν σημεῖον τῆς συνήθους Ἀνθρωπίνης Ἐξελίξεως τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Φύσεως μᾶς εἶναι ἐντέλως ἄγνωστον. Ἡ συναλικὴ ὄψις τῶν πραγμάτων εἶναι σκεπασμένη μετὰ πολλὰ πέπλα, ποῦ δὲν ἀφίουν νὰ φαίνεται, παρὰ ἓνα μικρὸν τμήμα ἀπὸ αὐτῆν. Ὁ σημερινὸς συνήθης ἄνθρωπος δημιουργεῖ τὴν φιλοσοφίαν του ἐπὶ τῶν δεδομένων τὰ ὅποια ἔχει καὶ τὰ ὅποια εἶναι τελείως ἀνεπαρκῆ. Ἡ ἄρᾳσις του ρυθμίζεται ἀπὸ τοὺς ὀλίγους νόμους τῆς Φύσεως, τοὺς ὁποίους μέχρι σήμερον ἀνεκάλυψε καὶ τοὺς ὁποίους συνήθως ἀπετέλεστα γνωρίζει. Συνεπῶς ἡ διαβίωσις του καὶ ἡ φιλοσοφία του εἶναι κατ' ἀνάγκην ἀτελεῖς. Διὰ τὴν ἄνθρωπον, ὅμως, ὁ ὁποῖος ἐνσυνειδήτως ἐξελλίσσεται, ὁ κόσμος διαρκῶς εὐρύνεται, διότι ὁ περισσώτερον ἐξελιγμένος εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιλαμπάνεται καὶ μεγαλύτερον μέρος ἀπὸ αὐτόν. Δημιουργεῖ τὴν φιλοσοφίαν του καὶ ρυθμίζει τὴν ζωὴν του ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς πληρυστέρου κώδικος τῶν νόμων τῆς Φύσεως. Πολλὰ μυστήρια διαλευκάνονται δι' αὐτόν, διότι δὲν ὤφειλον τὴν ὑπαρξίν των, παρὰ εἰς μίαν περιορισμένην περὶ τοῦ κόσμου ἀντίληψιν. Ὁ ἐνσυνειδήτως ἐξελλισσόμενος ἄνθρωπος ζητεῖ μίαν πληρυστέραν, πλέον ἀληθινήν, πλέον εὐχάριστον ζωὴν, διότι ἔχει ἓνα εὐρύτερον ὄριζοντα, διότι περισσώτεραι ὄψεις καὶ συνεπῶς περισσώτεραι ὠραιότητες τῆς ζωῆς προσπίπτουν εἰς τὴν ἀντίληψίν του. Ζητεῖ ἀπλούστερα, ρυθμικώτερα, ὠραιώτερα, διότι συντονίζεται περισσώτερον πρὸς τὴν Μητέρα Φύσιν. Καὶ ἀνακαλύπτει περισσώτερον Θεόν, διότι τὸν εὐρίσκει ἐντὸς ἑαυτοῦ καὶ ἐντὸς ὄλων τῶν ἄλλων ἐπίσης.

Α ΛΛΑ τὸν σκεπτόμενον ἄνθρωπον, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ τὸν ἐγκαταλείπη ἡ αἰσθησις τοῦ μέτρου. Ὁ Ἀποκρυφισμὸς εἶναι μίᾳ πραγματικότητος ἐν τῇ φύσει, ἀλλ' αἱ δυνατότητές του εἶναι περιορισμέναι.

Πράγματι, ὁ ἐρευνητής, διὰ τῆς μελέτης τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, θὰ ἐπεκταίη τὸν ὄριζοντα τῆς ἀντίληψέως του, θὰ ἀποκτήσῃ ἐκτενεστέραν καὶ βαθυτέραν γνῶσιν τοῦ τρόπου λειτουργίας τῶν φυσικῶν νόμων, θὰ ἀντιληφθῇ τὴν φύσιν τῶν φαινομένων, τῶν φαινομένων ὄχι μόνον τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τῶν λεπτοτέρων αὐτοῦ, τῶν νῦν ἀοράτων κόσμων.

Ἡ αὔξησις ὅμως τῆς γνώσεως καὶ ἡ ἐπέκτασις τῆς εἰς λεπτότερα πεδία, ἡ γνῶσις τοῦ συνόλου τῶν φαινομένων, δὲν δίδει τὴν λύσιν τοῦ μυστηρίου τῆς καθολικῆς ζωῆς, δὲν δίδει τὸ ἄσωμα τῆς οὐσίας τῆς Ἀληθείας. Ἐνῶ σκοπὸς τοῦ μεμυημένου εἶναι ἡ «Αἰωνία Ἀλήθεια», εἶναι ἡ λύσις τοῦ μυστηρίου τῆς καθολικῆς ζωῆς, εἶναι ἡ ἔνωσις του μετὰ τῆς οὐσίας τῆς Ἀληθείας, ἡ ἔνωσις του μετὰ τοῦ ὠκεανοῦ τῆς Παγκοσμίου Ζωῆς, μετὰ ἄλλα λόγια, ἡ πραγματοποίησις τοῦ ὀνείρου τῶν Μυστικιστῶν.

Ἡ συνεχὴς αὔξησις τῶν γνώσεων, διὰ τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, ἡ συνεχὴς ἀνάπτυξις τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἀτέρμονος. Ὁντως, ἡ ἐξέλιξις δὲν ἔχει τέλος. Ἀλλὰ ἡ Ἀπολύτρωσις ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν φαινομένων, τὸν κόσμον τῆς σχετικότητος καὶ τῆς ἐκδηλώσεως, κείττι ἔξω τῆς γραμμῆς τῆς ἀτέρμονος ἐξελίξεως. Εἶναι ἡ πλήρης ἀπάρνησις τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ ὄχι ἡ ἀποθέωσις του. Τὸ Μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν. Ὁ

ἔχων ὧτα ἀκούειν, ἀκουέτω. Ἡ πλήρης ἀπάρνησις τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ ὄχι ἡ ἀποδέωσις του, ὀδηγεῖ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς Ἀληθείας καὶ εἰς τὴν Ἀληθεῖαν τῆς Πραγματικότητος.

Ὁ Ἀποκρυφισμὸς εἶναι ἡ ὀλοκληρωτικὴ μελέτη τῶν κεκρυμμένων νόμων τῆς φύσεως, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἀναπτύξεως τῶν λανθάνουσῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δυνάμεων, ἵνα ὁ ἀποκρυφιστὴς ἀναρρηχθῆ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον εἰς τὴν κλίμακα τὴν συνδέουσαν γῆν καὶ οὐρανόν. Ἄλλ' ὁ οὐρανὸς ἐνέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀπείρου. Ὅσονδῆποτε καὶ ἂν ἀνέρχεται τις τὴν κλίμακα, δὲν θά φθάσῃ ποτέ. Διότι εἰς τὴν κλίμακα, εἶναι ὁ ἑαυτὸς ποῦ ἀνέρχεται. Καὶ ἡ ὑπαρξις τοῦ ἑαυτοῦ, εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποῦ ἐμποδίζει τὴν ἀντιληψὶν τῆς Ἀληθείας. Ἄλλος εἶναι ὁ δρόμος. Ἡ ἀπάρνησις τοῦ ἑαυτοῦ — «Εἶ τις θέλη ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν» — καὶ ἡ συγχώνευσίς μετ' τὴν οὐσίαν τοῦ Ἀπείρου, ποῦ εὐρίσκεται ἔξω καὶ πέραν τῆς διαδικασίας τῆς ἐξελέξεως. Εἶναι μία ἀντιληψὶς καθαρῶς μυστικιστικὴ. Εἶναι μία πραγματικότης, τὴν ὁποῖαν ἐπραγματοποίησαν μόνον οἱ Μεγάλοι Μυστικοί. Δὲν εἶναι εὐκολόν νὰ ἀναπυχθῆ, οὔτε νὰ κατανοηθῆ, κατὰ τὸ πῶσον σαφέστερον.

Ἄπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, αἱ δυνατότητες τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ εἶναι ἀναμφιβόλως περιωρισμένοι. Ἴδού τί γράφει ἕνας σύγχρονος μέγας φιλόσοφος, ὁ Κρισναμούρτι:

«Διὰ τὴν μελέτην τῶν ἀοράτων κόσμων, λέγω ὅτι ὁ ἀποκρυφισμὸς εἶναι ἀπλῶς ἡ ἐξέτασις τῶν φαινομένων εἰς τὰ ἀνώτερα πεδία. Τίποτε περισσότερον. Οἱ κόσμοι τοὺς ὁποῖους ἐξετάζει εἶναι πάντοτε κό-

σμοὶ τῶν φαινομένων. Ἐὰν ἐννοεῖτε αὐτὸν τὸν κόσμον, ἐννοεῖτε ἐπίσης καὶ ὄλους τοὺς ἀοράτους κόσμους. Ὅταν ἤμουν παιδί, ὅπως πολλὰ εὐαίσθητα παιδιὰ στὰς Ἰνδίας, ἐβλεπα συχνὰ ἀγγέλους, πνεύματα τῆς φύσεως, κλπ. Ἀλλὰ τὸ νὰ βλέπῃ κακεῖς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φυσιολογικῶς εἶναι ἀόρατον, δὲν ἀποτελεῖ λύσιν εἰς τὸ πρόβλημα τῆς θλίψεως, δὲν βοηθεῖ εἰς τὴν ἀναπτύξιν ἢ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς πληρότητος τῆς Ζωῆς. Μὲ τὸ νὰ βλέπετε κάτι ποῦ εἶναι ἀόρατον, δὲν γίνεσθε ἕνα διαφορετικὸν ἀνθρώπινον ὄν. Μὲ τὸ νὰ βλέπετε τὰ ἀστρικά σώματα, δὲν μεταβάλλεσθε. Μπορεῖτε νὰ προχωρήσετε στὴν ἀνώτατη μορφή τῆς ἐκδηλώσεως, ἀλλὰ θά εἶναι πάντοτε τὸ ἴδιον πράγμα εἰς λεπτότερον βαθμόν. Μπορεῖτε ν' ἀναπτύξετε τὴν διόρασιν καὶ τὴν διακοήν, ἀλλ' ἂν δὲν ἔχετε ἐν ὑμῖν τὸ πνεῦμα τῆς καθολικῆς σκέψεως καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνην ἰσοζυγίσαν αὐτῶν τῶν δύο, τότε, ποῖαν ἀξίαν μπορεῖ νὰ ἔχη ἡ ἰκανότης σας νὰ βλέπετε κάτι ποῦ εἶναι ἀόρατον».

Πράγματι, ποῖαν ἀξίαν μπορεῖ νὰ ἔχη ἡ ἰκανότης μας νὰ ἴδωμεν κάτι ποῦ εἶναι ἀόρατον, ὅταν δὲν ἔχομεν ἀκόμη ἀντιληφθῆ τὸ βάθος τῆς σημασίας τῶν ὁρατῶν καὶ τῶν πέρα πολλῶ γνωστῶν;

Διότι δὲν εἶναι αἱ γνώσεις ἐκεῖναι ποῦ μᾶς λείπουν καὶ τὰς ὁποίας ποῖπει νὰ συμπληρώσωμεν διὰ τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ. Εἶναι ἡ πραγματοποίησις, ἡ ἀφομοίωσις, τὸ βίωμα, τοῦ μικροῦ ἐκεῖνου μέρους τῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας πᾶρα πολὺ καλὰ γνωρίζομεν, ἀλλὰ τὰς ὁποίας δὲν ἐγυρεν ἀφομοίωσει, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ ἀνάγκη τῆς Αὐτογνωσίας καὶ τοῦ Καθαρμοῦ.

Αὐτογνωσία καὶ Καθαρμὸς: Μή-

πως κομίζομεν γλαῦχα εἰς Ἀθήνας; Τὴν γνωρίζομεν πάρα πολὺ καλὰ τὴν Αὐτογνωσίαν, τὸ περίφημον «Γνώθι σαυτόν», τὸ ἐπιγεγραμμένον χρυσοῖς γράμμασιν εἰς τὰ προπύλαια τοῦ ἐν Δελφοῖς Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ ὁ καθαρμὸς ἐπίσης δὲν μᾶς εἶναι ἄγνωστος.

Γνωρίζομεν βεβαίως τὰς λέξεις. Ἀλλὰ δὲν σημαίνει τίποτε νὰ γνωρίζομεν τὴν Αὐτογνωσίαν καὶ τὸν Καθαρμὸν ὡς ἐννοίας ἠθικὰς, ὡς ἑξωτερικὴν γνῶσιν. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἔχει ἀξίαν εἶναι, ὅχι τὸ τί γνωρίζομεν, ἀλλὰ τὸ τί ἔχομεν πραγματοποιήσει. Τοῦτο εἶναι τὸ φλέγον ζήτημα. Ἐχομεν ὄντως γνωρίσει τὸν ἑαυτὸν μας, μὲ ὄλους τοὺς σοφοὺς ἐλιγμούς του διὰ νὰ μᾶς διαφεύγη, μὲ ὅλα τὰ πολυπειρα τεχνάσματά του διὰ νὰ μᾶς ξεγελᾷ καὶ νὰ δείχνηται διαφορετικὸς ἀπὸ ὅτι πράγματι εἶναι, ἑξωραϊσμένος, ἀγαθὸς μεγαλόφρων; Ὅχι, δὲν γνωρίζομεν τὸν ἑαυτὸν μας. Καὶ πρέπει πλήρως νὰ τὸν γνωρίσωμεν, νὰ τὸν ἀποκαλύψωμεν γυμνὸν εἰς τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς μας. Καὶ πρέπει πλήρως νὰ πραγματοποιήσωμεν τὸν καθαρμὸν, τὸν καθαρμὸν τῆς καρδίας μας ἀπὸ παντὸς ρύπου. «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται».

Ὅταν, λοιπὸν, δὲν ἔχωμεν πραγματοποιήσει τὴν Αὐτογνωσίαν καὶ τὸν Καθαρμὸν, τί μπορεῖ νὰ ζυγίζῃ ἢ γνῶσις ἢ ἡ ἄγνοια τῶν ἀποκρυφιστικῶν ἀληθειῶν καὶ ἡ πραγματοποίησις τῶν ἀποκρυφιστικῶν ἐπιδιώξεων;

Ὅταν δὲν ἔχωμεν πραγματοποιήσει τὴν Αὐτογνωσίαν καὶ τὸν Καθαρμὸν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὀ-

μλήσωμεν διὰ τὴν Ἀλήθειαν καὶ τὴν Ἀγάπην; Τὴν καθολικὴν καὶ ἀπρόσωπον Ἀγάπην, ποῦ ὑπερβαίνει πάντα ἀνθρώπινον περιορισμὸν καὶ προσωπολατρείαν, ποῦ ἀποπνέει τὸ ἄρωμά της δι' ὅλα τὰ ὄντα, ποῦ ἀποτελεῖ τὴν κατάληξιν καὶ τὸ συμπέρασμα πάσης ἀποκρυφιστικῆς μελέτης, ποῦ ὀλοκληροῦται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ μυστικὴν θυσίαν;

«Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἔὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἔὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμί. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περιερεύεται, οὐ φουσιούται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. Πάντα στέργει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Εἴτε δὲ ποοφητεῖται, καταργηθήσονται. Εἴτε γλώσσαι, παύσονται. Εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται Ἐκ μέρους γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνου, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. Ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον».

Κ. Ν. ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΘΕΜΑ

Η ΠΑΛΙΝΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΟΥ

Του κ. ΓΕΩΡΓ. ΦΤΕΡΗ

Τὸ ὅτι ἔτσι χαρακτηρίζεται, καὶ ἀπὸ ἐκείνους πού πιστεύουν, ἡ σχετική κίνηση, δηλαδή, σὰν μιὰ προσπάθεια πού ἀποβλέπει στὴν ἀποκατάσταση, στὴν παλινόρθωση τοῦ μεταφυσικοῦ δὲν, μπορεῖ βέβαια παρὰ νὰ σημαίνει ὅτι τὸ μεταφυσικό — μὲ τὴ σημασία τοῦ θρησκευτικοῦ — λίγο - πολὺ εἶναι στὶς ἡμέρες μας ἐκθρονισμένο. Ὅτι πάντως δὲν ἔχει, ὅπως στὸ παρελθόν, τὸ πνευματικὸ μονοπώλιο. Κι' ἐδῶ προβάλλει τὸ ἐρώτημα: ἀπὸ πότε ἀρχισε αὐτὴ ἡ κάμψη;

Ὁ 17ος αἰώνας θεωρεῖται χρονολογικά ὁ πρῶτος πού ἔδωσε τὸ σύνθημα γιὰ τὴ σύγκρουση. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ μονομαχία τῆς νεογέννητης ἐπιστήμης, τῆς ἐπιστήμης καθὼς τὴν ἐνωσοῦμε καὶ τώρα ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Καρτέσιου, τῆς πειραματικῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τῆς θρησκείας ἀπὸ τὴν ἄλλη. Μιὰ μονομαχία προσεχτική ἀλλὰ ἔσπαστη, γεμάτη τεχνάσματα, ὅπου ἡ θεολογία ἄλλαξε θέσεις καὶ ἡ Ἐκκλησία προσπαθοῦσε μὲ τὴν εὐστροφία της νὰ διατηρήσει τὴν ἐπιρροή της.

Γι' αὐτὴ τὴ μονομαχία ἐκφράζεται ἡ γνώμη (κι' ἔχομε ὑπόψη μας μιὰ δόκλιχη σειρά μελετῶν πού θὰ

μεταφέρομε συνοπτικά τὶς ἀπόψεις των) ὅτι ἐτελείωσε πιά. Ἡ θρησκεία δέχεται τὴν ἐπιστήμη, ἀπόδειξη ὅτι ἄνθρωποι ἀναμφισβήτητα πιστεύοντες μποροῦν νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀστρονομία, νὰ διατυπώνουν θεωρίες ἐπιστημονικῆς ἢ νὰ συνεργάζονται σὲ ἀτομικῆς ἐρευνες, χωρὶς νὰ φοβοῦνται ὅτι θὰ τοὺς ἀποδοκιμάσουν ἐκεῖνοι πού διευθύνουν τὴ θρησκευτική τους συνείδηση. Ἀπὸ τὴ δική της πλευρὰ ἡ ἐπιστήμη ἔπαυσε νὰ φέρεται σὰν πρῶτα, νὰ ἐξοχλεῖ τοὺς πιστοὺς. Τὸ κάνει ἀπὸ ἀδιαφορία γιὰ τὰ μεταφυσικὰ προβλήματα, ἢ ἀπὸ περιφρόνηση, ἀπὸ πνεύμα ἀνοχῆς, ἀπὸ ἠθικὸ ἔμφοισμό; Μιὰ φορὰ ἀναντίρρητο εἶναι ὅτι ἡ μαχητικότης ἔχει μεταφερθεῖ στὸ κοινωνικὸ καὶ στὸ οἰκονομικόν, ἐκεῖ βρίσκονται οἱ στίβοι τῶν ἀγώνων.

Ὡστόσο παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἀντίληψη ἐπῆρε τὸ προβάδισμα στὸ σύγχρονο κόσμον καὶ ὅτι ξεπεράστηκε ἡ περίοδος τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας πού μποροῦσε νὰ λέγεται καὶ νὰ πιστεύεται ὅτι «Ἐνας καλὸς φυσικὸς εἶναι ἀναγκαστικὰ ἕνας κακὸς χριστιανός», σημειώνεται ἀπὸ τινῶν ἐτῶν, εἰδικώτερα στὸν τομέα τοῦ Καθολικισμοῦ, μιὰ σημαντικὴ ἐκδοτικὴ κίνηση μὲ θρησκευ-

Ἀπὸ ΤΟ ΒΗΜΑ Ἀθηνῶν

τικό ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα βγαίνουν πολλά βιβλία όπου εξετάζονται διάφορα εκκλησιαστικά θέματα, ή δημιουργία, το προπατορικό αμάρτημα, ή λύτρωση κλπ. Βιβλία αξιόλογα, που όπως τονίζουν οι κριτικοί διαβάσκονται όχι μόνον από τους θρησκευόμενους, αλλά και από άγνωστικιστές ακόμη. Και τούτο γιατί οι συγγραφείς τους, αν και δίχως αμφιβολία πιστοί, δεν έχουν πιά το τυφλό, το αδιάλλακτο πάθος των καθολικών του Μεσαίωνα. Χωρίς ο τόνος τους να τους εμποδίζει να παίρνουν, θέση έναντιον του Καρτέσιου και να τον χτυπάνε σ' όλες τις συζητήσεις. Ακριβώς επειδή τον θεωρούν υπεύθυνο για το ξεστράτισμα της Ευρώπης —κατά την κρίση τους ξεστράτισμα— από το σωστό δρόμο, της αποκαλυπτικής αλήθειας δηλαδή. Ο Καρτέσιος έφερε την ανταρσία του λόγου και το λόγο τον βλέπουν σαν ένα όργανο φοβερό, έωσφορικό, που έδημιούργησε όλη τη νέα κατάσταση, εκείνη που έβγαλε τους λογοκράτες, τους έγκυκλοπαιδιστές, τους ανθρώπους που έκαναν τη Γαλλική Έπανάσταση και τους έπιστημονιστές του 19ου αιώνα. Φτάνουν μάλιστα να αποκαλούν το ρασιοναλισμό έθνικό αμάρτημα των Γάλλων, όπως ονομάζουν το λουθηρανισμό έθνικό γερμανικό αμάρτημα.

Ένοείται ότι το κατηγορητήριο αυτό δεν μένει άναπάντητο από τους προοδευτικούς, που ασχεται με το αν παρακολουθούν τη θρησκευτική κίνηση και συζητούν με τους άρχηγούς της, σέβονται πάντα τον Καρτέσιο και τιμούν στο πρόσωπό του το λόγο, τη νόηση που ξεχωρίζει τον άνθρωπο από τα ζώα. Έστω και αν υπάρχουν άναμεταξύ τους αρκετοί, με έγκυρα όνόματα, που παραδέχονται ότι ο καρσειανισμός, αν δεν απλωθεί πέρα από τα όρια όπου βρίσκεται τοποθετημένος, δεν θα είναι ικανός για μια γενικότερη διερεύνηση, και εκείνων που δεν πιάνονται από τις ανθρώπινες αισθήσεις.

Άλλά τί είναι το μεταφυσικό άκριβότερα το αίσθημα του ιερού;

Άπό τους ειδικούς γίνεται ή διασάφηση ότι λέγοντας το αίσθημα του ιερού» εννοούν ότι υπάρχει μέσα στον άνθρωπο, είτε θρησκευτικό είτε λαϊκό, κάτι το άπαραβίαστο, ένα άγνό σημείο, ένα κέντρο ζωής που τίποτε, ούτε ό έμπεισμός, ούτε ό έξαναγκασμός, ούτε ή άπελπισία μπορούν ποτέ να εξαφανίσουν, άλλοτε-λα, κάτι όπου ό άνθρωπος βρίσκει το σεβασμό του έαυτού του και τη δύναμη να άναλαμβάνει, ώστε να μην ταπεινώνεται, να μην έξευτελίζεται. Και εδώ δεν πρόκειται για ένα αίσθημα φανταστικό, ένα κατασκευάσμα φιλοσοφικό για μια κατάσταση χωρίς διεξάδο, αλλά για μια δύναμη, συγκεκριμένη, μια δύναμη ζωοτανή και δράσα που ά ορθώνει, που προσανατολίζει, που στρέφεται σαν το ήλιοτροπιο προς τον ήλιο της ψυχής και που με την κίνησή της άποσίδει άνανεωμένο τον άνθρωπο στον άθροωπο. Μία δύναμη που ό πιστός έχει την εύχρεια να τη συνδέει με τη θεία χάρη, κι ό άπιστος με το μυστήριο της ζωής, με αυτόν τον άναλλοίωτο θρησκευτικό μαγνητισμό που μπορεί να εκδηλώνεται έξω από την εκκλησιαστική περιοχή, όχι όμως κι έξω από τη πίστη. Και που μόλις έξαφανιστεί όλα χάνουν την αξία τους. Κανένα πνευματικό ρεύμα, καμμιά μυθολογία, καμμιά έσωτερική ζωή, καμμιά λειτουργία ήρωική ή και άπλως γενναία, καμμιά εύγένεια άνιδιοτελής, τίποτε δεν μένει στη θέση του, σε τίποτε δεν είναι πιά βολετό, όχι να άναπτύσσεται αλλά και να ύφίσταται μέσα στην κοινωμία. Έτσι καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ένας πολιτισμός όλωσδιόλου μηχανικός, όλωσδιόλου ύλιστικός βρίσκεται έκτεθειμένος στον κίνδυνο να καταστρέψει τη μυθική ή τη μυστικιστική συσκευή που προστατεύει τους θεμελιώδεις κανόνες του.

Η θρησκευτική κίνηση που υπογραμμίσασα παραπάνω, διαπιστώνεται και από το γεγονός ότι ή δημοτικότης των καθολικών συγγραφέων όχι μόνον διατηρείται αλλά και

ἐπεκτείνεται. Τὸ βλέπουμε στὴν περίπτωση τοῦ Κλωντέλ, ἀποκλειστικὰ καθολικοῦ ποιητοῦ, ποὺ μπόρεσε ὅπως λέμε νὰ ταυτίσει στὴν ψυχὴ του τὴν ἀφύπνιση τῆς ποιητικῆς ιδιότητος μὲ τὴν πίστη. Κατορθώνοντας μαζί νὰ ἀποκαταστήσει μιὰ βαθειὰ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῆς τέχνης του καὶ τῆς ἐσωτερικῆς πληρότητος ποὺ τοῦ δίνει ἡ πίστη. Κι' αὐτὸ ἔχει σημασία γιὰ τοὺς καθολικοὺς συγγραφεῖς ποὺ ὅταν ἀπαντοῦν στὸ ἐρώτημα ἂν ἐζημιώθη ἡ λογοτεχνία χάνοντας τὴν πίστη, ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ ἀπώλεια τοὺς ἄφησε στοὺς λογοτέχνες ἕνα κενό, καθὼς ὅλοι φιλακιστήκανε μέσα στὸν ἀτομικισμό τους. Ἀποκεῖ βγαίνει, κατὰ τὴ δική τους ἐκτίμηση, ἡ ἀγωνία τοῦ καιροῦ μας. Ὁ λόγος νομίζουμε, ὅτι δὲν φτάνει. «Ὁ λόγος εἶναι μιὰ δύλαμη εἰδική, μὲ πολὺ ἀκριβεῖς καὶ περιορισμένες ἀρμοδιότητες. Καὶ θὰ ἦταν ἀνόητο τὸ νὰ ζητήσαμε νὰ ἐπιβάλλουμε τοὺς νόμους του σ' ὅλες τὶς πνευματικὲς λειτουργίες». Ἐπιπλέον βρίσκουν κακὸ τὸ δρόμο τοῦ νέου μυθιστορήματος, ἀκριβῶς γιατί ἐκεῖνοι ποὺ γράφουν μυθιστορήματα δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ρωτοῦν καὶ νὰ διαμελίζουν τὴ συνείδησή τους. Ἡ λογοτεχνία ἔγινε σιγά-σιγά ἡ λογοτεχνία τοῦ μόνου, τοῦ ἀπομονωμένου ἀνθρώπου ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ξαίρουν ὅτι δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμον μόνος, ἀπομονωμένος ἀνθρώπος.

Ἄλλος καθολικὸς συγγραφέας γεννημένος καθολικὸς καὶ μὲ καθολικὴ διαμόρφωση, εἶναι ὁ Ζώρζ Μπερνάνος, ποὺ ἡ ἐθνικὴ μας σκηνὴ τοῦ ἀέθεσε τελευταῖα τὶς Καρμηλίτισσες μὲ μεγάλη ἐπιτυχία. Ὁ Μπερνάνος ἀδιαφορεῖ γιὰ τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα καὶ μῶθει τὰ καθολικισμὸ ὄχι ἀπλῶς σὰν κανόνα ζωῆς, ἀλλὰ σὰν τὴν ἴδια τὴ ζωὴ. Θαυμάζει τὸν Κλωντέλ γιατί ἔδωσε σὲ μιὰ ὀλόκληρη γενιὰ τὴ ζωὴν ἢ τὴ σχεδὸν φυσικὴ ἐντύπωση τοῦ ὑπερφυσικοῦ, καὶ σημειώνει σὰν μιὰ ριζικὴ ἔλλειψη ὅτι τὸ μυθιστόρημα στερεῖται θεοῦ. Στὴν πρώτη ἐπίσης σειρά τῶν καθολικῶν συγγραφέων (τῶν Γάλλων εἰδικὰ, γιατί στὶς ἄλλες κα-

θολικὲς εὐρωπαϊκὲς χώρες δὲν ξαίραμε ἂν συζητοῦνται ἀνάλογα θέματα), τοποθετεῖται ὁ Φρανσουά Μωριάκ, ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀναπτύσσει μεγάλη δραστηριότητα στὸ θρησκευτικὸ τομέα. Γιὰ νὰ ἀντιδράσει στὴν τεχνοκρατία, γενικὰ στὴν ἐπικράτηση τοῦ ματεριαλισμοῦ ποὺ τὸν βλέπει σὰν κίνδυνο τοῦ καθαροῦ πνεύματος καὶ γιὰ νὰ ξαναζεστάνει ἐκεῖνο τὸ βαθύτατα χριστιανικὸ, ποὺ κατὰ τὴν πεποίθησή του μένει στὸ βάθος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ὅσο κι' ἂν κλονίστηκε ἡ πίστη. Προσθέτομε μὲ τὴν ἴδια εὐκαιρία ὅτι ἐξακολουθοῦν νὰ προκαλοῦν συζητήσεις οἱ «μεταφυσικοὶ» τῆς νεώτερης γαλλικῆς λογοτεχνίας, ὁ Πλεγκὺ μὲ τὸν Ἐρ ἔστο Ψυχάρη, καθὼς καὶ ὁ Λεὼν Μπλουα, μὲ τοὺς μεσοθωμιστές, τὸν Μαρταίην καὶ τὸν Μασσίς, ποὺ διατείνονται ὅτι ἡ φιλοσοφία αὐτὴ μπορεῖ νὰ δώσει λύσεις σ' ὅλα τὰ προβλήματα ποὺ βασανίζουν τὴ σύγχρονη σκέψη.

Ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις ποὺ ἀαφέραμε νὲ λίγα λόγια, συνάγεται ὅτι παρατηρεῖται κάποια ὠθησις πρὸς τὸ μεταφυσικὸ, ὅτι δηλαδὴ ἀρχίζουν νὰ ἀνεβαίνουν πάλι τὰ χαρτιά τῆς μεταφυσικῆς ποὺ εἶχε αἰσθητὰ ὑποχωρήσει κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ ἐπιστημονισμοῦ. Αὐτὸ τουλάχιστον ἰσχυρίζονται οἱ θρησκευόμενοι συγγραφεῖς, ὅτι ὑπάρχει σήμερα μιὰ ἀντίδραση, ὅτι ἡ μεταφυσικὴ μπαίνει στὸ σύγχρονο πνευματικὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι ἀρχίζει νὰ ἐμπνέει ποιήματα καὶ μυθιστορήματα, καὶ ὅτι τὸ θεῖο κάνει τὴν ἐμφάνισή του στὴ σκηνή. Δὲν εἶναι λίγοι οἱ διανοούμενοι ποὺ γιὰ τοῦτο διαπιστώνουν, μὲ τὰ κριτήριά τους φυσικά, ὅτι ὄλο καὶ μικραίνει ἡ ἀπόσταση ποὺ ἐχώριζεν ἄλλοτε τοὺς σκεπτικιστὲς ἀπὸ τοὺς πιστεύοντες καὶ ποὺ προβλέπουν ὅτι θὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ συμφιλίωση τῆς μεταφυσικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης. Μὲ τὴν ἔννοια πάντοτε ὅτι ἀπὸ τὴν ἀναγνώριση τῆς μεταφυσικῆς θὰ βγεῖ κερδισμένη ἡ θρησκευτικὴ πίστη, ἄσχετα μὲ τὸ ἂν δὲν ταυτίζεται ἡ θεολογία μὲ τὴ μεταφυσικὴ. Ὅσο γιὰ τὴν παρατή-

ρηση ότι ή έπιστημονική πρόοδος έκκλώνισε τις μεταφυσικές διαθεβαιώσεις, σ' εκείνη αντίπροβάλλεται τὸ έπιχειρήμα ότι οί θετικές έπιστήμες και ή μεταφυσική έχουν διαφορετικό αντίκειμενο και ποτέ ή κατάσταση τῶν πρώτων, μόνη της, μέσα σέ μια ώρισμένη στιγμή τής Ιστορίας, δέν θα άποδείξει τίποτε, είτε ύπέρ, είτε εναντίον τής μεταφυσικής.

Τώρα πέρα από τις άπόψεις που έκτίθενται, τί πρόκειται να γίνει ; Ένας καρδινάλιος, ὁ Σύν.τ.τ, άφού έμελέτησε τή θέση τής Έκκλησίας στή σύγχρονη ζωή, έκαμε ώρισμένες θαρραλέες παρατηρήσεις σχετικά με τὸ πὼς πρέπει να αντιμετώπιζεται τὸ θρησκευτικό θέμα. Καί πρώτ' άπ' όλα συμβουλεύει τούς εκπροσώπους τής Έκκλησίας να βλέπουν τὸ σύγχρονο κόσμο με τή μορφή που έπήρε, είτε τὸ θέλομε, είτε δέν τὸ θέλομε. Ξεκινώντας από τὸ δεδομένο ότι δέν είναι ριζικά κακός, ὅπως θέλομε να πιστεύουν διάφοροι χριστιανοί, αντίθέτως υποστηρίζει ότι περιέχει και στοιχεία που καθιστοῦν δυνατή τήν εξέλιξη τής ανθρωπότητας και τήν πνευματική και τήν ήθική. Η κοινωνία προχωρεί σέ μια μεταρρύθμιση τής δομής της, αὐτῆς που διακόπτει τή συνέχεια τῶν παραδόσεων, προκαλεί μια διαταραχή στους ύφιστάμενους κανόνες και ξαναφέρνει στή συζήτηση τις αξίες που έχουν καθιερωθεί. Έρωτάται: Είναι ή Έκκλησία ικανή να αναλάβει μια μεσολάβηση καρποφόρα, για να συνειδητοποιηθεί αὐτή ή έπιθυμία τής ένότητος ; Παλλοί, και πιστοί και άπιστοί, τὸ ζητάνε. Έδῶ ὁ καρδινάλιος διευκρινίζει ότι ή Έκκλησία είναι μαζί θεία και ανθρωπίνη, ότι εκτός από τή θεία της πλνυρά έχει

και μία κοσμική άποψη. Πρέπει λοιπόν να άπαντᾷ και στις σύγχρονες άπαιτήσεις, δίχως να προδώσει τήν αϊώνια τάση της.

Έκείνο που χρειάζεται να αποκλεισθεί είναι οί άκρότητες, τόσο στο σύγχρονο ὅσο και στο θρησκευτικό. Στήν πρώτη περίπτωση θυσιάζεται τὸ υπερβατικό τής θρησκείας στήν άποτελεσματικότητα του μοντέρνου, στή δεύτερη θυσιάζεται ή ανθρωπίνη μορφή τής θρησκείας στή θεϊκή της μορφή. Με τὸ ίδιο τελικό άποτέλεσμα: τήν παραγνώριση τής Ιστορίας. Η σύνθεση που θα σέβεται και τὸ θεϊκό και τὸ ανθρωπινό, θάνα και θρησκευτική και κοσμική. Ο χριστιανός δέ θα κλείνει τὰ μάτια του μπροστά στήν πρόοδο, μπροστά στα έπιτεύγματα τής τεχνικής και τις νέες φόρμες τής κοινωνίας. Μαζί με τὸ σεβασμὸ πρὸς τήν Έκκλησία θα εκτιμᾷ και τή έπιστημονική αλήθεια. Κοιτολογής διατυπώνεται ή γνώμη ότι ὁ Χριστιανισμός για να μπορέσει να ξαναπάρει τή θέση του, πρέπει, αντί να αρείται τις άπαιτήσεις του παρόντος, να άποφασίσει να άπαντᾷ σ' αυτές.

Θα τὸ άποφασίσει; Πάντως ένα πράγμα μπορούμε να θεωρήσουμε βέβαιο από τώρα, ὅσοι πιστεύομε στον ιστορικό πραγματικό άθροππο. Ότι ὁ πρόπος με τὸν ὁποῖον διαδίδεται ή γνώση σήμερα σ' ὄλο τὸν κόσμο, άκόμη και στους ὑποανάπτυκτους λαούς, χάρη στον έπιστημονικό προσανατολισμὸ τής έποχῆς μας και τις ποικίλες έφαρμογές τής τεχνικής, δημιουργεί ένα πνεύμα αντιμεταφυσικό, που άσχετα με τή διαταραχή που μοιραία έχει προκαλέσει, θα γίνεται ὀλοένα έπικρατέστερο.

Γ. ΦΤΕΡΗΣ

Οι λανθάνουσες δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου

Τοῦ ROHIT ΜΕΗΤΑ

ΕΧΕΙ εἰπῶνθαι ὅτι ἂν ἡ ἀστρονομία εἶναι ἡ ἀρχαιότερη ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης, ἡ ψυχολογία εἶναι ἡ νεώτερη. Αὐτὸ πιθανόν νὰ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος στρέφεται πρῶτα πρὸς τὰ μακρυνὰ ἀντικείμενα, ἐνῶ στρέφεται τελευταῖα πρὸς τὸν ἑαυτὸ του. Ἡ εὐρεία ὡστόσο καὶ ἐκτενὴς ἐξερεύνησι τοῦ Σύμπαντος, τὸν τελευταῖο καιρὸ, ἀνάγκασε τὸν ἄνθρωπον νὰ στραφῆ στὸν ἑαυτὸ του γιὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ μυστηρίου τοῦ δικαῦ τοῦ σύμπαντος, πού ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρευνᾶς του μέχρι τῶσα. Ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη, ἰδιαίτερα τὰ Φυσικά, ἔχει ἀναγνωρίσει τὸ γεγονός ὅτι σ' ὅλες τῆς πράξεις παρατηρήσεως ὁ παρατηρῶν εἶναι τόσον οὐσιώδης — ἂν ἔχῃ καὶ περισσότερο — ὅσο καὶ τὸ παρατηρούμενον ἀντικείμενον.

Ἔτσι, ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη φαίνεται νὰ ἔχη ἐνταίνει, συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ, τὴν ἀνάγκη γιὰ τὴν μελέτη τοῦ παρατηρητοῦ, ἔτσι πού νὰ κἀνῃ τὴν πρᾶξιν τῆς ἐρευνας ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ ἀντικειμενικὴν, ἀφοῦ ἀπομακρύνει τὸν ὑποκειμενικὸν παράγοντα. Ἀλλ' ἡμεῖς τὴν ἡμετέραν μελέτη τοῦ παρατηρητοῦ εἶναι ἡ περιοχὴ τῆς ψυχολογίας.

Τὰ τελευταῖα τριάντα χρόνια ἡ ψυχολογία ἔχει προσδεύσει πολὺ καὶ ἔχει προσφέρει πολλὰ γνώσεις σχετικὰ μὲ τὴν ἐργασία τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, γιὰ πολλὰ δεκαετηρῆδες, ἡ ψυχολογία εἶχε μελετηθῆ μόνον στὴν φυσιολογικῆς ἀποψι — ἰσχύοντα δὲ καὶ σήμερον ἡ φυσιολογικῆς αὐτῆς προσεγγίσεις δὲν ἔχει ἐντελῶς ἀπαρριφθεῖ, τόσο πού καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουν ψυχολογοὶ πού θεωροῦν τὴν σκέψιν ὡς ἓνα ἀπλὸ «ἐπιφανόμενον», ἂν ἔχῃ καὶ μιαν ἔκκρισιν τοῦ ἐγκεφάλου. Οἱ τελευταῖες ὅμως ψυχολογικῆς ἐρευνες ἔχουν δώσει ἓνα σοβαρὸ πλῆγμα σὲ ὅλες τῆς φυσιολογικῆς θεωρίας ὅσον ἀφορᾷ τῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰς τῆς ἐρευνες πρέπει νὰ ἀναφέρωμε εἰδικὰ τὸν κλάδον τοῦ τῆς ψυχολογίας πού σήμερον εἶναι γνωστὸς ὡς Παραψυχολογία. Ἐχει ἐξεληχθεῖ ἀπὸ τὰ πειράματα πού διεξήχθησαν ἀπὸ τὸν Δρα Ζ. Ράιν καὶ ἄλλους. Ὑπάρχει μιὰ ὀγκώδης φιλολογία ἐπάνω σὲ τοῦτο τὸ θέμα — ἡ ἀλήθεια εἶναι πὺς οἱ ἐρευνες αὐτῆς ποὺ γίνονται τόσο γρήγορα πού εἶναι δύσκολον νὰ συμβαδίσῃ κανεὶς. Ὡστόσο τὸ θέμα τῆς παραψυχολογίας εἶναι ἐξαιρετικὰ γοητευτικόν, πραγματεύεται γιὰ κείνον πού εἶναι γνω-

στό ως Έξω - αίσθησιακή - αντίληψις.

Η φυσιολογική μας πορεία του να συλλέγωμε γνώσεις από τον έξωτερικό κόσμο γίνεται μέσω των πέντε φυσικών αισθήσεων. Οι αισθήσεις μας δίνουν πληροφορίες για τον έξωτερικό κόσμο. Μά οι πληροφορίες των αισθήσεων καθ' έαυτές δεν είν' εκείνο που αποτλεί τις γνώσεις. Αυτές οι πληροφορίες παράγουν δονήσεις στον φυσικό εγκέφαλο και αν δεν έρμηψευθούν οι δονήσεις αυτές μέσω σέ ένα ομοβάθμιο σύνολο από τόνου, δέν υπάρχει οποιαδήποτε γνώσις. Έτσι ο νους είναι ουσιώδης για τήν συλλογή γνώσεων, άλλη έξαρτάται από τις πληροφορίες τών αισθήσεων. Τά ακατέργαστα ύλικά τών γνώσεων μας τά προμηθεύουν οι αισθήσεις. «...τι και αν γνωρίζωμε από τόν έξωτερικό κόσμο είναι από εκείνο που μάς έχουν φέρει οι αισθήσεις. Τό θέμα που ειλκύει τήν προσογή ώρισμένων ψυχολόγων είναι:

Μπορεί να ύπάρξη γνώσι χωρίς τήν μεσολάβησι τών αισθήσεων;

Η Παραψυχολογία παχματεύεται τό θέμα τούτο και έχει αποδείξει — μέσω αναριθμητών πειρημάτων — ότι ο άνθρωπος έχει μέσω του μιá θύναμι γνώσεως που δέν έξαρτάται από τις αισθήσεις. Ο Φ. Μάγυερ, πιλλά χρόνια πρίν, είχε έπινοήσει μιá λέξι για τήν άμηση έπικοινωνία μεταξύ δύο διανοών. Τήν ώνόμασε Τηλεπάθεια, που σημαίνει έπικοινωνία ιδεών από τήν μιá διάνοια στην άλλη, ανεξάρτητα τών ανεγνωρισμένων πόρων τών αισθήσεων. Η Τηλεπάθεια ήταν ένα απ' τά αντικείμενα έρεύνης τής Έταιρίας Ψυχικών Έρευνών που είχε ιδρυθεί στο Λονδίνο τό 1882. Έπίσης

τόν 19ον αιώνα ξύπνησε τό ένδιόφρον τών ιατρών για τά φαινόμενα του Ύπνωτισμού. Δέν είναι ανάγκη να πούμε ότι ο ύπνωτισμός έχει πολύ να κάνει με τήν διανοητική τηλεπάθεια και είναι σήμερα ανεγνωρισμένος σαν μιá από τις παραδεδεγμένες μεθόδους στον τρόπο θεραπείας ώρισμένων τύπων άσθενειών. Πρίν λίγα χρόνια ο Άπτον Σίνκλαιρ, ένας φημισμένος διανοούμενος και συγγραφέυς, έγραψε ένα βιβλίο με τόν τίτλο: «Τό Διανοητικόν Ράδιον». Στο βιβλίο αυτό έχει περιγράψει τά πειράματά του σχετικά με τήν μεταδίβησι τής σκέψεως. Είναι έντελώς φανερό ότι τηλεπάθεια, ύπνωτισμός και πνευματική έπικοινωνία άνήκουν σέ ένα βασίλειο όπου οι φυσικές αισθήσεις δέν λειτουργούν. Είναι τούτα μέρος τής έξω—αίσθησιακής αντίληψεως.

Άλλά οι τελευταίες έρευνες του Δρος Ράιν και άλλων στο πεδίο τής παραψυχολογίας απέκλυψαν μεγαλύτερα πράγματα. Οι έρευνες αυτές τούς ώδήγησαν στην άναγνώρισι μιáς ιδιότητος γνωστής με τό όνομα Δίοσασις και Διαική. Ο Δρ Ράινος Τζόνσον, συγγραφέυς του «Έγκλειστη Λαμπρότης» περιγράφει τήν διάρσι ούτως:

«...ένημερότης κάποιου προσεγγίζοντος συγχρόνου γεγονότος ή αντικειμένου στον ύλικό κόσμο χωρίς τήν μεσολάβησι τών όργάνων τής αισθήσεως ή λογικού συμπεράσματος διασιζόμενου στίς πληροφορίες τών αισθήσεων».

Σήμερα υπάρχει ένα άισθητός βιβλίον επάνω στο θέμα τής Διοράσεως. Τά πιό άξιοσημείωτα μεταξύ αυτών είναι του Δρος Ράιν, του Άρθουρ Όσμποον, του Κ. Λευτηπήτες, του Γ. Τύρελλ, του Δρος Σόαλ, του Ζ. Ντίν, του

Δρος Ράινος Τζόνσον και άλλων. Οί παραψυχολόγοι έχουν συλλέξει πολλές μαρτυρίες για να αποδείξουν πώς ο άνθρωπος έχει τη δύναμη να καταρρίπτει τους φραγμούς του δικαστήματος για να γνωρίσει γεγονότα που συμβαίνουν σε μεγάλες αποστάσεις.

Αλλά το πιο περίπλοκο και καταπληκτικό απ' όλα τα μεταφυσικά φαινόμενα είναι: η Πρόγνωση. Αυτή είναι μια ιδιότητα διά της οποίας ο ανθρώπινος νους αποκτά γνώση των μελλόντων χωρίς τη μεσολάβηση λογικού πορίσματος. Το φαινόμενο τούτο έχει επιβεβαιωθεί — πέρα από κάθε σκια άμφοβολίας — με τὰ πειράματα του Δρος Ράιν, του Δρος Σβάλ, του Γ. Τόσελλ, και άλλων. "Αν στην διορατική αντίληψη οί φραγμοί του δικαστήματος καταρρίπτονται, στην πρόγνωση και την παλινδρομική γνώση οί φραγμοί του χρόνου φαινόνται ν' απομακρύνονται. "Επειτα από πολλά πειράματα ο Δο Ράιν έφθασε στο συμπέρασμα ότι οί υπερφυσικές αυτές ιδιότητες δεν είναι άσυνήθεις και ότι πολλοί άνθρωποι έχουν τις δυνάμεις αυτές σε λανθάνουσες καταστάσεις.

Έδώ προκύπτει ένα ζήτημα πολύ ένδιαφέρον: Μπορεί τυχερά ο άνθρωπος να καλλιεργήσει αυτές τις παραφυσικές ιδιότητες; Πρέπει να δεχθούμε ότι η παραψυχολογία επάνω σ' αυτό σιωπά έντελώς. Είναι δέ η Ανατολική ψυχολογία, με τὰ διάφορα συστήματα Γιόγκα, που οίγειν φώς στο θέμα της καλλιέργειας των παραφυσικών ιδιοτήτων. Στο τελευταίο τμήμα των «Γιόγκα Σούτρας» του Παταντζάλι, γίνεται λόγος για τήν ανάπτυξη Δυνάμεων η SIDDHIS. Οί «Σίντρις» προσχωρούν πολύ πέρα απ' τὸ βασί-

λειο που έχει καλύψει σήμερα η Παραψυχολογία. Μόνο μέσω της πειθαρχίας της Γιόγκα οί Σίντρις αυτές μπορούν ν' αναπτυχθούν. Ποιός ξέρει; Ίσως η Δυτική Ψυχολογία, μέσω παραψυχολογικών έρευνών, να οδηγήσει βαθμηδόν προς τὸ κατώφλι της YOGA. Έκτος από τήν «Γιόγκα Σούτρας» του Παταντζάλι, γίνεται επίσης λόγος γιατις τις «λανθάνουσες» δυνάμεις σε διάφορες σχολές της Χάθα Γιόγκα. Ο Άλντους Χάξλεϋ στο βιβλίο του «Αί Θύραι της Αντιλήψεως» αναφέρει για τις λανθάνουσες ιδιότητες ότι προσωρινά αποκτούν ενεργητικότητα κάτω από τήν επίδραση της μεσκαλίνης. Στην Ίνδια, οί Ίνδοί ασκητικά γνωρίζουν κάτι φάρμακα που έπιδρούν για ν' ανοιχθούν προσωρινά οί θύρες της αντιλήψεως. Οί έρευνες λοιπόν της παραψυχολογίας θα φέρουν, αργά η γρήγορα, τὸν ψυχολόγο της Δύσεως στην αναγνώριση της αξίας και σημασίας της Ανατολικής Ψυχολογίας, ιδιαίτερα της Ίνδικης, της Βουδδιστικής και της Ζαινικής Ψυχολογίας.

Είναι αναγκαίο ν' αναφέρουμε εδώ ότι η ανάπτυξη των παραφυσικών ιδιοτήτων μέσω της πρακτικής της HATHA YOGA, είναι πάρα πολύ επικίνδυνη για κάθε λαικό άνθρωπο για να τήν εφαρμόση. Σήμερα μπορούμε να σηματούσωμε μιάν εικόνα για τις τρομερές διερευνήσεις της ατομικής ενεργείας που τις χειρίζονται άνθρωποι που δεν έχουν πνευματική επίγνωση. Στην περίπτωση των παραφυσικών ιδιοτήτων που αναπτύσσονται μέσω της Χάθα Γιόγκα ο κίνδυνος είναι άπειρος μεγαλύτερος. Έπομένως πρέπει αυστηρά να τὸν αποφύγωμε. Η ανάπτυξη των λανθανουσών ιδιοτήτων

μέσω τῆς «Ράγια Γιόγκχα» τοῦ Παταντζαλί εἶναι ἡ ἀσφαλέστερη μέθοδος — ἀλλὰ περιλαμβάνει μιά μακρὰ καὶ θαυμαία πορεία. Ὅπως δὴπατε τὸ ἀσφαλές τῶν δυναμέων αὐτῶν ἐγκειται στὸ θαυμαίον.

Καὶ προκύπτει τὸ ἐρώτημα : Ποιὰ λοιπὸν εἶναι ἡ ἀξία τῶν ληθάνουσῶν δυναμέων ἂν ὁ ἀνθρώπος δὲν μπορεῖ νὰ τὶς κατέχη ἀμέσως; Πρέπει τὸ ἀνθρώπινο ἄτομο νὰ παραμείνῃ μέσα στὶς ὑπάρχουσες δυνάμεις; Καὶ ἂν εἶν' ἔτσι πῶς νὰ λύσῃ τὰ περίπλοκα προβλήματα τῆς ζωῆς; Ἄν δὲν ἔχει ἕνα εὐρύτερο ὄραμα πῶς μπορεῖ νὰ εἶν' ἐλεύθερο ἀπὸ τὶς μιμήσεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς; Ἐδῶ ὀφείλομε νὰ σημειώσωμε ὅτι οἱ ληθάνουσες δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου ἔχουν μιὰν ἀποψὶ τόσο Ποσοτικὴ ὅσο καὶ Ποιοτικὴ. Δηλαδή ποσοτικά, οἱ παραφυσικὲς δυνάμεις εἶναι ἀπλῶς μιά ἐπέκτασι τῶν φυσικῶν αἰσθήσεων. Δίνουν περισσότερες πληροφορίες στὸ νοῦ ἅπ' ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ δώσουν οἱ φυσικὲς αἰσθήσεις. Οἱ φυσικὲς μᾶς αἰσθήσεις θρίσκονται σ' ἕναν ἐξαιρετικὰ περιορισμένον βαθμό. Ἀνταποκρίνονται σὲ μιὰ θαυμάια δονήσεων πολὺ περιορισμένη. Ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα ποὺ οὔτε τὰ βλέπομε οὔτε τ' ἀκούομε. Οἱ Σίντρις, ἡ παραφυσικὲς ἰδιότητες Τηλεπαθείας, Διοράσεως, Διακοῆς, Προγνώσεως, παλιανδρομικῆς γνώσεως κ.λ.π., ζητοῦν νὰ ἐπεκτείνουν τὸν βαθμὸ τῆς ἀνταποκρίσεως τοῦ ἀνθρώπου σὲ ἐξωτερικὲς δονήσεις. Μέσω τῶν δυναμέων αὐτῶν γινόμαστε ἱκανοὶ νὰ βλέπωμε καὶ ν' ἀκούομε περισσότερα. Ἡ ἐκτεταμένη αὐτὴ ἀντίληψι δὲ φέρη, χωρὶς ἀμφιβολία, αὐξανόμενον ἀκατέργαστο ὕλικὸ ἐμπρὸς στὸν ἀνθρώ-

πινου νοῦ. Ἀλλὰ ἡ ἐρμηγεία τῆς ἐκτεταμένης αὐτῆς ἀντίληψεως τῶν αἰσθήσεων δὲ δοθῆ ἀπὸ τὸ νοῦ παρόμοια μ' ἐκείνην ποὺ δίνεται στὴν περίπτωσι τῶν κοινῶν ἐντυπώσεων. Τώρα, ἂν ὁ νοῦς εἶναι περιορισμένος, ἂν εἶναι φίλαυτος, ἂν εἶναι προκατειλημμένος, τότε ἀσφαλῶς ἡ ἐρμηγεία του δὲ χρωματισθῆ μὲ τὴν ἴδια προκατάληψι. Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ γεγονός τῆς παρατηρήσεως δὲ διαστραφῆ ἐξ αἰτίας τῆς ὑποκειμενικῆς προκατάληψεως, ἡ ὁποία δὲ προβλήθῃ ἀπὸ τὸ νοῦ. Τέτοια διαστροφὴ γίνεται ἐν σχέσει μὲ τὰ συνήθη δεδωμένα τῶν αἰσθήσεων. Καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος παρόμοια διαστροφὴ νὰ μὴ συμβῆ σχετικὰ μὲ τὶς ἐπεκτεινόμενες αἰσθήσεις αὐτῶν ἡ διερευνητικὴ μεσολάβησι τοῦ νοῦ ἐξακολουθῆ νὰ εἶναι ἡ ἴδια. Τηλεπαθεία, Διοράσι, Διακοῆ, Προγνώσι κ.λ.π., εἶναι ὅλα ποσοτικὲς προσηκτάσεις τῶν αἰσθήσεων. Ἀποτελοῦν ἐπέκτασι τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων πρὸς τὰ ὑπερφυσικὰ φαινόμενα.

Τώρα, σὲ μιὰν ἐπιστημονικὴ μέθοδο, ὑπάρχει πάντα μιὰ διττότης τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου. Ὅπως τονίζει ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη, τὸ ὑποκείμενον εἶν' ἐκεῖνο ποὺ ἔρχεται σὲ ἀντίθεσι μὲ τὸ ἀντικείμενον. Ἄν αὐτὴ εἶναι ἡ περίπτωσι στὸ ἐπίπεδο τῶν παιχνάτων, εἶναι πολὺ περισσότερο στὸ ἐπίπεδο τῶν προσώπων. Ἐτσι, στὴν ἀνθρώπινη σχέσι, ἡ ἀντίληψι μᾶς διαστρέφεται, καὶ τοῦτο ὀφείλεται στὸν ὑποκειμενικὸ παράγοντα τοῦ νοῦ. Σὲ μιὰ ποσοτικὴ ἐπέκτασι τῶν αἰσθήσεων, ὁ ὑποκειμενικὸς αὐτὸς παράγων παραμένει ἀδίκτος. Μὴν ἀπορεῖτε ἂν σὲ τέτοια ἐπέκτασι τὰ βασικά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου παρα-

μένουν ἄλυτα. Γιὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἡ καλλιέργεια τῶν λανθάνουσῶν δυνάμεων, ὅπως τῆς διοράσεως καὶ τῆς διακοῆς θεωρεῖται ἀνεπιθύμητη σ' ὅλα τὰ ἀληθινὰ συστήματα τῆς Γιόγκας. Μπορεῖ νὰ ἔλθουν φυσικολογικά, ἀλλὰ σὲ καμμιὰ περίπτωση δὲν θάπρεπε νὰ τὰ θιάσωμε.

Ἐπάρχει ὅμως μιὰ Ποιοτικὴ ἰαποψὶ στὶς λανθάνουσες δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου. Κι' αὐτὸ δὲν ἔχει σχέσι μὲ τὴν ἐπέκτασι τῶν αἰσθήσεων. Ἔχει νὰ κάνῃ ὄχι μὲ τὸν περιορισμὸ τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ μὲ τὸν περιορισμὸ τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ. Τὸ νὰ καταρρίψωμε τοὺς περιορισμοὺς τοῦ νοῦ εἶναι θάσπικὸ γιὰ τὴν ἀμερόληπτη διάκρισι προσώπων καὶ πραγμάτων. Καὶ ὅταν οἱ περιορισμοὶ τοῦ νοῦ ξεπεραστοῦν τότε γίνεται καταφανὴς στὴν συνείδησι τοῦ ἀνθρώπου μιὰ νέα ιδιότης — ιδιότης ποὺ μέχρι τότε εἶχε πασιμείνει κρυμμένη. Ἡ ιδιότης αὐτὴ καθιστᾷ ἱκανὸ τὸν ἄνθρωπο ν' ἀποκτήσῃ μιὰ καινούργια διάστασι κατανοήσεως. Γιαυτὴν τὴν ιδιότητα γίνεται λόγος στὴν «Μπαγκαβᾶδ Γκίτᾶ» ὅταν μιλά γιὰ τὸ Μπουντι ὅτι εἶναι ἀνώτερο τοῦ Νοῦ. Στὴν Δυτικὴ φιλοσοφία αὐτὸ πειογράφεται ὡς διαίσθησι, μιὰ ιδιότης ποὺ ξεπερνᾷ τοὺς περιορισμοὺς τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ.

Εἶναι δυνατὸν γιὰ κάθε ἄνθρωπο νὰ φθάσῃ σ' αὐτὴν τὴν νέα ποιτικὴ πείρα. Εἶναι ἓνα μονοπάτι ἐπιτελῶς σίγουρο γιὰ νὰ τὸ θηματίσῃ. Ἡ λανθάνουσα δύναμις τῆς Διαισθήσεως μπορεῖ νὰ ξυπνήσῃ στὴ συνείδησι τοῦ ἀνθρώπου ὅταν ὁ νοῦς εἶναι ἤρεμος. Ἐνας τέτοιος νοῦς δὲν ἀσπυλῆται στὸ νὰ ἐρμηνεύῃ τὰ δεδομένα τῶν αἰσθήσεων μὲ ὄρους τῆς ἰδικῆς του γνώσεως, ἀλλὰ ἀφήνει τὴ Σοφία τῆς

Διαισθήσεως νὰ φακτίσῃ τὴν κατανόησί του. Βέβαια ὁ νοῦς εἶν' ἐκείνος ποὺ ἐρμηνεύει, ἀλλὰ οἱ ἐρμηνεῖες του μπορεῖ νὰ δοθοῦν εἴτε μὲ ὄρους δικῆς του γνώσεως εἴτε σὲ ὄρους τοῦ φωτισμοῦ ποὺ ἔρχεται σ' αὐτὸν κατὰ τὴ στιγμή τῆς σιγῆς. Ἡ ἐκτίμησι ἑνὸς γαλήνιου νοῦ εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ προκατάληψι κι' ἐπομένως εἶναι τελείως ἀντικειμενικὴ.

Τὸ θέμα ποὺ πραγματεύομαι εἶναι: Ἡ ἔρευνα τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς Φύσεως καὶ οἱ λανθάνουσες δυνάμεις στὸν Ἄνθρωπο. Ἡ ἔρευνα τῶν λανθάνουσῶν δυνάμεων μπορεῖ νὰ γίνη εἴτε στὸ ποσοτικὸ ἐπίπεδο τῆς διοράσεως, τηλεπαθείας κ.λ.π., εἴτε κατὰ μῆκος τῆς ἀτραποῦ τῆς Διαισθητικῆς κατανοήσεως. Ὁ τίτλος τῆς ὁμιλίᾶς μου συνδέει τίς λανθάνουσες δυνάμεις τοῦ Ἀνθρώπου μὲ τὴν ἔρευνα τῶν ἀνεξηγήτων νόμων τῆς Φύσεως. Κι' ἐπομένως προκύπτει τὸ ἐρώτημα: Τί εἶναι ἡ λανθάνουσα αὐτὴ δύναμις, ἡ ὁποία θὰ μᾶς κάμῃ ἱκανοὺς νὰ ἐξιχνιάσωμε τοὺς ἀνερμηνεύτους νόμους τῆς Φύσεως; Κι' τί ἔννοια ἔχει ἡ ἔρευνα τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς Φύσεως, Ἄσφαλῶς σημαίνει τὸ ξεσκάλωμα τοῦ μυστηρίου τῆς ζωῆς. Οἱ ἀνεξηγήτοι νόμοι εἶναι ἡ ἔνδειξι τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς μυστηρίου. Σωστὰ ἔχει λεγθεῖ ὅτι ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἓνα πρόβλημα γιὰ νὰ λυθῇ, εἶν' ἓνα μυστήριον πρὸς ἀποκάλυψιν.

Ἡ ζωὴ εἶναι γεμάτη μυστήριον καὶ δὲν εἶναι δοσμένο στὸν ἀνθρώπινον νοῦ ν' ἀποκαλύψῃ τὸ μυστήριον τοῦτο. Ὁ Μάξ Πλάνκ, ὁ μέγιστος ἐπιστήμων τῆς θεωρίας QUANTUM στὰ φυσικὰ λέει:

«... ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶναι ποτε σὲ θέσι νὰ ἐξηγήσῃ πλήρως

και ἐξαναληπτικά τὸ πρόβλημα πού ἔχει ν' ἀντιμετωπίση. Βλέπουμε σέ ὅλες τὶς σύγχρονες ἐπιστημονικὲς προσόδους ὅτι ἡ λύσις ἐνὸς προβλήματος ἀποκαλύπτει μονάχα τὸ μυστήριον ἐνὸς ἄλλου προβλήματος. Κάθε κρούση πού φθάνομε μᾶς ἀποκαλύπτει πῶς πέρα μιᾶν ἄλλῃ κορυφῇ. Πρέπει νὰ τὸ δεχθῶμε αὐτὸ σὰν ἓνα βαρὺ καὶ ἀδιάφειστο γεγονός».

Ἔτσι σέ ὅλες τὶς ἐπιστημονικὲς ἐξηγήσεις τῆς Φύσεως ὑπάρχει πάντα κάτι πού μένει ἀνεξήγητο. Τὸ νὰ κρατοῦμε τὴν ἴδια ἐπιστημονικὴ μέθοδο στὰ ὑπερφυσικά βασίλεια δὲν θὰ μᾶς κέρηϊ ἰκανοῦς νὰ λύσωμε τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως. Μιὰ τέτοια ἐπέκτασις τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων μέσω τῆς Τηλεπάθειας καὶ τῆς Διοράσεως, μπορεῖ νὰ μᾶς ἐπιτρέψη νὰ ἐξηγήσωμε κάπως περισσότερες λεπτομερείες τῆς ζωῆς. Ὅμως τὸ μυστήριον τῆς Φύσεως δὲν πρόκειται νὰ κατανοηθῇ μετὰ τὴν συσσωρευσι καὶ τὴν ἐξέτασι λεπτομερειῶν. Μιὰ τέτοια πορεία θὰ μᾶς φέρη διακοῶς ἀντιμέτωπος μετὰ τὸ ἀνεξήγητο μυστήριον τῆς ζωῆς. Κι' ἔτσι, γιὰ τὴν ἐρευνα τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς Φύσεως, αὐτὸ πού χρειάζομαστε εἶναι, ὄχι ἡ ποσοτικὴ ἐπέκτασι τῶν αἰσθησεων· ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ μιᾶν ποιοτικὴν ἐπέκτασι τῆς

συνειδήσεως. Τέτοια ποιοτικὴ ἐπέκτασι εἶναι δυνατὴ μόνο ὅταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καταυγάζεται ἀπὸ ἐκεῖνο πού κεῖται πέραν αὐτοῦ. Μόνο ἡ Διαισθησι μπορεῖ νὰ κατανοήσῃ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς.—μόνο τὸ BUDDHI μπορεῖ νὰ δώσῃ στὸν ἀνθρώπο τὴν κατανόησι τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς Φύσεως.

Τὸ νὰ ἐξετάσωμε λοιπὸν τοὺς ἀνερμηνεύτους νόμους τῆς Φύσεως καὶ τὶς λανθάνουσες δυνάμεις στὸν Ἄνθρωπο, εἶναι νὰ ἐξιχνιάζωμε τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς μέσω ἐκείνης τῆς ιδιότητος, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τοὺς περιορισμοὺς τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ. Σημαίνει μιᾶν διαισθητικὴν ἀντίληψιν πού εἶναι δυνατὴ κατὰ τὴν ὥρα τῆς πλήρους σιωπῆς, ὄχι τόσο τῆς σιωπῆς τῶν λέξεων ὅσο τοῦ Νοῦ. Ἐκεῖ, στὴ βαθεῖα σιωπῇ τοῦ νοῦ τὸ μεγάλο μυστήριον τῆς ζωῆς ἀποκαλύπτεται. Σ' ἓνα τέτοιον ἀνθρώπο βαθεῖας σιωπῆς ἡ Φύσις εἶναι σὰν ἓνα ἀνοικτὸ βιβλίον — δὲν ὑπάρχουν νόμοι πού παραμένουν ἀνεξήγητοι σ' αὐτόν. Ἡ Φύσις ἀποκαλύπτει ὅλα τὰ μυστικά της σὲ κεῖνον πού τὴν πλησιάζει ὄχι μετὰ τὴν ὑπερφάνεια τοῦ νοῦ τῶν γνώσεων, ἀλλὰ μετὰ τὴν παπεινοφοσύνη τῆς σοφίας τῆς ψυχῆς.

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς Σοφίας)

Κριτική τοῦ κ. Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗ
ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Παναθήναια»

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μελισσαροπούλου μᾶς εἰσάγει ἐπὶ σοφία τῶν ἀνθρώπων. Ἡ περὶ αὐτοῦ γίνεται χρυσὸς λόγος στὰ χεῖρα τοῦ κ. Μελισσαροπούλου. Ἐδῶ ἓνας ἀνδρῶπος κενεράπηχε, ἴδρωσε, ἀλλὰ ὁ κόπος του ἔδωσε καρπούς. Ἡ φιλοσοφημένη σκέψη του, γνωστὴ καὶ ἀπὸ πρὶν (ἔγραψε φιλοσοφικά βιβλία, καὶ ἓνα θεατρικὸ ἔργο «Ὁ Κομήτης», πού ἔκαμε πολὺ καλὴ ἐντύπωση) μᾶς φανερῶνεται ἀκόμη μὴ φορὰ καθαρῆ, σταθαρῆ, καὶ ὠριμῆ. Γιατί, πραγματικὰ, χρειάζεται ἀρδὴ κρίση νὰ σταθῆς μέσα στὸν ὄγκο τῶν βιβλίων, τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν χειρογράφων γιὰ νὰ καρφολογήσεις ἕτι πιὸ καλὸ καὶ πιὸ χρήσιμο ὑπάρχει. Ὁ συγγραφεὺς πέρασε τὴ στανὴ πύλη καὶ βρέθηκε μπροστὰ στὸ θαῦμα ἑνὸς κόσμου ὅλο πνεῦμα καὶ ψυχὴ. Τὰ Ἰνδικὰ ἔπη, τὰ Περσικὰ, τὰ Κινέζικα, τὰ Ἑβραϊκὰ, τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ, τὰ Ἀμερικανικὰ, τὰ Εὐρωπαϊκὰ καὶ τέλος τὰ νεοελληνικὰ κείμενα κορυφολογήθησαν, συμπήχθησαν καὶ δημιουργήσαν τὸ βιβλίον τῆς σοφίας, δῶρο στὸ σημερινὸ πολυάσχητο καὶ βασανισμένον ἄνθρωπον. Μέσα σὲ 286 σελίδες ὁ κ. Μελισ-

σαρόπουλος συγκέντρωσε ὄγκο σοφίας, τὸν ταξινομήσε ἔτσι πού ὁ ἀναγνώστης τοῦ βιβλίου θὰ βρεῖ ὅ,τι τοῦ χρειάζεται. Μᾶς ἔδειξε πῶς ὁ κόσμος ἔχει ἀπέραντο πλάτος καὶ καθήμερινὰ γίνεται πλατύτερος. Στὸ προλογικὸ του σημείωμα ὁ συγγραφεὺς μᾶς λέει πῶς ἐκεῖνο πού συγκέντρωσε εἶναι «μερικοὶ φιλοσοφικοὶ στοχασμοί, ἀναφερόμενοι κατὰ προαίτησιν στὸν πρακτικὸν ὅτι διαλεγμένοι προσεχτικὰ ἀπὸ ἀνεγνωρισμένα ἢ φιλικὰ κείμενα. Πιολύτιμοι βοηθοὶ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορά».

Ἔμεις προσθέτομεν:

«Στοχασμοὶ - ὁδηγοὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπον». Αὐτὴ εἶναι ἡ σημασία πῆς ἐργασίας τοῦ κ. Μελισσαροπούλου, ἐργασία ἐπίπονη, ἀλλὰ πιλὺ χρησιμὴ σήμερον πού ὁ κόσμος παρπαίζει ἀνεομάτευτος καὶ ζητᾷ τὴ λύτρωσίν του στὸ πνεῦμα. Αὐτὸ πού εἶδαμε στὸ βιβλίον τῆς Σοφίας ἔπρεπε νὰ εἶναι ἔργο ὁμάδος ἀνθρώπων. Καὶ μόνο τὰ φιλικὰ του κείμενα νὰ ἀναδιφοῦσε ὁ συλλέκτης πάλι θὰ δικαιωνόταν ὁ κόπος του καὶ πάλι ἡ «Μήτις» θὰ ἦταν ἓνα ἐσπεῖ ὠριμότητα δῶρο στὸν ἄνθρωπον.

Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ

Ο ΠΑΠΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ 23ος

Ο θάνατος του Πάπα Ιωάννη 23ου είχε βαθειά απήχηση σ' όλον τον κόσμο, λόγω της εξαιρετικής του προσωπικότητας. Ο Ιωάννης 23ος απεκλήθη «Πάπας της Ειρήνης» και «Εφημέριος του Κόσμου». Υπήρξεν ένας θρησκευτικός αρχηγός, που κατενόησε την ανάγκη για την Έκκλησία να συγχρονισθῆ και νὰ ἀπαντήσῃ στ' ἀνθρώπινα προβλήματα ἐπὶ τῆς γῆς. Υπήρξεν ἀκόμη — καὶ κυρίως — ἕνας μεγάλος ειρημιστής.

Εἰς τὴν δημοσιευθεῖσαν διαθήκην του, ἡ ὁποία κυητηρίσθη ἀρχικῶς τὸ 1925 συνελθρώθη δὲ τὸ 1954 καὶ τὸ 1961, ὁ Πάπας ὑπογραμμίζει ὅτι:

«Γεννηθεῖς ἀπὸ πτωχοὺς ἀλλὰ ἐντίμους γονεῖς, εἶναι ἰδιαίτερος εὐτυχῆς διότι ἀποθνήσκει πτωχός, διότι ἐμοίρασεν ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις κατὰ τὰς περιστάσεις τῆς ἀπλῆς ζωῆς πᾶν ὅ,τι ἀπέκτησε».

Ο ἰδιαιτερὸς γραμματεὺς του καρδινάλιος Καποβίλα ἀπεκάλυψεν ὅτι ὁ Πορτίφιξ ἀπέθανε φοβούμενος νέον παγκόσμιον πόλεμον. «Φοβοῦμαι, φοβοῦμαι, εἶπεν ἀποθνήσκων ὁ Πάπας, φοβοῦμαι ὅτι τὰ τέκνα μου δυνατὸν νὰ ἐμπλακοῦν εἰς ἄλλον πόλεμον».

Γιὰ τὸν πόλεμον εἶχε πῆ: «Ἄν — καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸ ἀποτρέψῃ — ἐκρηγῆ ἕνας κινουόργιος πόλεμος,

ὅλους τοὺς λαοὺς δὲν θὰ τοὺς περιμένουν (τέτοιχα εἶναι τὰ φρικιαστικά ὄπλα ποὺ θὰ χρησιμοποιηθοῦν σ' αὐτόν) παρὰ φρικιὰ κατὰστροφὴ καὶ ἐρείπιω — καὶ αὐτὸ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἂν εἶναι νικητὲς ἢ νικημένοι (2-7-1959).

Ἀπέκρουε τὴν εἰρήνην, ποὺ βασιτεύσει στὴν ἰσότητα τῶν ὄπλων, ἐπομένως στὴν «ἰσορροπία τοῦ τρόμου». ἠθέλεε εἰρήνην στηριγμένη πάνω στὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη. Εἶπε: «Εἰρήνην στηριγμένη ὄχι στὸ φόβο, στὴν καχυποψία καὶ ἀμοιβαία διστακτικότητα· εἰρήνην ποὺ τὴν διασφαλίζει ὄχι ἡ ἀπειλὴ φοβερῆς καταστροφῆς ποὺ θὰ σημειῶνε τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἐρείπιωση ὀλόκληρου τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ἀλλὰ εἰρήνην ποὺ ἐδραιώνεται πάνω στὴν σωστὴ ταξινομήση τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων· τὰξὴ στηριγμένη στὴν ἀλήθεια, φτιαγμένη σύμφωνα μὲ τὴν δικαιοσύνην, ζωντανεμένη ἀπὸ τὴν γενναιοδοσίαν καὶ πραγματοποίησιν μέσα στὴν ἐλευθερίαν. Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰρήνη ποὺ λαχταρᾷ ζωηρὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος, ποὺ τὴν λαχταρᾷ σὰν ἕνα ἐξαιρετικὸ πολύτιμο θεῖο δῶρο διότι τὸ ὅποιο δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ περιμένουμε καμμιά ἐποικοδομητικὴ πρόοδο, καμμιά διαρκῆ εὐημερία καὶ κανένα ἀσφαλὲς μέλλον γιὰ τὶς νέες γενεές, γιὰ τὶς οἰκογένειες καὶ γιὰ τὰ ἔθνη. (11.5.1963)».

Είγε καταδικάσει τις φυλετικές διώξεις. Είπε: «Η θλιμμένη μας ματιά στρέφεται επίσης προς τα άλλα τέκνα του Θεού, όπουδήποτε, που υποφέρουσιν εξ αιτίας της φυλής στην οποία ανήκουν ή των οικονομικών συνθηκών υπό τις οποίους ζούν, συνθηκών πολύπλοκων που προκαλούν ανησυχία, ή εξ αιτίας των περιορισμών στην άσκηση των φυσικών και πολιτικών τους δικαιωμάτων. Ταυτόχρονα, οι λόγοι μας καρδιοβγελτης συμπάθειας λαχταρούν να οίξουν μέση στην καρδιά καρδενός μιὰ έκφραση ανθρωπίνης και χριστιανικής αλληλεγγύης». (17.4.1960).

Η τελευταία του εγκύκλιος που εξέδόθη λίγες εβδομάδες πριν από το θάνατό του, κυριολεκτικά συγκλόνισε τον κόσμο. Γιατί απορρίπτει την μισαλλοδοξία, απορρίπτει τον σπείρω συντηρητισμού και την άνοητη κάθε κεινουργίας κοινωνικής ιδέας, γιατί έμμεσα κηρύττει την ανάγκη ενός συγκερασμού των στοιχείων των δύο φιλοσοφικών και πολιτικών σχημάτων κάτω από τα οποία ζή ο κόσμος.

ΥΠΕΡ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ

Ο καρδινάλιος του Μιλάνου Τζιζβάνι Μπατίστα Μοντινι, έκλεγει Πάπας και λαδών το όνομα Παῦλος ο βος, θεωρεΐται εξ ύσου με τον προκάτοχό του προσθετικώς, εδήλωσεν άλλως τε ότι θα προχωρήση επί τα έχνη του.

Στό πρώτο μήνυμά του προς τον κόσμο, ετόνισεν ότι ή ένπολη «Άγαπάτε αλλήλους», άπαιτεί, εκ μέρους όλων των ανθρώπων, πλέον δικαίαν λύσιν και συνέσπηξε την λήψιν μέτρων δια την προογήν βοηθείας προς τας ύπνυαπτύχτους χώρας, «εις τας οποίας το θιοπι-

κόν επίπεδον είναι συχνάκις ανάξιον ανθρωπίνων όντων». Προς ταῦτο, προέβλεψε, θεόν όπως το πρόβλημα μελετηθῆ επί παγκοσμίου κλίμακος, προς βελτίωσιν των θρησκευτικών συνθηκών. «Η νέα εποχή, ή οποια ήρχισε δια την ανθρωπότητα με τας κισακτήσεις εις το Διάστημα, συνέχισε, δια εχη την ειδικήν ευλογίαν του Κυρίου, αν οι άνθρωποι μάθουν να αναγνωρίζουν αληθώς αλλήλους ως αδελφους μάλλον παρὰ ως ανταγωνιστάς».

ΑΓΑΠΗ ΑΔΙΑΚΡΙΤΩΣ ΦΥΛΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηνάγορας εις το Πασχαλινόν του μήνυμα κατέληγεν ως εξής:

«Οικειωθήτε την εν τοις παθήμασιν ύποκοήν, του Τελειωτού της πίστεως ήμῶν, εν ύπομονή φέροντες τας θλίψεις του θίου. Βιώσατε την ζοήν ήμῶν εν καθαρά καρδία, εν αγαθή συνειδήσει, εν πίστει άμποκριτώ, εν αγάπη και ειρήνη προς τον Θεόν και προς τους ανθρώπους πάντας, άδιακρίτως θρησκείματος και φυλής. Συμπληρώσατε την καράν της Αμασπάσεως δι' έργων φιλαδέλφου προνοσία προς τους πάσχοντας και πενυμένους αδελφους».

Άλλα, ύπάρχει στον σημερινό εκκλησιαστικό κόσμο αυτό το αληθινά θείον πνεύμα της αγάπης γωός διακρίσεις ή ύπάρχει, αντιθέτως, φρικτό πνεύμα μισαλλοδοξίας;

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΔΔΙΣΤΟΥ

Συγκλονιστική υπήρξε ή έντύπωσις από την θυσία του Βουδδιστοῦ μοναχού Κουάγκ Ντούκ, ο οποίος, για να διαμαρτυρηθῆ κατά των διωγμών εις βάρος τῆς θρησκείας του στο Νότιο Βιετνάμ, ε-

λοσόφηκε με πετρέλαιον και ἔγινε ὀλοκαύτωμα! Ὁ Βουδδιστής μοναχὸς ὑπεστήριξε τὴν ἰσοτιμία ὄλων τῶν θρησκευμάτων ἐνώπιον τοῦ Κιράτου, τίποτε περισσότερον. Ἐνα αἰτήματ παγκοσμίου σημασίας, διότι σχεδὸν παντοῦ ὑπάρχουν διακρίσεις καὶ παρεμποδίζονται οἱ ἄνθρωποι νὰ «πᾶνε στὸν παράδεισον», καθὼς ἔλεγε ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος Ἰωσήφ, «καθέννας ἀπὸ τὸ δρομάκι του».

Γιὰ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ Βουδδιστοῦ καλογήρου, ἔγραψε ὁ «Ἀθηναῖος» τῆς «Καθημερινῆς» μεταξὺ ἄλλων:

«Παρ' ὅλας τὰς ἀδυναμίας μας, παρ' ὅλους τοὺς ἠθικοὺς συμβιβασμοὺς μας, παρ' ὅλην τὴν λατρείαν τῆς ὕλης, ἔρχεται ὥρα πού ἕνας ταπεινὸς καλόγηρος, εἴτε βουδδιστῆς εἶναι, εἴτε χριστιανός, βλέπων τὸν θάνατον τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος, ἐξαπλώνεται ἐπάνω στὴ φωτιὰ διὰ νὰ τὸ ἀναστήσῃ! Καὶ ἐνῶ καίεται ζωντανός, μᾶς ἐξασφαλίζει κάτι σὰν πρωινήν δροσιάν, μᾶς ἐμπνέει τὸ συναίσθημα ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ μέσα, κατὰ τὴν αὐτοκατατίαν του, ἡ πυρὰ γίνεται πηγὴ κάλλους καὶ ἰσχύος. (Δὲν ἀντέχω τώρα νὰ μὴ κάμω μίαν σύγκρισιν μεταξὺ τῶν ταπεινῶν αὐτῶν φωστήρων τοῦ Βουδδισμοῦ καὶ τῶν φωτισθεσῶν τοῦ μωαμεθανικοῦ ἱερωτείου τοῦ Ἰσλάν, πού ἐκίνησε τοὺς πιστοὺς του εἰς ταραχάς, διότι τὸ κράτος ἠθέλησε νὰ διαναίμῃ τὴν γῆν πού ἐκμεταλλεῖται αὐτὸ εἰς τοὺς ἀκτήμονας πού πεινοῦν)».

Ἡ ἈΡΧΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Εἰς τὴν 60ῆν ἐτησίαν ἔχθεσιν τοῦ Ἰνστιτούτου Κάρνεγκεν τῆς Οὐάσιγκτων, πού ἐδημοσιεύθη πελευτεταίως, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναφέρεται ὅτι τὰ χημικὰ λείψανα μίᾳ ποικιλίας φυκιῶν, πού θρέθησαν στὰ παλαιότερα ἰζημητικὰ

περώματα τῆς Γῆς, ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Γῆ ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ 1000 ἑκατομμύρια ἔτη ἐνωρίτερον ἀπὸ ὅ,τι ἐπιστεύαμε μέχρι τοῦδε.

Ο «ΗΛΙΑΚΟΣ ΑΝΕΜΟΣ»

Ἄλλὰ ποιά εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς; Ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ προσεγγίσῃ τὸ πρόβλημα αὐτό, ἐρευνώντας τὴν φύσιν τοῦ σύμπαντος. Καὶ κατὰ τὸν καθηγητὴ Ντουὰτ Πιλοῦμπο, μέλος τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὀργανισμοῦ Ἀτομικῶν ἐρευνῶν Εὐρώπης, ἡ στερεά, ἡ ὑγρὰ καὶ ἡ ἀερώδης κατάσταση εἶναι ἀπλές «συμπτώσεις» καὶ ζοῦμε «σὲ ἕνα ἐλάχιστο, κυριολεκτικὰ ἀστεῦν, διάλειμμα τῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς πίεσεως», ἐνῶ ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια αὐτὰ ὑπάρχει τὸ πᾶν. Ἡ κοσμικὴ ὕλη εἶναι τὸ λεγόμενον «πλάσμα», ἡ ὕλη τῶν ἀστέρων. Πλάσμα ἐπεπεύχθη ἐντὸς ἐργαστηρίου διὰ τοῦ ὑψηλοῦ ἰονισμοῦ τῶν εὐγενῶν ἀερίων. Καὶ μελετᾶται.

Ὁ καθηγητῆς Πιλοῦμπο εἶπε, ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι ἕδρα μίᾳ συνεχοῦς θερμοπυρηνικῆς ἀντιδράσεως. Ἡ «στεφανη» του εἶναι «πλάσμα». Καὶ ὁ ἥλιος διαχέει αὐτὸ τὸ «πλάσμα» ὑπὸ μορφήν ἀνέμου, ὁ ὁποῖος σαρώνει τοὺς πλανήτας.

Κατόπιν τῶν πλέον προσφάτων παρατηρήσεων — πού συνετελέσθησαν ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν διαστημικῶν κυμάτων — ἔχει γίνει ἡ ἐπεξεργασία μίᾳ θεωρίας τῆς φυσικῆς τοῦ διαπλανητικοῦ πλάσματος — καὶ εἶναι ἡ θεωρία τοῦ ἡλιακοῦ ἀνέμου. Δηλαδή μίᾳ συνεχῆς ροῆ σωματιδίων πού ἐξέρχονται ἀπὸ τὸν ἥλιο με διαφόρους πυκνότητας καὶ ταχύτητας ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τοῦ ἡλίου.

Οἱ ἄλλοι ἀστέρες ἐκπέμπουν ἀνέμους» ὅπως ἐκείνοι τοῦ ἡλίου ; Κι εἰ ἐὰν τοὺς ἐκπέμπουν, ἐκείνη ἡ διασκορπισμένη στὸ Διάστημα ὕλη τί ρόλο παίζει στὴν γενικὴ οἰκονομία τοῦ Σύμπαντος; Ὑπελογισθῆ ὅτι ἡ ἐκ τοῦ ἡλίου προερχομένη ὀσὴ ἔχει ἐλάχιστον ἐνδιαφέρον ἐν σχέσει μὲ τὴν ὕλική της μάζα. Ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις πού ἐγένοντο ἕως τώρα, φαίνεται ὅτι οἱ ἀστέρες ὄχι μόνον δημιουργοῦν ἀνέμους, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ ἀποβολὴ τῆς ὕλης σὲ ἀριστέας περιπτώσεις λαμβάνει πολὺ ὑψηλὰς τιμὰς. Τί συμβαίνει λοιπὸν μὲ τοὺς ἀστέρας; Ἔτσι φθάνομε στὴν ὑπόθεσι τῆς περιφήμου ἀνταλλαγῆς τῆς ἐνεργείας ἐπὶ τὸ Σύμπαν.

ΜΙΑ ΝΕΑ ΘΕΩΡΙΑ

Ἔως τώρα ἐπιστεῦετο ὅτι ἡ καταστροφὴ μιᾶς Σουπερνόβα (ὑπερλαμπῶν ἀστέρων) ἀπὸ θερμοπυρηνικὴ ἔκρηξι ἀπετέλεσε τὸν μεγαλύτερο κοσμικὸ κατακλυσμὸ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξεκίνησε ἡ δημιουργία τῶν γαλαξιών. Ἀλλὰ, προσφάτως, οἱ Ἄγγλοι ἐπιστήμονες Φρέντ Χούλ καὶ Οὐίλλιαμ Φόουλερ διετύπωσαν ἀλληθαιολογία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὄχι ἡ διάσπασις, ἀλλὰ ἡ σύντηξις ἀστρικῆς ὕλης ὑπῆρξε ἡ ἀφετηρία τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος.

Κατ' ἀρχήν, ὁ κόσμος εἶναι ἡ ἔδρα καταστροφῶν κοσμικῶν τόσον γιγαντιαίων ὥστε, ἡ καταστροφὴ μιᾶς Σουπερνόβα, νὰ ἀντιπροσωπεύη ὅτι ἓνα πυροτέχνημα μισοσπᾷ σὲ μιὰ ἀτομικὴ βόμβα.

Τὸ διάστημα, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ ἀερίωδῃ μάζα — ὑδρογόνου κατὰ τὸ πλεῖστον — πολὺ ἀραιὰ καὶ οἱ Γαλαξίαι, πού ἀριθμοῦνται κατὰ ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια στὸ Σύμπαν, ἐ-

σχηματίσθησαν ἀπὸ τὴν συμπύκνωσι αὐτῆς τῆς ἀερίωδους μάζης, μὲ βάσιν τὸν νόμο τῆς βαρύτητας (ἔλξεως πρὸς τὸ κέντρον). Κιτόπιν ἐσχηματίσθησαν ὄντως τῶν Γαλαξιών τὰ ἀστέριζα.

Οἱ Ἄγγλοι ἐπιστήμονες, μαλετώντες μαθηματικῶς τὸν σχηματισμὸ τῶν ἀστειῶν, κατέληξαν στὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν εἶναι ἀδύνατη ἡ ὑπαρξις οὐρανίων σωμάτων μὲ μᾶζα ἴση πρὸς τὴ μᾶζα ἑκατοντάδων χιλιάδων ἢ καὶ ἑκατομμυρίων ἡλίων! Κι εἶναι γεγονός, ὅτι ὅταν μιὰ μᾶζα ἑκατομμυρίων ἡλίων φθάσῃ διὰ τῆς συμπυκνώσεως στὶς διαστάσεις τοῦ ἰδικοῦ μας ἡλιακοῦ συστήματος ἐπέχεται ἡ καταστροφὴ, ὄχι μὲ ἔκρηξι ἀλλὰ μὲ συμπύκνωσι θερμοπυρηνικῶν, πού διαρκεῖ μόλις περὶ τὰ ἑκατὸ δευτερόλεπτα.

Ἦν τὸ ἄστρον ἦτο ἀπολύτως συμμετρικὸ ὁ ὄγκος του θὰ ἔπρεπε νὰ πέσῃ στὸ μηδέν καὶ ἡ πυκνότης του νὰ τείνῃ πρὸς τὸ ἄπειρον.

Ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ ἀσυμμετρίαι εἶναι ἀναπόφευκτες, μεγάλα κομμάτια ὕλης βρέθησαν ἔξω ἀπὸ τὸ κέντρο τοῦ ἄστρου καὶ ἐξετοξεύθησαν τελικῶς μακριὰ μὲ ταχύτητα ἴση, σχεδὸν μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός.

Αὐτὸ τὸ φαινόμενον τῆς συντήξεως ἐνὸς ἄστρου — τέρας, μισοεῖ νὰ παρατηρηθῆ σὲ συνθήκες ἱκανῆς νὰ σχηματίσουν νετρονική ἢ ὑπερονική ὕλη, καὶ εἰ ἱκανοποιητικὰ τὴν διαδικασίαν ἐκρήξεως πού παρατηροῦνται στοὺς Γαλαξίαις. Ἡ θεωρία Χούλ καὶ Φόουλερ ἐπιβεβαιώθηκε μὲ τὴν βοήθειαν γιγαντιαίων ραδιοτηλεσκοπίων πού συνέλαβαν ἔντονες πηγὰς ραδιοενεργείας γαλακτικῆς καὶ μεταγαλακτικῆς —δεκάδες ἑκατομμύρια φορές ἰ-

νώστερες από τις ακτινοβολίες πιδιανής Σουπερνόβια. Πολλές άλλες αναλύσεις συνηγορούν υπέρ της νέας θεωρίας των Χούλ και Φόουλερ, η οποία έγινε τώρα το αντικείμενο μελέτης όλων των ειδικών.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΛΟΓΙΚΑ ΟΝΤΑ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ;

Προσκεκλημένος της Έλληνικης Αστρονομικής Έταιρίας, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μιλάνου και Ακαδημαϊκός κ. Ροδόλφος Μαργκάρια έδωσε μία ομιλία για το πρόβλημα της ύπαρξης λογικών όντων σε άλλους πλανήτες.

Η απάντησίς του ήταν μάλλον αρνητική. Η δυνατότης να υπάρχει ζωή όμοια με την ανθρώπινη στο Διαστήμα —είπε— είναι πάρα πολύ μικρή. Για να υπάρχει τέτοια ζωή, θα έπρεπε, σε μία σειρά έκπομμωρίων ιετών, να έχουν σημειωθεί τα ίδια κι' απαραίλλατα βιοχημικά φαινόμενα μ' αυτά που έγιναν στον δικό μας πλανήτη —πράγμα φυσικώς αδύνατον. Και πριν ο σοφός ομιλητής μās αναπτύξη τα επιχειρήματά του, κι' έμεις οι ασσοφοί διαισθανόμεθα αυτή την αλήθειαν. Η Φύσις, στην ροή των φαινομένων της, δέν επαναλαμβάνει ποτέ τόν έαυτό της. Στην Φύσι, δέν υπάρχουν πατέ, δυό στιγμές ακριβώς όμοιες, όπως δέν υπάρχουν σ' ένα δάσος δρυών δυό δένδρα όμοια: όπως, επίσης δέν υπάρχουν, σε μία δρυ δυό φύλλα έντελώς όμοια.

Αλλά κι' αν ακόμη υπάρχουν λογικά όντα σ' άλλους πλανήτας —είπε ο καθηγητής Μαργκάρια— ή συνεννόησις μαζί τους θα ήταν αδύνατη. Για να στείλωμε ένα μήνυμα στον πλανήτη «Τ», που

μοιάζει με την Γη και να πάρωμε απάντησι θα χρειαζώμαστε είκοσιδυό χρόνια —ένδεκα χρόνια για να πάη το μήνυμα κι' ένδεκα για να έρθη η απάντησις. Και ο διάλογος με τούς υποτιθημένους κατοίκους άλλων πλανητών θα διαρκούσε επί όλόκληρης γενεές.

Ο καθηγητής Μαργκάρια έτόνισε, πάντως, ότι καμιά εποχή, πριν από την δική μας, δέν κατάφερε να έχη τόσο μεγάλης εκτάσεως επικοινωνίες. Οι πρόσφατες επιστημονικές ανακαλύψεις έκαμαν δυνατή την επικοινωνία σε μεγάλες αποστάσεις, σ' ένα γώνρον, που δέν περιορίζεται πια μωνάχα στην έπιφάνεια της Έδρωγείου, αλλά εκτείνεται πολύ πέραν απ' αυτήν—στο χάος των διαπλανητικών και διαστρικών αποστάσεων. Σήμερα —είπε ο σοφός καθηγητής— μπορούμε να στείλωμε σήματα ραντάρ, έως την Σελήνη και μετά την ανάκλασί τους, να τα μαζεύουμε πάλι από γήινους σταθμούς. Ραδιοφωνικοί σταθμοί, έγκατεστημένοι σε τεχνικούς δορυφόρους, μπορούν να συγκεντρώνουν κάθε λογής επιστημονικές πληροφορίες, που μās της στέλνουν για έλεγχο και εκμετάλλωσι...

Αυτά τα πειράματα δείχνουν την ικανότητα που έχει σήμερα η ανθρώπινη τεχνική, για να επικοινωνήση με κόσμους του διαστήματος. Κύματα ραντάρ, δηλαδή ηλεκτρομαγνητικές ακτινοβολίες μικροκυμάτων, φθάνουν συνεχώς στην έπιφάνεια της γής από τα βάθη του κοσμικού διαστήματος και τα πιάνουν τα ισχυρότατα ραδιοτηλεσκόπια. Αυτά τα ραδιοκύματα έσως έξαπολύονται από πορηνικές εκρήξεις, που συμβαίνουν σε άστρα διάπυρα και από άλλες επιδράσεις ήλιακών ακτινοβολιών.

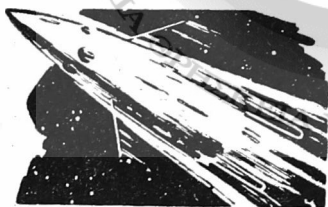
Αυτές ή ηλεκτρομαγνητικές ακτινοβολίες, πού συλλαμβάνονται από τὰ ραδιοτηλεσκόπια, ἔδωσαν ἀφορμὴ σ' Ἀμερικανούς καὶ Ρώσους ἐπιστήμονας νὰ διατυπώσουν τὴν τολμηρὰν ὑπόθεσιν ὅτι τὰ συλλαμβανόμενα στὴν Γῆ σήματα ἀπὸ τὰ ραντάρ, δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην ὅλα πρᾶγματα θερμοπυρηνικῶν ἀστρικών ἀντιδράσεων (ἐκρήξεων κ.λ.π.). ἀλλ' ὅτι ἴσως, μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ἐκπέμπονται ἀπὸ μηχανές πού ἔχουν κατασκευασθῆ ἀπὸ λογικά ὄντα σ' ἄλλους πλανήτας.

Τί συμβαίνει στὴν πραγματικότητά; Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πῆ...

ΑΣΤΡΟΝΑΥΤΙΚΗ

Νέα ἐπιτεύγματα στὴν ἔρευνα τοῦ Διαστήματος ἐπέτυχαν αἱ Ἡνωμένα Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, μετὰ τὴν ἐκτόξευσιν τοῦ ἀστροναύτου Κούπερ, καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις, μετὰ τὴν μακροστέρως διακοχίας καὶ «δίδυμη» πτήσιν τοῦ Μπικόφσκου καὶ τῆς Βαλεντίνικς Τερέσκοβα.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἀστροναύτης Κούπερ, ἴσως εἰς ἀντίδρασιν τῶν ἀδυστοκῶν ἐκδηλώσεων τῶν προ-

ηγουμένων Ρώσων ἀστροναυτῶν ἢ καὶ ἀπὸ ἀπλῆ ψυχικὴ ἀνάγκη, προσευχῆθηκε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περπορίας του περὶ τὴν Γῆν. Ἡ προσευχὴ του πρὸς τὸν Θεὸ ἦταν πρωτότυπη καὶ ἔλεγε μεταξὺ ἄλλων:

«Σ' εὐχαριστῶ πού μοῦ ἐπέτρεψες νὰ πραγματοποιήσω τὴν πτήσιν μου.

Σ' εὐχαριστῶ, διότι μοῦ ἐπέτρεψες νὰ ἐπιστρέψω.

Σ' εὐχαριστῶ, πού μοῦ ἐπέτρεψες νὰ φθάσω εἰς τὸ Διάστημα καὶ νὰ θαυμάσω ὅλα τὰ μεγαλειώδη, πού ἔσθ' ἐδημιούργησες.

Βοήθησέ μας καὶ εἰς τὸ μέλλον, διὰ νὰ δειξομεν εἰς τὸν κόσμον ὅτι ἡ Δημοκρατία εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐπιτύχη πράγματα μεγάλα».

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Ἐθνικῆς ἑορτῆς τῆς 25ης Μαρτίου καὶ εἰς τὸ πλίκσιον τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἡ Τεκτονικὴ Στοὰ τῆς Θεσσαλονικῆς «Φίλιππος», ἐτέλεσε «λευκὴν ἑορτήν», εἰς τὴν ὁποίαν προσέστησαν πολλοὶ προσκεκλημένοι ἐκ τῆς κοινωρίας τῆς Μακεδονικῆς πρωτοεοῦστος.

Τὸν πανηγυρικὸν ἐξεφώνησεν ὁ κ. Ἰω. Λαδάς, ἐπιθεωρητῆς τῶν τεκτονικῶν στοῶν Βορείου Ἑλλάδος, μετὰ θέμα «Ὁ Διδάσκαλος τοῦ Γένους καὶ Φιλικὸς Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος». Ἐκ τῆς ὁμιλίας του μεταφέρομεν τὴν ἀκόλουθον περίληψιν:

Νεώτατος ὁ Βενιαμὴν εἰσῆλθεν εἰς Μονὴν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τὸ ὁποῖον κατεῖχεν εἰς τὴν νεοελληνικὴν συνείδησιν ἰδιαίτουσαν θέσιν, ὡς προπύργιον τῆς μεγάλης ἰδέας, ὡς κριτῆς τῶν προσδοκιῶν τοῦ ἔθνους, ὡς ἑστία χριστιανικῆς εὐσεβείας, ὡς πνοὴ ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, τοῦ ὁποίου οἱ αὐτοκράτορες συνδέονται πρὸς τὴν ἴδρυσιν καὶ τὸν βίον τῶν μονῶν. Ἐπειδὴ ὁ νεώτατος οὗτος μοναχὸς ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς φιλαμαθείας, ἀπεστάλη εἰς τὴν Σχολὴν Κυδωνιῶν τῆς Λέσβου, εἰς τὴν περίφημον τότε Σχολὴν τῆς Πάππου καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ δεκαετίαν εἰς Πίσσαν τῆς Ἰταλίας καὶ εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐδιδάχθη φυ-

σικομαθηματικά, αστρονομίαν και φιλοσοφίαν. Νέος αφιέρωσε τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς μοναχικῆς κουράς, εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας. Ὁριμος τῶρα τὴν ἡλικίαν, θεωρεῖ ὑποχρέωσιν του νὰ ἀφιέρωσιν ὀλόκληρον πῆν ζωὴν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Ἔθνους μετὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἀμαθείας, διότι πιστεύει, ὅτι εἶναι καὶ τοῦτο ἔργον θεῖον. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Βενιαμίν, ὅστις κατεφέρετο μετὰ παρρησίας κατὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθέρως σκέψεως, κατηγορήθη ἐπὶ ἀθεΐα καὶ περιφρονήσει τῶν Ἱερῶν Γραφῶν. Ἐκλήθη εἰς ἀπολογίαὶν καὶ ἀπολογηθεὶς ἀπηλλάγη, πατριαρχεύοντος τοῦ Ἱερεμίου τοῦ Δ' τοῦ ἐκ Μυτιλήνης.

— Τὸ 1819 μετέβη εἰς τὸ Ἱάσιον καὶ ἐμύθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀσχολεῖται μετὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀσυγκράτητος προβαίνει εἰς παρορμήσεις καὶ πατριωτικὰ κηρύγματα.

Ἐπισκέπτεται τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους Ψαρά, Ὑδρα καὶ Σπέτσας. Ἐνθαρρύνων τοὺς κατοίκους διὰ φλογερῶν κηρυγμάτων, εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος. Παραινεῖ καὶ ἐμψυχώνει τοὺς πάντας.

Ἀλλὰ μοῖρα κακὴ μόλις ἀντήχησε τὸ σάλπιγμα τῆς ἔθνικῆς ἐξεγέρσεως, ἀπέκομε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ Διδασκάλου καὶ ἐγκατέλειπεν οὗτος τὰ γῆινα εἰς ἡλικίαν 62 ἐτῶν, καθ' ἣν καὶ ἡ ὠριμὸς πείρα καὶ ἡ σοφία του τὸν καθίσταν ἰδιαιτέρως χρήσιμον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀφυπνιζομένης ἀπὸ τὸν λήθαργον τῆς δουλείας Πατρίδος. Ὅτε δὲ ἡ τῶν Ἑλλήνων Ἐθνοσυνέλευσις, κατὰ τὸ ἔτος 1843, ἐψήφισεν, ὅπως αἱ εἰκόνας τῶν διαπρεπῶν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος ἀνδρῶν ἀναρτηθῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Βουλευτηρίου, δὲν κατωρθώθη νὰ εὑρεθῇ εἰκὼν τοῦ Βενιαμίν, διότι δὲν ἀφῆκεν, ἀπὸ μετριοφροσύνης ἀσφαλῶς, εἰς κανὲν μέρος ἀποτύπωμα τῆς μορφῆς του καὶ διὰ

τοῦτο, ἀντὶ εἰκόνας, ἀπεφασίσθη νὰ ἀναγραφῇ μόνον τὸ ὄνομα του ἐντὸς στεφάνου ἐκ δάφνης.

Στὴν συνέχεια τῆς τελετῆς, ὁ πρῶτος τῆς Στοᾶς κ. Σταύρου, ἀφοῦ ἐμνήσθη ὄλων τῶν ἡρώων τῆς ἐπαναστάσεως, προέβη εἰς τὴν στέψιν ὁμοιώματος τῆς προτομῆς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Β', ὅστις κατὰ τὴν δόξαν του, ἀνῆκεν εἰς τὴν Τεκτονικὴν Στοάν. Ἀκολούθως διενεμήθησαν ἀνθή εἰς τὰς περισπαμένους κυρίας καὶ δεσποινίδας καὶ ἔληξεν ἡ τελετή.

«ΣΥΓΚΡΗΤΙΣΜΟΣ»

Ὁ γενεὸς γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν δάκτωρ Βίσερ, μιῶνας τελευταῖα στὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Παύλου, Μινεσότα ΗΠΑ, ἐτόνισε ὅτι ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησίαν ὀφείλει νὰ πάρῃ πρὸ πολὺ σὲ σοβαρὰ τὸ καθήκον ἑνὸς παγκοσμίου θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ. Ἐξηγήσας ὅτι ἐννοεῖ μετὰ τὸν ὄρο συγκρητισμὸς τὴν ἀποψιν ὅτι δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμον μία μονὰχα ἀποκάλυψις, ἐπομένως ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐναρμονισθῶν, ὅσο περισσώτερον εἶναι δυνατόν, ὅλαί τε θρησκευτικαὶ ἰδέαι καὶ ἐμπειρίαι, ὥστε νὰ πλασθῇ μία παγκόσμια θρησκεία γὰρ τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ δάκτωρ Βίσερ ἀνέλυσε τὴν περὶ συγκρητισμοῦ ἀντιλήψεις του καὶ σὲ τρεῖς ἀμυλίες του, στὸ Θεολογικὸν Σεμινάριον τῶν Λουθηρανῶν. Εἶπε ὅτι ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησίαν ἀπέτυχε νὰ ἐγκατασταθῇ σὰν θρησκεία ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ σύγχρονος ἀνθρωπος προσδοκᾷ ἀπὸ τὸν συγκρητισμὸν νὰ τοῦ δώσῃ εὐρύτερες διαστάσεις, τὶς ὁποῖες δὲν καλύπτει ἡ ἀτομικὴ εὐσέβεια σὲ τὰς διάφορας θρησκείας.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΑΝΟΧΗ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Ἀρχιεπίσκοπος Μιχαήριος καὶ ἄλλοι Κύπριοι ἀξιωματοῦχοι κατεδίκασαν τὴν ἐνέργεια ἐξτρεμιστῶν, πὺ τοποθέτησαν βόμβες σὲ δύο τζαμιά τῆς Λευκωσίας. Τὴν ἐπομένη, εἰς ἔνδειξιν ἀποδοκιμασίας τῶν τρομοκρατῶν, ἀλλὰ καὶ φρησλευτικῆς ἀνοχῆς, Τοῦρκοι φοιτηταὶ κατέβησαν λουλούδια σὲ πολλὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας τῆς Τουρκίας. Στὴν Ἀγκυρα, μία ἀντιπροσωπεῖα νέων μπήκην στὸ παρεκκλήσιον τῆς Ἀγίας Θηρεσίας καὶ ἀφῆκαν ἕνα ὑπερμέγεθες στεφάνι ἀνθινο. Ὁμοῖα ἐλδήλωσις ἐγίνε σὲ γαλλικὴ ἐκκλησία τῆς Σμύρνης, ἐπίσης σὲ μιὰ Ἀρμενικὴ ἐκκλησία.

ΕΝΑΣ ΧΟΡΤΟΦΑΓΟΣ

Ἄφου μιλοῦμε περὶ Κύπρου, ἄς ποῦμε δυὸ λόγια γιὰ τὸν κ. Χριστόδουλο Χωρμούζιο, τέως ὑπάλληλον τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, ἀποσυρθέντα τῆς ὑπηρεσίας προσφάτως, λόγῳ γήρατος, σὲ ἡλικία 84 ἐτῶν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, πὺ δὲν διέλησε νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν διατάξεων τοῦ νόμου περὶ συνταξιοδοτήσεως στὴν ἡλικία τῶν 65 ἐτῶν, ἀλλὰ κάθησε στὴν ἐργασία του εἰκοσι χρόνια καὶ πλέον, γιὰτὶ αἰσθανόταν ἄριστα στὴν υγεία του καὶ μὲ ἀμείωτη ζωτικότητα, ἀποδίδει τὴν καλὴ πνευματικὴ καὶ σωματικὴ υγεία του στὴν ἀκρωφαγία. Ἀπὸ τὸ 1912 ἔχει νὰ θάλλῃ κρέας στὸ στόμα του, ἀπὸ ἕνα τυχαῖο περιστατικόν.

«Εὐρισκόμην — ἀφηγεῖται — εἰς τὴν Κύπρον. Ἐξετέλονα καθήκοντα ἐπιθεωρητοῦ σχολείων, καὶ μετέβην εἰς ἕν χωρίον προκειμένου νὰ παρακαλουθῆσω τὰς ἐξετάσεις τῶν μαθη-

τάι. Ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον εἶδον ἕν ποιμνίον προβάτων τὰ ὁποῖα ἔβοσκον εἰς τὴν χλόην. Εἰκὼν μαγευτικὴ! Εἰς μίαν ὄμωσ σπιγμῆν, εἰς ρυπαρὸς χωρικός, ὅστις μεταξὺ τῶν ὀβάτων του ἐκράτει τεραστίαν μάχαιραν, ἐπλησίασε τὸ ποιμνίον, συνέλαβε ἕν τῶν νεαρῶν προβάτων, καὶ ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ τὸ ἀπακεφάλισε πρὸ τῶν ὀμμάτων μου. Τὸ θέαμα ὑπῆρξε φρικιαστικόν διὰ τὰ μεταβληθῆ ἀργότερον εἰς ἀπαίσιον. Μετὰ τὰς ἐξετάσεις παρεκλήθην ὑπὸ τῶν διδασκάλων νὰ γευματίσω εἰς τινα οἰκίαν, κειμένην πλησίον τοῦ σχολείου. Εἰς τεράστιον ταψίον ἔκειτο ροδοκόκκινον τὸ πτωχὸν ἀρίσιον, τὸ ὁποῖον ἀπακεφάλισε πρὸ τῶν ὀμμάτων μου ὁ ρυπαρὸς ἐκεῖ ὁ χωρικός. Τόσην ἐντύπωσιν μοῦ εἶχε προκαλέσει ἡ σφαγὴ ὥστε ἠρμήθη νὰ δοκιμάσω πλέον κρέας, συνήθειαν τὴν ὁποῖαν διατηρῶ μέχρι σήμερον».

«ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ
ΧΩΡΙΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ»

Στὴν «Ἑλληνικὴ Ὁρα» τοῦ Πειραιῶς εἶδαμε ἕνα πολὺ ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ κ. Διον. Κουλεντιανοῦ γιὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴν δράσιν τοῦ ἱερέως τοῦ Πέραματος αἰδ. Γεωργίου Δημητριάδη, ὁ ὁποῖος, κελῶς ἀνέφερε τελευταῖα ὁ Τύπος, ἀργάνωσε ὁμάδα ρακοσυλλεκτῶν ἐδελοντῶν γιὰ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Ἀβδᾶ Πιέο τῶν Παρισίων.

Φτωχὸ τὸ Πέραμα καὶ στὴν πρὸ φτωγῆ ἐνορία του ὁ πατὴρ Γεώργιος. Δὲν περιορίζεται στὴν πνευματικὴ βοήθεια. Ὁργανώνει πρῶτον συστίτιον γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ πλεκτηῖριον γιὰ τὰ νεαρὰ κορίτσια. Τώρα, τὸ μεγάλο του ὄνειρον εἶναι νὰ δῆμιουργήσῃ τὸ «Χωριὸ τῆς ἀγάπης». Ἐνα φιλόξενο χωριόν, τόσο γιὰ τοὺς ἄπορους φοιτητὰς τοῦ

τόπου μας, μόνιμους κατασκηνω-
τές του, ίσα και για τους ξένους
και περσιτικούς.

«Ο παπα-Γιώργης—γράφει ο κ.
Κουλεντισιός— σήκωσε κάποια ση-
μαία και μάς καλεί στον αγώνα του
Χριστού και της αγάπης. Όλους
μαζί και καθένα χωριστά. Για να
δημιουργήσουμε το «Χαϊριό της Ά-
γάπης» που θ' αγκαλιάσει τα κείατα
ανεξαρτήτως φυλής, φύ-
λου, πίστεως ή χρώματος.

Και εφαρμόζοντας τον κοινωνικό χρι-
στιαισμό (α' εγκαταστήσουμε «πέν-
τε στρέμματα Παιράδεισου στη Γη».

Αλλά, δυστυχώς, ένα κατάλλη-
λο οικόπεδο ανήκει στον 'Οργανι-
σμό Διαχειρίσεως 'Εκκλησιαστικής
Περιουσίας (ΟΔΕΠ) και... αρ-
νούνται να το παραχωρήσουν! Εί-
ναι ιδιωντόν;

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Ἐδείξατε
τὸν ΙΛΙΣΟΝ στους φίλους σας;

Ἦχι ;

Τοὺς ἀδικεῖτε, διότι τοὺς στερεῖτε μιὰ εὐκαιρία ἀνωτέρας
πνευματικότητος.

Ἐγγράψατε ἕνα φίλο σας.

Δὲν μπορεῖτε; Συστήσατέ του νὰ ἐγγραφῆ αὐτός.

Οὔτε αὐτό; Τότε, στείλτε μας τὴν διεύθυνσίν του καὶ θὰ
τοῦ ταχυδρομήσουμε ἕνα τεύχος ὡς δείγμα ΔΩΡΕΑΝ.

Καὶ πρὸ παντός:

Στείλετε τὴν ΔΙΚΗ ΣΑΣ συνδρομή!

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Η. Ρ. Blavatsky:	Τὸ Κλειδί τῆς Θεοσοφίας	Δρχ.	50*
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	»	20
Annie Besant:	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	»	40
»	Πρὸς τὴν Μύησιν	»	20
»	Μετενάρκωση	»	10
»	Κάρμα	»	10
C. Leadbeater:	Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἄτραπὸς	»	80*
»	Κεκρυμμένη Ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ	»	80*
»	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	»	10
Besant-Leadbearer:	Ὁ Ἀστρικός Κόσμος	»	10
Ed. Arnold:	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	»	30
J. Van der Leeuw:	Θεοὶ ἐν ἑξορίᾳ	»	10
—	Φῶς στὴν Ἄτραπὸ	»	10
J. Krishnamurti:	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου	»	10
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	»	15
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	»	15
»	«Δελτίον Ἀστέρος» ἐτῶν 1931, 32, 33	»	60
»	12 Ὀμιλίες εἰς Ὀχάϊ 1934	»	20
»	10 Ὀμιλίες εἰς Ὀχάϊ 1944	»	20
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ μας	»	50*
Ἰωάν. Βασιλῆ:	Τὸ Σημειωματάριο ἐνὸς Μύστου	»	50*
K. Μελισσαροπούλου:	Μήτις (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ.	»	50*
»	Ὁ Ἰησοῦς	»	25
»	Προσωκρατικοὶ Φιλόσοφοι καὶ Θεοσοφία	»	20
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	»	15
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΔΙΟΣΣ»	Τόμοι 1956 — 1962, ἕκαστος	»	50*

Τὰ σημειούμενα δι' ἀστερίσκου ἐπιβαρύνονται μὲ δραχ. 10 ὅταν πρόκειται δι' ἀποστολὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐξ αὐτῶν τὰ 3 πρῶτα καὶ ἡ Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως πωλούμενα δεμένα ἐπιβαρύνονται μὲ δραχ. 10

Ἀποστέilate τὸ ἀντίτιμον τῶν βιβλίων ποὺ θέλετε διὰ ταχυκῆς ἐπιταγῆς εἰς τὴν διεύθυνσιν: Κ. Μελισσαρόπουλον, Δραγατσάνιου 6, Ἀθήνας 122, ἀναγράφοντες ὀπισθεν τοῦ ἀποκόμματος τῆς ἐπιταγῆς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων. Θὰ τὰ λάβετε ἀμέσως εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀποστολέως τῆς ἐπιταγῆς. Ἡ ἐπισκεφθῆτε τὸν ΙΔΙΟΣΣ πρὸς ἐπιτόπιον ἀγορὰν, κάθε Παρασκευὴν 11—12 καὶ 7—8.

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

Σε φτωχότερους κόμους

ΚΩΝΣΤ. ΒΕΗΣ, 'Ακαδημαϊκός

— Τὰ Γραφεία τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, Δραγατσανίου 6 (Πλατ. Κλαυθμῶνος) εἶναι ἀνοικτὰ τὸ καλοκαίρι μόνον κάθε Παρασκευή 11—12 π.μ. καὶ 7—8 μ.μ. Οἱ φίλοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ νὰ περνοῦν ἀπὸ τὰ Γραφεία γιὰ κάθε πληροφορία.

— Ὁ Ταχυδρομικὸς τομεὺς τοῦ ΙΛΙΣΟΥ εἶναι 122. Νὰ μὴ τὸ ξεχνοῦν ὅσοι μᾶς γράφουν: Δραγατσανίου 6, Ἀθῆναι—122.

— "Ὅσοι συνδρομηταὶ μᾶς βλέπουν τὴν διεύθυνσιν των λανθασμένην ἢ ἀνεπαρκῆ, νὰ μᾶς εἰδοποισοῦν χωρὶς ἀναβολή, ὥστε νὰ λαμβάνουν ἀσφαλῶς τὰ ἐκδιδόμενα τεύχη.

— Πολλοὶ συνδρομηταὶ ἀλλάζουν διεύθυνσιν χωρὶς νὰ μᾶς γνωρίσουν τὴν νέαν διεύθυνσιν των καὶ τὸ ταχυδρομεῖον μᾶς ἐπιστρέφει τὰ τεύχη, μὲ τὴν ἐνδειχί: «Ἐφυγε εἰς ἄγνωστον διεύθυνσιν».

— Προηγούμενα τεύχη καὶ τόμοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ ἀπὸ τοῦ 1956, πωλοῦνται στὰ Γραφεία μᾶς κάθε Παρασκευή 11—12 π. μ. καὶ 7—8 μ. μ.

— Ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀγοράσῃ βιβλία ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν τιμοκατάλογον πωλουμένων βιβλίων πρέπει νὰ ἐμβάσῃ διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς «Κωστὴν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας—122» τὸ ἀκριβὲς ἀντίτιμον τῶν βιβλίων ποῦ ἐπιθυμοῦν ἀναγράψων ὅπισθεν τοῦ ἀποκόμματος τῆς ἐπιταγῆς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων. Θὰ τὰ λάβῃ ἀμέσως. Ἄνευ ἀποστολῆς τοῦ ἀντίτιμου δὲν ἀποστέλλονται βιβλία, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τηροῦνται λογαριασμοί.

— Ὁ ΙΛΙΣΟΣ δὲν διαθέτει ὑπηρεσίαν, ὥστε νὰ ἀποστέλλῃ ἄλλα βιβλία ἐκτὸς ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἀναγράφει ὡς πωλούμενα εἰς τὰ Γραφεία του.

— Κάθε ἔμβασμα πρέπει νὰ γίνεται μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν, ἐπ' ὄνοματι Κωστῆ Μελισσαροπού-

Ἐνας ἄριστος φίλος τοῦ ΙΛΙΣΟΥ καὶ τῆς ἐλευθέρως σκέψεως ἐπέρασε στὴν ἄλλη ὄχθη τῆς ἀκατάλυτης ζωῆς, ἀφοῦ διήνυσε ἕναν ἄψογο βίο μελέτης καὶ ἀρετῆς, ὑπερασπίζοντας πάντοτε μὲ ἀδάμαστον θάρρος τὸ Δίκαιον, ὅπως αὐτὸς τὸ ἔβλεπε κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Ἡ ἀρετὴ του ἄς μείνῃ παντοτεινὸ παράδειγμα γιὰ ὅλους.

Θερμὴ παράκλησις

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ δὲν εἶναι οικονομικὴ ἐπιχείρησις. Ὅ,τι εἰσπράττει τὸ διαθέτει διὰ τὴν βελτίωσιν του. Εἶναι, λοιπόν, κέρδος ὅλων τῶν συνδρομητῶν νὰ αὐξάνουν οἱ συνδρομηταὶ. Ἄς φροντίσῃ κάθε συνδρομητῆς διὰ τὴν ἐγγραφὴν καὶ ἄλλων συνδρομητῶν εἰς τὸν ΙΛΙΣΟΝ. Καὶ νὰ ἀποστείλῃ κάθε συνδρομητῆς ἢ νὰ ἐμβάσῃ διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς τὴν συνδρομὴν του διὰ τὸ 1963. Μὴ μᾶς ὑποχρεώσετε νὰ εἰσπράττωμεν τὰς συνδρομὰς δι' εἰσπράκτορας, ζημιούμενοι 20—30% ἀπὸ τὰς εἰσπράξεις, μὲ τὸ ὁποῖον προσοστὸν, θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ἐκδίδωμεν ἄλλο ἕνα τεύχος κατ' ἔτος. Μὴ μᾶς ὑποχρεώσετε νὰ ἀλληλογραφῶμεν μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν διὰ τὴν εἰσπραξίν των συνδρομῶν, δαπανῶντες χρόνον καὶ χρήμα. Ἀποστείλατε ἄνευ καθυστερήσεως τὴν συνδρομὴν σας, διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς.

λου, Δραγατσανίου 6, Ἀθῆναι — 122. Ἀποστολὲς μὲ τραπεζιτικῆς ἐπιταγῆς ἢ ἐντολῆς μᾶς δυσκολεύουν.

Βιβλία που λάβαμε

Λάμπη Λούκου: «Πέρα κι' απ' την Κολαση». 'Αξιόλογο λογοτεχνικό βιβλίο (τὸ τρίτο τοῦ συγγραφέως), γραμμένο με μεγάλη ἐπιμέλεια, με πλούσιο λαογραφικὸ ὑλικὸ καὶ χασταλαγμένες φιλοσοφικὲς ιδέες, που ὠθοῦν σὲ μιὰ κραυγὴ διαμαρτυρίας γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀδικία σὲ βάρος τῶν φτωχῶν χωρικῶν. Ἐκδοσὴ ἐξαιρετικῶς ἐπιμελημένη. Πάτρα 1963.

Γεωργ. Βακαλοπούλου: «Ὁ Μέγας Μύστης Ἰησοῦς», Ἴσταμπούλ. Ἰ. Ν. Δάμπαση: «Ἐπιμενίδης», ἀνατυπὸν «Παρνασσῶ», 1963. Ἄνδρ. Γαλανάκη: «Ἀπάντησις εἰς ἀθέους», Πατραὶ 1963. Ρένας Γρουπαίου: «Dans le silence», Ἀθῆναι 1963. Σάντ Κιρπάλ: «Τὸ μήνυμα» καὶ «Ἄνθρωπε! Γνώθι σουτόν», μετὰφρ. Ἄντ. Χαλαῖ. Ἀθῆναι 1963.

Περιοδικὰ που λάβαμε :

Περιοδικὰ: Παρνασσός, Παναθηναϊα, Ὁ Αἶων, Δρόμοι τῆς Εἰρήνης, Ὁ Κόσμος τῆς ψυχῆς. Σφίγγε, Πελεκάν, Ἡπειρωτικὴ Ἑστία, Δωδωναῖον Φῶς, Θρακικὰ Χρονικά, Εὐβοϊκὸς Λόγος, Λευκαδίτικα, Κρίκος (Λονδίνου), Μαραθῶν (Βραζιλίας), The Theosophist (Adyar), Le Lotus Bleu (Paris), The Theosophical Journal (London), Alba Spirituale (Roma), Main Currents (N. York), The Link (Johannesburg), Dharma (Mexico), Theosophical Review (Varanasi).

Ο Ι Λ Ι Σ Ο Σ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ

Ἀντιπρόσωπος τοῦ ΙΛΙΣΟΥ
δι' ὀλόκληρον τὴν Κύπρον
Βιβλιοπωλεῖον Ἄντ. Στυλιανοῦ
Λεμεσός — Κύπρου

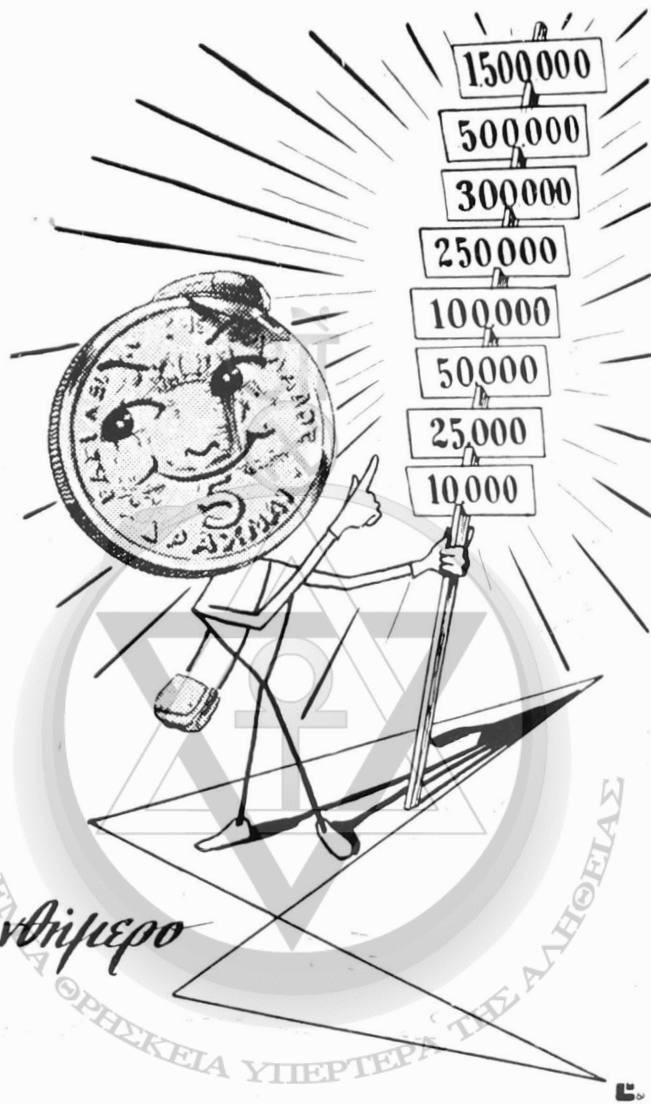
“Ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσῃ τὸ βιβλίο που ἐκυκλοφόρησε ὁ κ. Κωστής Μελισσαρόπουλος

ΜΗΤΙΣ

“ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ,,

νὰ στείλῃ δρχ. 50 μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγή, Κ. Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας 122, καὶ θὰ τὸ λάβῃ ταχυδρομικῶς στὴ διεύθυνση που θὰ σημειώσῃ στὸ ἀπόκομμα τῆς τακτικῆς ἐπιταγῆς, πίσω ἀπὸ τὸ ὁποῖο νὰ γράψῃ μόνον τὴ λέξη « Μ ἦ τ ι ς ».

ΛΑΙΚΟ ΛΑΧΕΙΟ

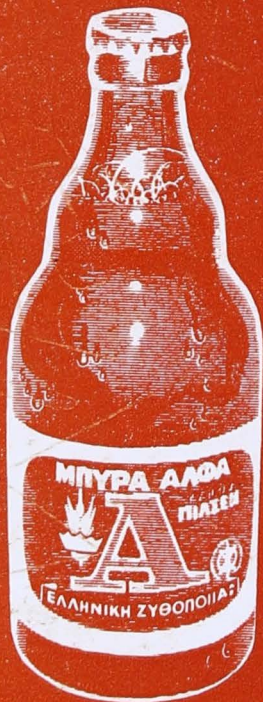
*Κάθε
δεκάδενθιμερο*

Μοιράζει 8.320.000

ΜΠΥΡΑ ΑΛΦΑ

Μπύρα
Ποιότητα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΙΑ Α.Ε.

Τιμή Τεύχους δρχ. 10.—